253

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY MUHAREBE ÖZETLERİ

21

Java Denizi Muharebesi
27 - Şubat - 1942

1949

T. C.
Genelkurmay Başkanlığı
IX. Şube

Mahrem ve Hizmete Özel

ADMİRALTY
MUHAREBE ÖZETLERİ

21

Java Denizi Muharebesi
27 - Şubat - 1942

1949

İçindekiler

JAVA DENİZİ MUHAREBESİ

Fasıl I

Japonyanın harbe girişi

1 — Uzakdoğu olayları:-

Japonlar, Uzakdoğuda harbi, 7 - Aralık - 1941 de Birleşik Amerikanın Havaii'daki deniz üssü Pearl Harbour'a yaptıkları ağır bir hava baskını ile açtılar. Bu hâdiseyi, İngiltere ve Amerikaya harb ilânı takip etti ve bundan sonra Hollanda Hindi Şarkî adalarının fethini hedef tutan bir stratejik plânın ayrı kısımları olan Malaya ve Filipinlere [1] karşı taarruza geçtiler. [2]

Aralık 1941 sonuna doğru Japonlar, Amerikalıları bir deniz üssü olan Filipinleri terketmeğe mecbur ettiler. [3]

Japonya 1 - Ocak - 942 de Hollandaya harb ilân etti [4] ve Java denizinin kuzey methaline hâkim olan Borneo, Celebes ve diğer Hollanda adalarının başarılı istilâsına ve sistematik şekilde bombalanmasına başladı (Kroki 1 e bak.).

30 Ocakta Singapur havuzları tıkandı ve 31 - ocakta Malaya'daki İngiliz kuvvetleri Singapur adasına çekilmeğe başladı. Keza bu sıralarda Japonlar, Filipinlere giden deniz ve hava yollarını kontrole başlamışlar; Borneo'da Tarakan ve Balikpapan yakıt merkezlerini ve Miri, Pemangkat, Pontianak limanlarını zaptetmişler; Celebes'de, Menado ve Kendari'yi ele geçirmişler ve istilâ hareketini güneye doğru genişletmekte bulunmuş idiler. [5].

[1] Japonlar, stratejik önemi olan merkezî Pasifik'teki Guam, Wade adalarına taarruz ettiler ve Şanghay'ı da işgal ettiler.

[2] Japonlar, aralık ayında Guam, ve Wake adalarını, Hong - Kong'u, Gilbert ve Ellice gıupundan Makin ve Tarawa adalarını zaptettiler. Politik safhadan olmak üzere Siyam'la bir ittifak yaptılar.

[3] Bununla beraber Amerikan Ordusu Nisan 942 ye kadar Bataan yarımadasında kaldılar.

[4] Japonlar 10 - Aralık - 1941 den bu zamana kadar beklediler ve orduları Malaya'ya yerleştikten ve Singapur'un düşeceğini anladıktan sonra Hollandaya harb ilân ettiler.

[5] Bismark denizindeki Rabaul, Kavieng ile Solomonlardaki Kieta ve Bougainville 'i zaptettiler.

3 - Şubatta Surabaya (Doğu Java'da) ve onun 50 mil kuzeyindeki Malang (Hava meydanı da dahil olmak üzere) bombalandı. Bu, Javanın ilk defa bombalanması ve düşman hava kuvvetinin güneye intikal ettiğinin belirtisi idi.

Şubat ortalarına doğru (13 - Şubat), İngiliz ve Hollanda Borneo'su Hollanda adalarından Celebes, Ceram ve Hollanda deniz üssü Ambonia (Ambon) nın işgali tamamlandı. Bu fetih harekâtı Japonlara, Hollanda doğu Hindistanının kuzey methali olan Makassar boğazı ile Molucca geçidinin denizden ve havadan kontrolünü temin etmişti. Tümamiral Geoffrey Layton «Japonlar tehlike gördükleri her yerde daha üstün deniz ve hava kuvvetleri tahsis edebildiklerinden, ABDA [1] bölgesindeki müttefik idaresi altında bulunan kuvvetlerin bu Japon ilerleyişini durdurmasına imkân yoktu. Bu şartlar altında müttefikler için tutulması mümkün olan yol Doğu Hindistanının mümkün olduğu kadar geç düşman eline geçmesine mâni olmak için toplayabildikleri kuvvetlerle buna karşı koymaktı. Böyle yapmakla istilâ sahasındaki zayıf kuvvetlerimizi tehlikeye maruz bırakmış oluyorduk ama bu hareket, her halde tek mermi atmadan teslim olmaya tercih edilirdi.» demektedir.

Singapur, büyük deniz üssü ile birlikte Japonların harbe girmelerinden 70 gün sonra, 15 - şubatta düştü. Aynı günde Japonlar güney doğu Sumatra'ya çıktılar ve mühim bir yakıt merkezi olan Palembang'ı [2] zaptettiler. Sumatra'da bulunan işe yarar bütün Hollanda kuvvetleri (Takriben 3 zayıf tümen) Palembang'ın düşmesile elden çıkmış olduğundan müttefik komutanlığı kuvvetlerimizin Sumatra'dan Java'ya çekilmesini emretmişti. Japonlar şimdi artık Karimata kanalı ile Java denizi kuzey batısını da kapsayan Gaspar boğazının deniz ve hava kontrolünü tamamile elde etmişler ve Java denizinin güney batı hududu olan Sunda boğazının da büyük ölçüde kontrolünü elde etmişlerdi. Bu geniş ölçüdeki harekât esnasında Japon deniz nakliyatı, müttefikler tarafından herhangi ciddî taarruza uğramadı.

25 - Şubatta Japonlar, Java'nın doğusundaki Bali adasını hava meydanı da dahil olmak üzere işgal ettiler. Bu olay, 150 mil batıdaki Hollanda üssü Surabaya'nın tehlikeli bir surette emniyetini zayıflattı ve Japonlara Java denizini kuzey hududundan da kontrol etmek imkânını sağladı. Japonlar Surabaya'nın 85 mil kuzeyindeki Bawean adasına da çıkarak burada bir telsiz istasyonu tesis ettiler.

Yine aynı gün, 100 gemiden müteşekkil bir kuvvei seferiyenin 20 - şubatta Jolo adası (Filipinlerde, Celebes denizinde) açıklarında toplandığı, General Mac Arthur tarafından rapor edildi. Filhakika bu kuvvet

[1] Kroki 1 ve Ek G ye bakınız.

[2] Pladjoe yakıt tasfiyehaneleri Palembang'da kurulmuştur.

bilâhara Makassar boğazı tarikile hedefi Java adası olmak üzere ilerlemiş olan kuvvetti.

Müttefiklerin, güneye doğru ilerliyen bu Japon kuvvei seferiyesini durdurmak için giriştikleri teşebbüs, 27 - Şubat - 1942 de 5 kruvazör, 9 muhripten ibaret Müttefik Vurucu kuvveti ile 7 kruvazör ve 14 muhripten ibaret Japon kuvveti arasında Surabaya açıklarında cereyan eden menhus Java denizi muharebesine müncer oldu. Bugün ve onu takip eden iki gün içinde, Avustralya'ya vâsıl olmağa muvaffak olan dört Amerikan muhribinden maada Müttefik vurucu kuvvetinin hepsi imha edildi. Düşmanda bazı hasarlar ika edildi ise de hiçbir gemi batırılamadı. Java, 28 - Şubat/1 - mart gecesi istilâ edildi ve 9 - martta Hollanda doğu Hindistanı teslim oldu. Hollanda doğu Hindistanının fethi için altı hafta süren Japon harekâtında Müttefik deniz kuvvetlerinin uğradıkları kayıplar Ek E. I. ve II. kısımda verilmiştir.

Java denizi muharebesinin felâketli neticesi muhtelif sebeplerden ileri gelmiştir. Bunlardan birincisi, Japonların seçtikleri taarruz hedefleri bölgesinde her branşta çok üstün kuvvet konsantre edebilme imkânları idi. Bununla beraber, aynı derecede mühim olarak Müttefik av ve keşif faaliyetinin gayrı kâfi olması bu durum, Müttefikler hiçbir hava yardımına mazhar olmadıkları halde düşman, filosunun bütün tayyarelerini keşif ve spoting hizmetlerinde kullanmasını sağladı. Üçüncü bir güçlük te, Müttefik vurucu kuvvetinin muharebeden ancak 24 - 48 saat önce bir komuta altına toplanmış bulunan Amerikan, İngiliz, Hollanda ve Avustralya kuvvetlerinden terekküp etmiş olması idi. Lisan güçlüklerinden başka, Müttefik vurucu kuvveti bir filo halinde asla birlikte çalışmamıştı; tertibat alelâcele alınmıştı ve bunun da tatbikı, belki iyi eğitim görmüş bir filodaki iyi işler bir muhabere sistemi ile kabildi. Maalesef muhabere sistemi de noksandı. Çünkü; sancak gemisinin telsiz cimazı kendi toplarının husule getirdiği ihtizazla bozulmuş ve basit el mors fenerile muhabere edilmek zorunda kalınmıştı.

Sonuncu sebep olarak (Fakat bütün sebeplerin sonuncusu değil) Müttefik komutanlığı, alelâcele düşünülmüş ve inkişaf ettirilmemiş olup bunun neticesi olarak deniz ve hava işbirliğinden mahrum bir kurmay heyetinden müteşekkildi. Bu teşekkül, hayatî haberlerin gecikmesini, müstakil ve koordine edilmemiş bir şekilde taarruzlar yapan bombardıman tayyarelerini himaye ettiklerinden av tayyarelerinden mahrum kalmayı ve limanda veya denizde deniz kuvvetlerile hava kuvvetleri arasındaki işbirliğinin kurulmamasını mucip oldu. Hollanda doğu Hindistanının savunması için yapılan harekât esnasında hiçbir defa deniz kuvvetleri, av tayyareleri tarafından himaye edilmemiştir.

ABDA bölgesi adı ile anılan güney batı Pasifik bölgesi Müttefik komutanlığının kısa süren ömrü boyunca geçen olaylara bir göz atmak, Java denizi muharebesinin anlaşılması bakımından elzemdir.

2 — Güney Pasifikte, tevhit edilmiş komutanlık:-

1941 Aralık ayı ortasında Uzakdoğuda deniz harekâtını sevk ve idare eden beş ayrı makam vardı. Bunlar, İngiliz, Amerikan, Hollanda, Avustralya ve New Zeland kuvvetleri idi. Her millet, kendi kuvvetlerini idare etmekte idi. Amerikan kuvvetlerinin stratejik sevk ve idaresi Vaşington'dan yapılıyordu.

Hollanda deniz kuvvetleri komutanlığı (Koramiral C. E. L. Helfrich) Batavia'da bulunuyordu. 2 - Ocak - 942 de İngiliz Uzakdoğu filosu başkomutanı (Koramiral Sir Geoffrey Layton) Hollanda kuvvetlerine iltihak etmeğe karar verdi. 26 - Aralıkta Filipinlerden Shark isimli bir denizaltı gemisile kaçan Amerikan Asya Filosu başkomutanı (Amiral Thomas C. Hart), 4 - Ocak - 942 de Surabaya'ya vâsıl oldu. Surabaya'yı, Darwin'de [1] tesis edilen büyük Amerikan üssüne yakınlığı dolayısile Amerikan filosunun isteklerine en iyi cevap verecek bir üs olarak kabul ettiğinden amiral Helfrich'in Batavia'ya gelmesi hakkındaki davetini reddetti. Amerikan deniz kuvvetleri kurmay heyeti teşkilâtı Ek F kısım 1 de ana hatlarile gösterilmiştir.

3 — General Sir Archibald Wavel'in yüksek komutan olması:-

General Sir Archibald Wavel; müttehit bir komutanlık tesisi maksadile, 3 - Ocak - 942 de ABDA bölgesi yüksek komutanlığına tayin edildi. Bu bölge; Birmanya kuzeyinden Carpanteria (Avustralya kuzeyinde) körfezine kadar takriben 5000 milden fazla bir uzunlukta ve kuzeyden güneye 2500 mil uzamakta idi. (Ek G ve kroki 1 e bakınız.) General Wavel, 10 - Ocak - 942 de Batavia'ya geldi ve 15 - Ocakta ABDA bölgesi yüksek komutanlığını deruhde etti. Karargâhını batı Java'da Lembang,-da tesis etti. Burası Bandoeng'un 7 mil kuzeyinde ve tren yolu ile bağlı bulunduğu Batavia'dan takriben 100 mil içerde idi.

ABDA komutanlığı karargâh teşkilâtı şöyle idi:

Komutan yardımcısı	Tümgeneral George H. Brett (Amerikalı)
Kurmay başkanı	Tuğgeneral Sir Henry Pownell

[1] Bilâhare cereyan eden hâdiselerden, Darwin limanının uygun bir üs olmadığı anlaşıldı. 29 - Ocakta Amiral Hart, Amerikan yardımcı gemilerinin Hollanda Doğu Hindistanı limanlarına gitmelerini emretti.

Haber alma subayı	Albay L. F. Field (Avustralyalı)
ABDA bölgesi kara kuvvetleri komutanı.	Tümgeneral Hein Ter Poorten (Hollandalı)
Kurmay başkanı	Tuğgeneral Sir İan Playfair
ABDA bölgesi hava kuvvetleri komutanı	Hava mareşalı Sir Richard Peirse [1] (Bandoeng)
ABDA bölgesi deniz kuvvetleri komutanı	Amiral Thomas C. Hart (Amerikalı) [2]
Deniz kurmay başkanı yardımcısı	Tuğamiral A. F. E. Palisser (Lembang'da)
Uzakdoğu filosu komutanı [3]	Komodor J. A. Collins (Anking gemisinde Batavia'da)

4 — ABDA komutanlığının karşılaştığı zorluklar:-

Ek H deki Admiralty'nın İngiliz kuvvetlerine verdiği talimata bakınız.

ABDA bölgesindeki komuta sistemini tevhit için girişilen teşebbüs başarılı olmadı. Karşılaşılan güçlükler, Müttefik Başkomutanlarının aşağıdaki sözlerinden anlaşılabilir:

Koramiral Sir Geoffrey Layton'a göre:

«ABDA komutanlığının teşkili her nekadar bu bölgede sabit bir emir ve komuta sistemi meydana getirdi ise de maalesef karşılaşılan güçlüklere bir son vermedi. Beklendiği gibi bu güçlüklerden başlıcası muharerede musule gelen giriftlik ve büyük gecikme idi. Bu, ABDA'ya mensup makamların gevşekliğinden ziyade bu süre içinde bu bölgedeki durumu açıklıyan taze bir haber almak imkânı olmamasından ileri geldiği kanaatindeyim. ABDA komutanının harekâta ait düşünce ve fikirlerinden pek azı bana kadar ulaştı ve en iyi haber kaynaklarım, ancak çalınmış telsiz haberlerinden ibaretti. Uzakdoğudaki muhabere teşkilâtımız Singapur etrafında toplanmıştı. Fakat kanallar süratle tıkanmış olduğundan yeni bir teşkilât kurmak gayretlerine rağmen bunları tamamile kaybetmiştik. Java'da Colombo'ya veya oradan Java'ya çekilen telgraflar komutanlık karargâhı vasıtasile ulaşması için 10 - 15 gün geçiyor ve hattâ bazen bunlar yerlerine de ulaşmıyorlardı.»

[1] Sir Richard Peirse İngilterede idi. Kendisi gelinceye kadar yerine Amerikalı Tümgeneral G. H. Brett ile Hollandalı General Van Oyen baktılar. Sir Richard Peirse'e bu makama gelmek nasip olmadı.

[2] Amiral C. Hart, bu komutanlıktan kendi isteği ile çekildi ve yerine Hollandalı Koramiral Helfrich tayin edildi. Koramiral Helfrich bu görevi Tuğamiral J. G. Van Staveren'e teslim etti. Tuğamiral Glassford'da Amerikan Asya Filosu komutanlığına tayin edildi.

[3] Bu ünvan bilâhare Çin kuvvetleri komutanlığı olarak değiştirildi. Ek H (4) e bakınız.

Amiral C. Hart'a göre:

«ABDA komutanlığı; 4 ordu, 4 donanma ve 6 hava teşkilâtını idare eden komplike bir komutanlıktı. Bilâhara mahallî zaman bakımından yeni bir teşkilât yapmak lâzımdı ki; bu da zaman isterdi. Bir düşman yaklaşmasında ise elbette müsait vakit yoktu.... Halbuki böyle bir anda süratle haber almak ve vermek gerekirdi biz, böyle birşeye asla kavuşamadık.»

Koramiral C. E. L. Helfrich'in fikrine göre de:

«Çeşitli komutanlıklar o kadar komplike idi ki; hakiki bir işbirliği ve süratli bir muhabereyi sağlıyamazdı. Deniz kuvvetleri komutanlığı Lembang'da, hava kuvvetleri komutanlığı ise Bandoeng'de idi (7 mil uzakta). Keşif raporlarını doğrudan doğruya alan ve keşfi tertipliyen keşif kuvvetleri komutanlığı da Bandoeng'de olmasına rağmen hava kuvvetleri komutanlığı emrinde değildi. General Wavel Java'yı terkettikten sonra (25 - Şubat - 1942) deniz kuvvetleri komutanlığı da Bandoeng'e nakledildi fakat işbirliği sağlıyacak zamanı bulmaya imkân kalmadı. Deniz kuvvetleri komutanlığı hâlâ hava kuvvetleri komutanlığından ve keşif kuvvetleri komutanlığından ayrı idi. Her komutanlığın ilgili subaylarının buluşarak karşılıklı muhakemeleri neticesinde varacakları kararı tatbik edecekleri bir «Harb odası merkezi» mevcut değildi.»

5 — ABDA komutanlığının dağılması:-

25 - Şubat - 942 de General Wavel, aldığı emir gereğince Java'yı terketi. ABDA komutanlığı teşkilâtı sebebi vücudünü kaybetti ve Hollanda Doğu Hindistanının savunması maksadile Müttefik deniz kuvvetleri komutanlığını, Koramiral Helfrich deruhde etti. (Ek F, kısım II ye bakınız.) Amiralin karşılaştığı durum hemen hemen ümitsizdi. Singapur düşmüştü; Japonlar Somatra, ve Bali adalarını ve Java'nın doğu ve batısını ele geçirmişlerdi; Japonların, Hollanda limanı Koepang (Timor'da) da görünmeleri, Darwin için artan bir tehlike teşkil ediyordu; Makassar boğazı yolu ile güneye ilerliyen bir Japon kuvveti Java'yı kuzey doğudan ve Bataan adası civarında toplanan diğer bir kuvvet te kuzey batıdan tehdit etmekte idi.

Bu sırada Müttefik deniz kuvvetleri, toplanmakta olan seli durdurmak için çabalıyorlardı. Geçen beş hafta zarfında, düşman konvoylarına taarruzlar yapılmış ve aşikâr olan Java istilâsını önlemek için beyhude gayret sarfetmişlerdir. Bunlar, limanlarının her gün bombalanması yüzünden mühim mahzurlu şartlar altında çalıştılar; Surabaya hava taarruzlarına maruz kaldı ve tersanelere yakıt boruları bombalarla tahrip edildi. Bu sebeple gemilerimiz, gündüzü denizde geçirmek zorunda kaldılar diğer taraftan gece de düşmanın bir çıkarma yapması tehlikesile karşılaştılar.

Bu kadar zor şartlardan sonra 27 - Şubat - 942 de Java denizi muharebesinde ilk merminin atılmasından biraz önce, denizde bulunan Müttefik Filosuna komuta eden Tuğamiral Doorman'ın Koramiral Helfrich'e «Bugün personel, tahammüllerinin hududuna varmışlardır. Yarın ise hudt aşılmış olacaktır» mealindeki telsizine hayret etmemek lâzımdır.

Fasıl II

Japonların Javayı kuşatması

6 — 1942 Ocak ve Şubat aylarındaki olaylar:-

Java denizi muharebesine müncer olan 1942 yılı Ocak ve Şubat aylarındaki olaylara bir göz atmak, artan gerginliği göstermesi bakımından faydalı olacaktır.

6 (i) — Balikpapan [1] Muharebesi 23 : 24 - Ocak:-

20 - Ocak günü büyük bir düşman konvoyunun, Makassar boğazında, Borneo'nun doğu kıyısındaki Balikpapan'a doğru yaklaşmakta olduğu rapor edildi. Üçü Makassar boğazında üçü de Balikpapan açığında mevki almak üzere altı Amerikan denizaltı gemisi, bu konvoyun önlenmesi maksadile gönderildi. Makassar boğazındaki denizaltılardan biri (Sturgeon) 22 - ocakta bir tayyare gemisini muhtemelen yaraladı veya batırdı; Balikpapan yakınındaki diğer bir denizaltı gemisi (K. 18 adlı Hollanda denizaltı gemisi) de bir düşman muhribini batırdı. [2]

Düşman konvoyuna taarruz etmek maksadile Tuğamiral Glassford komutasındaki bir Amerikan kuvveti de Koepang'dan hareket etti. Bu kuvvet; BOİSE (Sancak gemisi) ve MARBLEHEAD isimli iki hafif kruvazör, FORD, POPE, PARROT, ve PAUL JONES isimli dört muhripten teşekkül etmişti. Muhripler, Binbaşı H. Tabolt komutasında idiler.

Sape boğazından geçerken BOİSE kruvazörü haritada yeri belli olmıyan bir kayaya çarparak vazifesinden geri kalmağa mecbur oldu. Bu gemi bilâhare tamir için Hindistana gitti ve bir daha da muharebeye iştirak etmedi. Tuğamiral Glassford, bir türbin ârızası dolayısile sürati 15 mile düşmüş bulunan MARBLEHEAD'e geçti. Bu sebeple de muhripler konvoya taarruz için ileri gönderildiler.

22 - Ocak hava keşfinde, düşman kuvvetlerinin; 4 kruvazör, 14 muhrip ve 9 nakliye gemisinden ibaret olduğu ve küçük gruplar halinde Balikpapan'a doğru ilerledikleri rapor edildi. 23 - Ocak günü öğleden sonra Hollanda bombardıman tayyareleri bu kuvvete taarruz ederek iki kruvazörle bir muhrip ve 4 nakliye gemisine isabetler kaydettiler.

[1] Buna (Makasar boğazı muharebesi) de denir.

[2] Hollanda denizaltı gemisinin bu başarısından, Japon raporunda bahsedilmemiştir.

23 - Ocak sabahı, Postillon adasının güneyinde bulunan Amerikan muhriplerine taarruz etmek üzere, kuzeye seyretmeleri emredildi. 24 - Ocak saat 02 45 te, Amerikan muhripleri tarafından Balikpapan açıklarında müteaddit muhriplerden müteşekkil bir kolona görüldü. «Müteakıp saatlerde vukubulan hâdiselerin tam bir skeçini çizmek müşküldür... 4 muhripten müteşekkil kuvvet, düşman gemilerinin arasına dalarak torpito ve toplarile gemilerin meşkûk siluetlerine ateş açtılar ve düşmanı karışıklığa uğrattılar... [1] Düşmanın en az 5 veya 6 gemisinin batırıldığı zannedilmektedir... Görülen infilâk ve yangına nazaran bu düşman gemilerinden ikisinin yakıt gemisi olduğu zannedilmektedir. Bir muhrip tamamile tahrip edilmiş ve en az iki nakliye gemisi batırılmıştır. [2] .. Muharebe, merkezi Balikpapan fener dubasının 4 - 5 mil poyrazındaki bir nokta olmak üzere 4 - 5 mil kutrundaki bir sahada cereyan etti.»

Müttefiklerin başarılı taarruzlarına rağmen, Japonların 24 - ocakta Balikpapanı zaptetmelerine mâni olunamadı.

6 (ii) — Mandura boğazı muharebesi 4 - şubat:- [3]

1 - Şubat günü yapılan hava keşfinde; 3 kruvazör, 10 muhrip ve 20 nakliye gemisinden müteşekkil bir düşman kuvvetinin Balikpapan açıklarında bulunduğu rapor edildi.

Bunun üzerine Tuğamiral Doorman, düşman nakliyelerinin bir gece taarruzu ile tahrip edilmesini bildiren bir direktif verdi. Amiralin komuta ettiği vurucu kuvvet; De Ruyter (Sancak gemisi), Houston, Marblehead ve Tromp isimli 4 kruvazör, Edwards, Barker ve Stewart isimli muhriplerden müteşekkil 58. Amerikan muhrip filotillâsı, Vanghent, Pirt Hein ve Banckert isimli muhriplerden müteşekkil bir Hollanda muhrip filotillâsından terekküp ediyordu.

Bu Müttefik kuvveti, 3 - şubatta Mandura adasında Bounder'de demirli bulunurken, Surabaya'yı bombardıman etmek üzere geçen düşman tayyareleri tarafından görüldü.

4 - Şubat saat 05 00 te bu kuvvet, Mandura boğazının doğu nihayetinde toplandı ve Makassar boğazına taarruza başlangıç olmak üzere doğru bir rotaya seyre başladı. Saat 09 49 da bu vurucu kuvvet takriben Kan-

[1] «Amerikan muhriplerinin Balikpapan'da konvoyumuza gece taarruzları sırasında, bunları ilk gören karakol gemisi yanlışlıkla kruvazör olarak rapor etmiştir.» (Japon raporu safya 8)

«Balikpapan'da Naka düşman muhriplerinin taarruzuna uğradığı zaman, torpitolarını atması için gereken hazırlığı yapmasına çok zaman lâzımdı.»

[2] 25 - Ocaktaki ABDA K. raporunda «5 - 6 düşman nakliyesi battı» ve 26 - ocak raporunda «Husule getirilen hasarın toplamını tahmin etmek mümkün değildir.» denilmektedir.

[3] Bu muharebe, (Lombok boğazı kuzeyi muharebesi) veya (Flores denizi muharebesi) diye de söylenir.

gean adasile Bali adası arasında iken, beherinde 9 tayyare bulunan 5 gruptan müteşekkil Japon yüksek ufki bombardıman tayyarelerini, Marblehead 17000 kademden gördü. [1] 14000 kademe alçaldıkları zaman rehberin işaretile bombalarını saldılar. Taarruz başarılı oldu. Marblehead, o derece hasara uğradı ki; Simestown'a gitmeğe mecbur oldu ve müteakıben de tamir için Amerikaya gitti ve asıl muharebede bulunamadı. Houston'un kıç 8 pusluk tareti tahrip edildi ve muharebenin geri kalan kısmında saf dışı oldu. Vurucu kuvvet, Lombok boğazından güneye çekilmek zorunda kaldı. Amerikan kruvazörleri güney Java'da Tjilatjap'a diğerleri de Sunda boğazı tarikile Batavia'ya gittiler.

Aynı gün (4 - Şubat) 500 mil açıkta da Japonlar, kayıplara uğradılar. Suzukaze muhribi Staring körfezi dışında 6 mil süratle karakol yaparken saat 17 00 de, «Sancak tarafından bir torpito isabeti aldı.» Bir torpito da iskele tarafında patlıyarak batırmamakla beraber ne muhrebe ne de seyir kabiliyetini bıraktı. Londra'daki Hollanda karargâhından bu vak'a hakkında bir rapor verilmediğine göre bu iş, orada bulunan bir Amerikan denizaltısı tarafından yapılmış olmalıdır. 4 gün sonra, 8 - şubat saat 20 45 te Makassar açığında bulunan Natsushio muhtemelen bir Amerikan denizaltısı tarafından iskelesinden taarruza uğradı. Bu torpito geminin baş tarafından girerek makine dairesinde patladı ve gemi 9 - şubat sabahı ikiye bölündü.

6 (iii) Gaspar boğazı muharebesi:- [2] 14 : 15 - Şubat

12/13 - Şubat gecesi bir Japon kuvvei seferiyesi, hedefi Palembag (Sumatra'nın doğusunda) olmak üzere Anamba adalarından güneye doğru hareket etti. Bu kuvvet; 2 ağır kruvazör, 4 kruvazör, 14 muhrip, 23 nakliye gemisi (Veya 22 nakliye gemisi ile bir tayyare gemisi), 6 yardımcı gemi ve cinsi gayrı malûm 6 gemiden ibaretti. 13 - Şubat sabahı alacakaranlıkta, 9 düşman deniz tayyaresi Sungeilliant (Banka adasında) da idi. 14 - Şubatta Japon paraşütçüleri Palembang'a taarruz ettiler.

ABDA bölgesi deniz kuvvetleri başkomutanının direktiflerile, Tuğamiral Doorman komutasındaki bir vurucu kuvvet, yukardaki Japon kuvvetlerini aramak ve tercihan gece taarruz etmek emrini aldı. Bu vurucu kuvvet; 5 kruvazör (De Ruyter, Java, Tromp, Hobart ve Exeter), 4 Hollanda muhribi (Piet, Heim Banckeit, Van Ghent ve Kortenear), ve 6 Amerikan muhribinden (Steward, Barker, Bulmer, Pillsbury, Parrot ve John D. Edwards) müteşekkildi.

Bu kuvvetin refakatinde hiçbir İngiliz muhribi yoktu.

[1] Bu tayyareler, Celebes adalarındaki Kendari'de üslenmişlerdi. (Hollanda raporu sayfa 29.)

[2] Bu, «Banka adası teşebüsü» diye de tanınmıştı.

Tuğamiral Doorman'ın kuvvetleri 14 - Şubat akşam alacakaranlığında North Walcher feneri civarından kuzeye doğru hareket etti. Geceleyin Stolze boğazında Van Ghent bir kayaya çarptı ve mürettebatı tarafından tahrip edildi. Bunun mürettebatını Banckert aldı. Kuvvet Gaspar boğazından geçerek Banka'nın kuzeyine doğru seyretti. Fakat Japon kuvvetleri bu sırada Banka boğazına girmiş olduklarından düşman su üstü kuvvetleri ile temas sağlıyamadı. Bundan sonra, 15 - şubat saat 11 00 den 18 00 e kadar, Müttefik kuvvetleri şiddetli ve devamlı bir hava bombardımanına maruz kaldılar. 15 - Şubat saat 12 34 te Hobart, ağır bir bomba isabeti aldı. Gemilere birşey olmadı ise de yakın sukutlarla hemen hemen hepsi zarar gördüler. Barker ve Bulmer isimli Amerikan muhripleri, bilâhare (20 - Şubatta) tamir için Avustralyaya gidecek kadar hasara uğradılar.

Harekât, Japonların Palembang'ı ele geçirdikleri 15 - şubat günü sona erdi. Tuğamiral Doorman'ın kuvvetleri 16 - şubatta limana döndüler ve devamlı hava taarruzları dolayısile kuvvetin bir kısmı Tanjong Priok'a ve bir kısmı da Oosthaven (Güney Sumatrada) a dağıldılar.

6 (iv) — Sunda boğazı yardımcı karakolu:-

Gaspar boğazı muharebesinden sonra, Java'ya yapılacak muhtemel bir Japon teşebbüsünde düşman kuvvetlerinin Sunda boğazından sızmalarına mâni olmak üzere 17 - şubatta Sunda boğazı yardımcı karakolu tesis edildi. 21. Arama - Tarama filotillâsından 4 gemi, geceleyin Sunda boğazının batı kısmında karakol yapmakta ve gündüzün Merak (Java kuzey batısında) açığına demirlemekte; diğer taraftan 6 Hollanda karakol gemisi de Sunda boğazının kuzey doğu methalinde karakol yapmakta idi.

6 (v) — Port Darwin'e yapılan hava taarruzu:- 19 - şubat

19 - Şubat günü, Darwin limanındaki hava üssü, ambarlar, kızaklar ve hemen hemen bütün gemiler, 72 yüksek ufkî bombardıman ve 18 pike bombardıman tayyaresinin yaptığı bir taarruzla tahrip edildi. Pike bombardıman tayyareleri, Amerikan muhribi Peary'yi (Bu gemi Amiral Doorman'ın vurucu kuvvetine iltihak etmek emrini almıştı.), 3 nakliye gemisini, bir tanker ve 2 ticaret gemisini batırdılar. Yüksek ufkî bombardıman tayyareleri de 2 mühimmat gemisi batırdılar. 5 düşman tayyaresi muhakkak olarak, 5 tanesi de muhtemelen düşürüldü; Müttefikler havada 8 ve yerde 10 tayyare kaybettiler.

Düşman tayyarelerinin cesametine bakılarak bunların ya tayyare taşıt gemilerinde veyahut deniz tayyaresi taşıyan gemilerde üslendiği anlaşılıyordu.

6 (vi) — Bali muharebesi:- [1] 19 : 20 - Şubat

18 - Şubatta, 4 kruvazör ve iki nakliye gemisinden müteşekkil bir

[1] Buna, (Badung boğazı muharebesi) de denilir.

Japon kuvveti Java doğusundaki Bali adasının güney doğusunda bulunan hava meydanını ele geçirmişti.

Bunun üzerine, 19/20 - şubat gecesi Tuğamiral Doorman; 2 kruvazör, 4 veya 5 muhrip ve 4 nakliye gemisinden ibaret olduğu sanılan bir düşman kuvvetine Bali adasının güney doğu açıklarında taarruz etti.

Müttefik kuvvetleri iki grup halinde idi. Tjilatjap'da bulunan birinci grup; De Ruyter, Java, Piet Hein Hollanda gemileri ve Ford, Pope isimli Amerikan muhriplerinden müteşekkildi. Surabaya'daki ikinci grup ise Hollanda filotillâ lideri Tromp, Steward, Parrot, Edwards ve Pillsbury isimli Amerikan muhriplerinden müteşekkildi.

Tjilatjap'daki grup Bali adası güney sahilleri açığına takriben saat 21 30 da vardı. Bu grup düşman gemilerinin, bizim kuvvetlerimizi kuzeyden beklediklerini gösterir bir şekilde mevki aldıklarını gördü. Surabaya'daki grup Bali boğazından geçerek takriben saat 01 34 te muharebeye katıştı.

Japon kuvvetleri, Müttefik kuvvetlerinin aralarından tek kol halinde geçebilmelerini sağlıyan iki grup halinde tertiplenmişlerdi. Bu tertip, düşmanın kendi kuvvetlerini ateş altına almasına sebep oldu. [1]. Yapılan muharebenin neticesi berrak değildir ve her iki tarafın hareket tarzı da karanlık kalmıştır. [2].

Müttefik raporlarına göre, düşmanın bir kruvazörü ile bir muhribi torpito isabeti ve diğer bir kruvazörü de mermi isabeti aldı. Bu hâdisede

Zaman	Atış yapan gemi (Attığı torpito adedi)	Hedef (Yarda olarak seyir masafe)	Elde edilen sonuç
0150	Oshio (4)	Java (1650)	—
0212	Asashio (4)	Tromp (1650)	Büyük hasar [3]
0213	Oshio (4)	Tromp (1650)	
0215	Asashio (1)	Tromp (1650)	
0220	Michishio (4)	2 Amerikan muhribi (1900)	Meçhul

[1] «Düşman gemilerinin teşhis edilmesi ve durumun tahmin edilmesi hususunda büyük bir güçlükle karşılaşıldı. Düşman gemilerinin tarassudunda büyük bir hata vardı.» (Japon resmî raporu sayfa 17).

[2] «Gemi komutanı ile torpito ateş kontrol subayı arasında anlaşmazlık vardı ve bunlar Oshio'nun torpito atışındaki gecikme ile Michishio'nun tüyuplarını mukabil tarafa tevcih etmesindeki gecikmeyi izah edememektedirler.»

[3] «Bir kruvazöre atılan torpito sayısı» ndan bahseden 8. muhrip tümeni komutanı,«İyi bir atış mevkii elde etmeden, bütün hat torpitolarını atmadıkça bir kruvazörü dahi tahrip etmek mümkün değildir. Bali adası savaşında, düşman kruvazöründen birine, Oshio tarafından dörder torpitoluk iki salvo ve Asashio tarafından da 4 torpitoluk bir salvo yapılmış olmasına rağmen başarılı bir sonuç elde edilemedi.» (Japon raporu sayfa 17).

bulunan gemiler Japon raporunda zikredildiğine göre 8. muhrip tümeninin Oshio, Asashio ve Michisio muhripleri idi. Japon kaynaklarına göre, bu gemiler tarafından yapılan torpito hücumunun sonucu cetvelde gösterildiği gibidir:

Japon resmi raporu daha sonra bu üç muhribin 4 pusluk top ateşile isabet aldığını söylemektedir. [1] Michishio ağır hasara uğramış ve makine dairesine isabet aldığından hareketten kalmıştır. Muharebede husule gelecek ağır hasarlar karşısında olağanüstü tedbirler almak için gerekli eğitim bakımından Japon raporu şöyle demektedir: «45 derece sancak tarafta görülen bir düşman gemisine sancaktan aykırı seyirle torpito hücumu için emir verdikten biraz sonra düşmanın attığı bir torpito izi görüldü. Sakınmak için üzerine dönülerek 30 derecelik nişan zaviyesi tecavüz edildi. Aynı zamanda, 30 derece iskelede bir düşman kruvazörü görüldü ve aykırı seyirle iskeleden torpito hücumu için emir verildi. Bu sırada kıç makine dairesine isabet eden bir mermi ile cenereyterler kaput olduğundan bütün muhabere vasıtaları kullanılmaz hale geldi ve dirisa donanımı bozuldu. Personel el donanımına ve olağanüstü muhabere cihazlarına koşturuldu.

«Bundan sonra torpito gruplarından birinin saportuna bir mermi isabet ederek sertüyup ve nişancıyı öldürdü. 3 numaralı kovanın harb başlıkları parçalandı ve etrafa yayılarak ateş aldı. Bir yandan yangını söndürmeğe gayret edilirken bir yandan da soğukkanlılıkla sancak ve iskeledeki düşmana torpito hücumu yapılmaya teşebbüs edildi. Fakat köprüüstünün iskele tarafına isabet eden bir mermi ile komuta mevkiinde de yangın çıktı ve nihayet dirisa donanımının ârızasının giderilmesinde geç kalındığından atış imkânı kaybedildi.»

Bundan sonra, 20 - şubatta Oshio, 3 Müttefik hafif bombardıman tayyaresi tarafından Batan (Badoeng ?) boğazında bombalandı. Yakın sukutların neticesi olarak «Muharebe kifayetinin büyük bir kısmını kaybetti.» Keza 20 - şubat günü 3 Müttefik hafif bombardıman tayyaresi tarafından Michisio'ya da yakın isabetlerle hasar sağlandı ve bu gemi bilâhare yedekte çekilerek Batan (Badoeng ?) boğzına götürüldü. [1]

[1] «Normal talimlerde nişan zaviyesi hesabatında yardımcılara itimat etmek kolaydır fakat devamlı mermi yağmurunun sebep olduğu hasar yüzünden Bali adası muharebesinde, bu kolay olmadı ve torpito atış kontrol subayı, nişan zaviyesini bizzat vermek zorunda kaldı.» (Japon raporu sayfa 17).

[2] Japonlara verdirilen diğer kayıplar (Japon raporunda zikredilmemiştir.) hakkındaki Hollanda kayıtları aşağıdaki gibidir:

24 - 12 - 941 de K. 16 Hollanda denizaltısı tarafından Amagiri sınıfı bir kruvazör batırıldı.

10 - 1 - 942 de Tarakan (Borneo'da) ki kıyı bataryaları tarafından bir muhrip batırıldı.

1 - 2 - 942 de Ambon'da bir muhrip mayına çarptı.

Bali muharebesinde Müttefiklerin uğradıkları kayıplar ise; Piet Hein muhtemelen top ateşile battı; Ford düşman tarafından torpitolanmış olmamasına rağmen su hattı altından bir yara aldı; Tromp ağır hasara uğradığından bilâhara tamir için Avustralyaya gönderilmek zorunda kaldı; Java ile Stewart top ateşi ile ağır hasara uğradılar. Bunlardan ikincisi Surabaya'daki kuru havuza alınmak zorunda kalındı ve orada da kızaklardan kayarak devrildi ve mürettebatı tarafından tahrip edildi; (24 - Şubatta da bir bombardımana maruz kalarak tahrip edildi) Pillsbury ile Parrot overol zamanları geldiğinden Müttefik kuvvetlerinden ayrılmak zorunda kaldılar.

6 (vii) — Amerikan Longley gemisinin batması:- 27 - Şubat

Bu muharebeler Japon ilerleyişini durduramamıştı. Müttefik filonun tayyare ihtiyacını karşılamak üzere 22 - şubat günü Fremantle - Ceylon konvoyunun refakatinde bulunan Amerikan uçak taşıt gemisi Longley (32 - P. 40 E tayyaresi mürettebatı ile) ve Seawitch (27 - P. 40 E tayyaresi) konvoydan ayrılarak Javaya teveccüh ettiler. Longley, Seawitch'den birkaç saat evvel konvoyu terketmişti.

Longley, 27 - şubat sabahı, Whipple ve Edsall Amerikan muhriplerine raslıyarak bunlarla birlikte Tjilatjap'a doğru seyretti. Saat 09 50 de bu limanın 100 mil uzağında iken bunlar bir düşman tayyaresi tarafından görüldüler. Longley'in uçuş güvertesi, taşıdığı avları uçuramıyacak kadar küçüktü ve Java'da da hepsi 15 av tayyaresi bulunduğundan kendisine bir yardım yapılamazdı.

Tjilatjap'dan 74 mil mesafede iken, saat 11 40 ta, 9 düşman tayyaresi yaklaşarak taarruz ettiler. Bu taarruzun üçüncü ve son ranında Longley beş direkt isabet aldı ve üç bomba da yakınına düştü. Ağır hasara uğrayan gemi çıkan yangınları kontrol altına alabilmekle beraber, saat 13 52 de gemiyi terk emri verildi ve Whipple birkaç mermi ve iki torpito ile onu batırdı. 6 kişi ölmüş ve 5 kişi yaralanmıştı. Seawitch, 28 - şubat öğleden evvel Tjilatjap'a vardı.

7 — Java denizi muharebesine takaddüm eden safhada Müttefik deniz kuvvetlerinin verdiği kayıplar:-

Bu suretle, Java denizi muharebesinden evvel Java'da bulunan Müttefik deniz kuvvetleri komutanlığı en aşağı 13 gemi kaybetti. Bunlar: Bir tane 5.9 pusluk Tromp isimli Hollanda kruvazörü; 2 tane 6 pusluk Boise ve Marblehead isimli Amerikan kruvazörü; 4 tane Van Ghent, Piet Hein,

Banckert [1], Van Nes [2] isimli Hollanda muhribi; 6 tane Barker, Bulmers, Peary, Stewart, Pillsbury, Parrot isimli Amerikan muhribi idi.

ABDA bölgesi komutanlığı emrinde bulunan 13 Amerikan muhribinden diğer 3 tanesi de Java deniz muharebesinde Amiral Doorman'ın vurucu kuvveti için elverişli değildi. Bunlar De Ruyter ile müsademe eden Whipple; ağır süratle düşürdüğü su bombasından hasara uğrayan Edsall; fazla su etmekte olan Pope idi. Hobart isimli Avustralya kruvazörü de bir bomba isabeti aldığından 26 - şubatta ikmalini yapamamış ve 27 - şubatta War Sirdar gemisinden yakıt ikmali yapmakta olduğundan 27 - şubatta Amiral Doorman'ın vurucu kuvvetine iltihak edememişti.

8 — Koramiral Helfrich'in deniz kuvvetleri başkomutanı olması:-

25 - Şubat - 1942 saat 12 00 de General Wavell, ABDA bölgesi komutanlığını Hollandalıya teslim etti ve bu suretle ABDA bölgesi komutanlığının da mevcudiyetine sebep kalmadı. Koramiral Helfrich, Hollanda Doğu Hindistanını [3] savunan Müttefik deniz kuvvetleri başkomutanlığını, eski ismi olan ABDA bölgesi deniz kuvvetleri başkomutanı ünvanı yerine deniz kuvvetleri komutanı ünvanı ile deruhde etti. (Ek F, kısım II. ye bakınız.)

9 — Kombine vurucu kuvvetin teşkili:-

24 - Şubatta, kuvvetli bir himaye altında tahminen iki tümenlik bir istilâ kuvveti getiren bir düşman nakliye filosunun, 27 - şubat sabahı alacakaranlığında Java açıklarında olmak üzere, Makassar boğazından güneye doğru seyretmekte olduğu istihbar edildi. Bu tehlike, 25 - şubatta, Japonların Surabaya'nın 85 mil kuzeyindeki Bawean adasına çıkmaları ve burada bir telsiz istasyonu kurmaları ile daha da yakınlaşmıştı. [4] Bunun üzerine, 25 - şubat saat 11 25 te, Koramiral Helfrich, Surabaya'da üslenmiş bulunan Tuğamiral Doorman komutasındaki Doğu vurucu kuvvetinin (Ek J, kısım I), Tanjong Priok'da bulunan bütün kruvazör ve muhriplerle takviye edilmesini emretti.

[1] Banckert, 24 - şubatta Surabaya'ya yapılan bir bombardımanda hasara uğradı. Bundan sonra da 1 - martta yine bomvalanaıak daha fazla hasara uğradı ve mürettebatı tarafından tahrip edilmek zorunda kalındı.

[2] Van Nes, 17 - şubatta; Billiton'dan tahliye edilmiş olan halkı taşımakta olan Sloet Van Der Beele isimli gemiyi himaye ederken, Banka adası güneyinde Japon bombardıman tayyareleri tarafından batırıldı.

[3] Java adası savunma tertibatı, umumî vali Dr. Van Starkenborch Stachouwer'in emrinde olup yardımcısı da, Dr. H. J. Van Mook idi.

[4] Bu tesisat, S. 38 Amerikan denizaltısı tarafından bombardıman edildi. Sonucu belli değildir.

Bu emre imtisalen, Çin kuvvetleri komutanı Avustralyalı Komodor J. A. Collins, Exeter ve Perth kruvazörlerile Elettra, Jupiter, Encounter muhriplerine 25 - şubat saat 15 00 te doğu Java denizine hareket etmelerini emretti.

Tuğmiral Doorman emrindeki De Ruyter ve Java isimli Hollanda kruvazörleri: Witt de With, Kortenear isimli Hollanda muhripleri ile; Bawean adaları yakınında olduğu rapor edilmiş bulunan nakliyeleri önlemek ümidile 25 - şubat akşamı Mandura kıyıları boyunca doğuya doğru bir tarama yaptı. Düşmanla temas sağlanamadığından Müttefik kuvvetler ertesi sabah Surabaya'ya döndüler. Yolda bulunan Exeter 26 - şubat saat 01 48 de, ertesi gün öğleyin Surabaya limanına muvasalat etmesi için Amiral Doorman'dan talimat aldı. Bu sebepten, Tanjong Priok'dan tahsis edilen Exeter'in iltihakı ile Doğu Vurucu kuvveti, komutanı Tuğamiral Doorman olmak üzere Kombine Vurucu Kuvvet teşekkül etti. [1].

10 — Batı vurucu kuvvetin teşekkülü:-

Exeter'in Tanjong Priok'dan hareketinden sonra, 26 - şubat günü alınan başka raporlar, Japon harb ve nakliye gemilerinin çoğu Java denizinde mevcudiyetini teyit etti ve batıda da Muntok (Banka adasında) da bir Japon konvoyuna dair alınan rapor, Javanın istilâsının yakın olduğu inancını kuvetlendirdi. Bu sebeple, 3 kruvazör, 2 muhripten müteşekkil bir (Batı Vurucu kuvveti) teşkil edildi. (Ek B) Bu kuvvet Muntok konvoyunu arayıp bulmak ve taarruz etmek maksadile 26 - şubat saat 22 00 de hareket etti. (Ek J, kısım III.)

11 — Kombine Vurucu kuvvete verilen emirler:-

26 - Şubat takriben saat 16 15 te Tuğamiral Doorman, Surabaya deniz üssü komutanı Tuğamiral Koenraad'ın karargâhındaki harekât odasında bulunurken, Bandoeng'de bulunan Koramiral Helfrich'den aşağıdaki işareti aldı:

Deniz kuvvetleri komutanlığı,
Kombine Vurucu Kuvvet K,
Çin Kuvvetleri K.
Güney Batı Pasifik Komutanlığı

Çok ivedi

«26 - Şubat saat 11 55 te (Java saati) 30 nakliyeden müteşekkil bir düşman kuvveti A - 04 50 güney, T - 14 20 doğu (Arends adalarının takriben 25 mil karayelinde ve Surabaya'nın takriben 180 mil poyrazında)

[1] Tuğamiral Doorman'a aynı zamanda filo komutanı denilmiştir.

mevkiinde bulunmakta idi. Rotası 245, sürati 10 mildir. Nakliyelerin refakatinde 2 kruvazör ile 4 muhrip vardır. Vurucu kuvvet, düşmana taarruz maksadile karanlık basınca denize açılacaktır. Taarruzdan sonra, vurucu kuvvet Anjong Priok'a doğru seyredecektir. Bilginizi.»

Deniz kuvvetleri K.

Bu direktife ek olarak 26 - şubat saat 20 55 te aşağıdaki işaret alındı:

Çok acele:

«26 - Şubat saat 05 33 gruplu emre göre, düşmanı imha edinceye kadar taarruza devam ediniz. 26 - Şubat saat 10 33.»

12 — Müttefik tayyare noksanlığı:-

Tuğamiral Doorman ve Koenraad, 26 - şubat günü öğleden sonra, Amerikan kara tayyarelerinin bir keşif yapmaları için çok gayret sarfettilerse de bu iş için uygun tayyare bulamadılar. Bunun üzerine, Amiral Doorman, Bandoeng'deki keşif grupunun vereceği raporların gecikmesini azaltmak için, Surabaya'daki deniz tayyareleri üssü Morokrambagan'dan keşif grupundan alınacak raporların Bandoeng'e tekrar edilmesi için derhal kendisine bildirilmesini rica etti. [1]

Houston'da 4, De Ruyter, Exeter ve Java'da ikişer Perth'de bir tayyare bulunmasına rağmen Kombine Vurucu kuvvetle işbirliği yapan bir tek tayyare bulunmadığında bütün kaynaklar mütabıktır.

13 — Müttefiklerce alınan tertibat:-

Bunun üzerine Tuğamiral Doorman düşman konvoyu ile temas sağlamak için şu iki muhtemel hareketi mütalea etti:- (Kroki 1)

a) Mandura adası kuzey kıyılarından doğuya doğru yapılacak bir taramadan sonra Toeban'a kadar batıya doğru bir tarama yapmak.

b) Bawean adası batısından kuzeye doğru ve oradan Arend adalarına doğru poyraza bir tarama yapmak.

Hava keşfi noksanı dolayısile düşman konvoyunun kaçırılması muhtemel bulunduğundan ikinci şıktan vazgeçerek birincisine karar verdi. Bu

[1] Hava kuvvetleri ile keşif kuvvetleri grupu (İkisi de Bandoeng'de bulunmasına rağmen) ayrı ayrı bulunduklarından keşif raporları büyük bir gecikmeden sonra sadece Amiral Doorman'a vâsıl olmuştur. «Surabaya Üs K, jurnal ı Koramiral Helfrich'e göre «Tayyare sayısı gayrı kâfi idi. Amerikan ve Hollanda deniz tayyareleri büyük kayıplar vermişlerdi; geri kalan tayyarelerin ise, keşif maksadile büyük kullanılamiyacak kadar adedi azalmıştı.» (Hollanda raporu sayfa 28).

karar, muhtemlen, Tuğamiral Koenraad'ın saat 22 20 de Bawean adası poyrazında olduğunu bildirdiği konvoyu aramak hususundaki ihmalini izah eder. (Paragraf 17, 18).

14 — Müttefik taarruz plânı:-

26 — Şubat öğleden sonra geç vakit Tuğamiral Doorman bütün komutanları bir içtimaa çağırdı ve burada aşağıdaki kararlar alındı:

a) Kombine Vurucu kuvvet her ne bahasına olursa olsun Japonların Java veya Mandura'ya çıkışlarına mâni olacaktır.

b) Japon konvoyuna, tercihan gece taarruz edilecektir.

c) Taarruzdan sonra Kombine Vurucu kuvvet Tanjong Priok'a gidecektir.

d) Gece teşkilâtı: Gece teşkilâtı (3 - Martta kamer bedri tam halinde idi) aşağıdaki şekilde düzenlendi: Pruvada İngiliz ve Hollanda muhriplerinden müteşekkil bir emniyet perdesi, gerisinde kruvazörler pruva hattında, bunun gerisinde de 4 Amerikan muhribi. (21. paragraf şekil - 1) [1].

«Koramiral Helfrich'e göre, Kombine Vurucu kuvvetin gece seyir teşkilâtı bazı mahzurları haizdi.» (Ek L)

e) Gece taarruz tertibatı:-

1 — İngiliz ve Hollanda muhripleri, düşmanın görülmesi ile birlikte torpito hücumu yapacaklar ve mümkün olan fazla hasara sebep olmak için konvoyun içine dalacaklardır. Kruvazörler konvoyun dışında kalarak onu ateş altına alacaklar. Son olarak Amerikan muhripleri torpito hücumu yapacaklardır. (Ek L)

Müttefik muhriplerine, kendi kruvazörlerinin ateşine maruz kalmamaları için, torpito taarruzundan sonra renkli tanıma işaretleri kullanmaları müsaade edildi.

2 — Düşmanla sahil yakınında temas sağlandığı takdirde, özel ihtiyat tedbirleri alınacaktır. Çünkü; Mandura kuzey sahillerinde 20 metre hattına kadar ve Toeban körfezinde de 10 metre hattına kadar Hollanda maynları dökülmüştü. Taarruzdan sonra, bütün Müttefik gemileri kuzeye doğru çekileceklerdir. Eğer Kombine Vurucu kuvvet doğuya doğru seyrederken düşmanla iskeleden temas sağlıyacak olursa Müttefik kruvazerleri, kendi muhriplerinin atacakları torpitolardan sakınmak için, düşman hattını geçtikten sonra asgarî 5 mil daha doğuya seyredeceklerdir.

3 — Gece hücumundan sonra teşkilât bozulacağından, müteakıp harekât için bir tertibat düşünmek mümkün değildir.»

[1] Amerikan muhriplerinin geri konmasındaki sebep, oldukça fazla torpito taşımalarına (12 kovan) rağmen torpitolarının azamî sürati 27 mildi. Bu sebeple Amerikan filotillâ komodoru raslanacak düşman hedeflerinin ilerisinde bulunmayı istedi.

Hakikatte ise emredilen tertibatı almak mümkün olmadı. Çünkü; 27 - şubatta düşman hakkında alınan bir rapor dolayısile gemilerin mevkileri bir işaretle değiştirildiğinden düşmanla temas gündüzün vâki olmuştur.

Fasıl III

Java deniz muharebesi [1]

27 - Şubat - 942

15 — 27 - Şubat - 942 günü Java denizi muharebesinde Kombine Vurucu kuvvet ismile tanınan Müttefik deniz kuvvetleri aşağıdaki 5 kruvazör ve 9 muhripten müteşekkildi:

	8 Pusluk Kruvazör	6 Pusluk Kruvazör	Muhrip
Amerikan	1 [2]	—	4
İngiliz	1	—	3
Hollanda	—	2	2
Avustralya	—	1	—
	2	3	9

27 - Şubatta Amiral Doorman'ın kuvvetlerile karşılaşan Japon deniz kuvvetlerinin 7 - 8 pusluk 4 kruvazör, 5.5 pusluk 3 kruvazör ve 17 muhripten müteşekkil olduğu tahmin edilmişti. (Ek C, kısım I e bakınız.)

16 — Surabaya'dan hareket:- Saat 18 30

Amiral Doorman, Mandura kuzey kıyıları boyunca Sapoedi boğazına kadar bir tarama yapmak ve düşman görülmediği takdirde batıya doğru bir tarama yaparak Toeban körfezini aramak kararında olduğundan; 26 - şubat saat 18 30 da Surabaya'dan hareketle Westervaar Water (Batı kanalı) den geçerek Java denizine açıldı. Gemileri aşağıdaki sıra ile pruva hattında bulunuyordu:

[1] Bu muharebeye, «Surabaya muharebesi» ve «Bawean adası muharebesi» de denilmektedir.

[2] 4 - Şubatta maruz kaldığı bir bomba hücumunda üçüzlü taretlerinden biri muharebe dışı olmuştu.

İki Hollanda muhribi; Witt de With, Kortenear
Üç İngiliz muhribi; Electra, Encounter, Jupiter
Beş Müttefik kruvazörü; De Ruyter, Exeter, Houston, Perth, Java
Dört Amerikan muhribi; Edwards, Alden, Ford, Paul Jones.

17 — İstihbarat noksanlığı:-

Kombine vurucu kuvvetin tam Surabaya'dan hareket ettiği sırada (26 - Şubat saat 18 30) Amerikan kara bombardıman tayyareleri, A - 05 30 güney ve T - 113 00 doğu (Bawean adasının takriben 25 mil poyrazında) mevkiinde bir Japon konvoyunu keşfederek taarruz ettiler. 26 - Şubat saat 22 20 ye kadar bu hususta Amiral Doorman'a hiçbir rapor verilmedi. Ancak 3. tümen komutanı tarafından bir muhavere esnasında Tuğamiral Koenraad konvoyun mevkii ve taarruz hakkında haberdar oldu ve o da Amiral Doorman'a aşağıdaki işareti verdi:-

«Saat 18 30 da, A - 05 30 güney ve T - 113 00 doğu mevkiinde bir düşman konvoyu, rotası meçhul.»

Bu Bawean konvoyunun, Koramiral Helfrich tarafından 26 - şubat saat 16 15 te Arend adalarının takriben 25 mil karayelinde bulunduğunu rapor ettiği konvoyun kendisi olduğu muhakkaktır (Paragraf 11). Sonradan anlaşıldı ki; bu konvoy Java'ya hareket etmeden evvel iki gün Bawean civarında kalmıştır. Bunun avlarla himaye edildiği muhakkaktır çünkü; saat 19 00 da keşifte bulunan bir deniz tayyaresi, gemilerden uçurulmuş avların mevcudiyeti dolayısile, Bawean civarında keşif yapmanın mümkün olmadığını rapor etmişti.

18 — Tuğamiral Koenraad'ın 26 - şubat saat 22 20 de verdiği raporun Amiral Doorman tarafından saat kaçta alındığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Koramiral Helfrich Amerikan bombardıman tayyarelerinin verdiği raporu almış olduğundan saat 22 35 te o da bunu Amiral Doorman'a bildirdi. Bu rapora bir Hollanda deniz tayyaresinin 26 - şubat saat 14 40 gruplu raporunu da ekledi. Tuğamiral Doorman bu raporu Amerikan bombardıman tayyarelerinin taarruzundan 8 saat sonra, muhtemelen 27 - şubat saat 02 25 te Komodor Collins ile birlikte almıştı. İşaret aşağıdaki şekilde idi:-

«26 - Şubat saat 18 30 da iki B. 17 tayyaresi tarafından, A - 05 30 güney T - 113 00 doğu mevkiinde 18 veya daha fazla adette bir konvoy rapor edilmiştir. Gemilerden birinin uçak gemisi olması muhtemeldir. Konvoyu 6 av tayyaresi himaye etmektedir. Bir Hollanda tayyaresi saat 14 40 ta, İsuzu sınıfı iki kruvazör ile üç muhribin A - 06 25 güney ve T - 117 13 doğu mevkiinde [1] rotasının 315 derece süratinin 10 - 20 mil olduğunu rapor etmiştir.» 26 - Şubat 23 35. Alındığı saat: 27 - Şubat 02 55

[1] Bu mevki, Kangean adasının en doğu ucundaki Sekala'nın takriben 60 mil poyrazındadır.

Haberin ulaştırılmasındaki bu gecikme şüphesiz ki; bilâhare Tuğamiral Doorman tarafından Kormiral Helfrich'e keşif raporunun 6 - 8 saatlik bir gecikmeden bahsederek çektiği telsizin mânasını ifade eder.

19 — İşbirliği noksanı:-

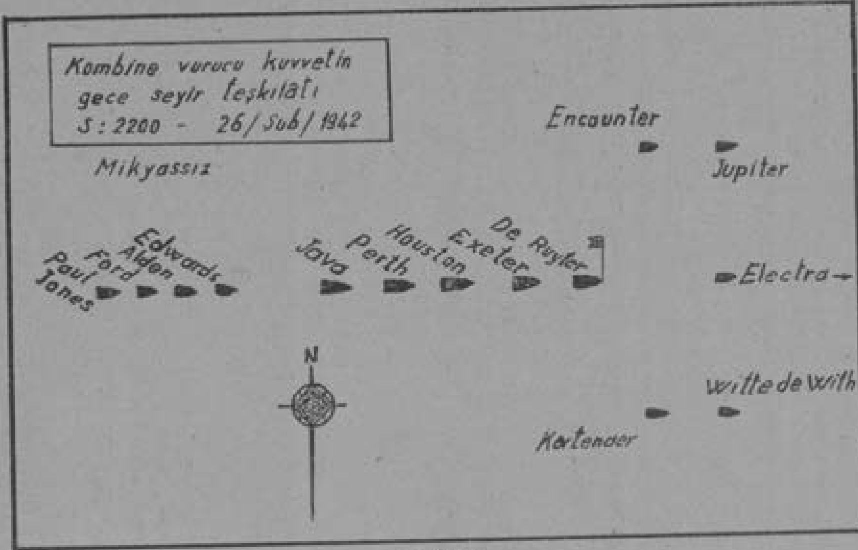
Bawean konvoyunun mevkiini rapor etmedeki şayanı teessüf gecikmeden bahseden Koramiral Helfrich: «Amerikan bombardıman tayyarelerinin bir taarruz yapacaklarından yaberdar değildim. ABDA bölgesi Hava Kuvvetleri Komutanlığından bu hususta emir almam ve bu tayyarelerin üslendiği Malang'a gitmem lâzımdı. Bu husus, emir komuta sistemindeki işbirliği noksanını gösterir. Bu tayyarelerin, konvoyun mevkiini derhal rapor etmek mutat bir görevi olmalı idi» demektedir. Amiral devamla: «Surabaya deniz üssü komutanı bu haberi saat 22 00 de Kombine Vurucu Kuvvet komutanına bildirdi. Kombine Vurucu Kuvvet komutanı da bilâhara benim saat 02 55 (27 - Şubat) te verdiğim işarete rağmen konvoyu aramak lüzumunu duymadı. Hakikî durumu bilmemekle beraber, Vurucu Kuvvet Komutanının bu gece için Mandura'dan Toeban'a kadar olan çıkarma bölgesini muhtemelen setretmek kararında olduğunu zannederim» demektedir.

20 — Müttefik kuvvet karakol yapıyor:-

Bununla beraber Tuğamiral Doorman'ın çok geç vakte kadar Bawean konvoyu hakkında bir haber almamış olması muhtemeldir. Çünkü; 27 - şubat saat 12 00 de Koramiral Helfrich'e «İyi keşif raporları.... Dün gece beni muvaffakıyetsizliğe uğrattı» şeklinde bir mesaj göndermiştir. Her ne hal ise, Surabaya'dan hareket ettikten sonra Amiral Doorman kuzeye doğru karakol yapmış ve kuzeyde bulunan konvoya doğru gitmemiştir.

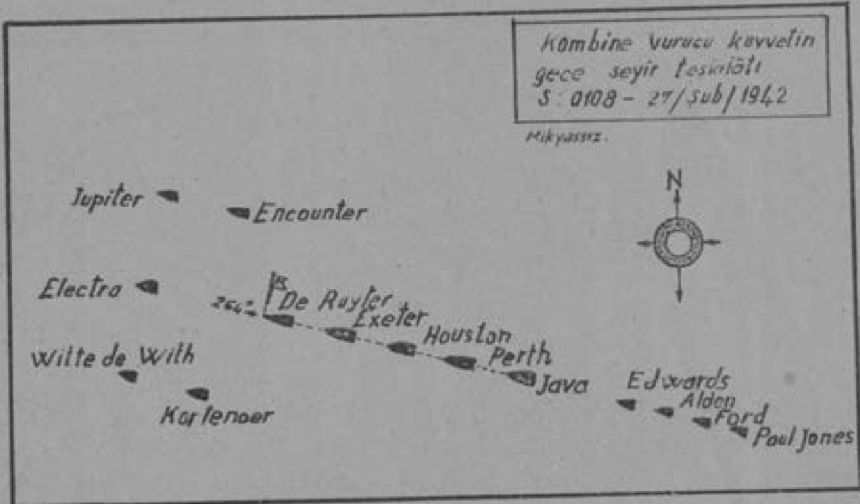
21 — Müttefik kuvvetin gece seyir teşkilâtı:-

26 - Şubat takriben saat 22 000 de Kombine Vurucu kuvvet, Surabaya boğazında maynlı sahanın doğu geçidinden çıkmış ve 8 mil kuzeye seyirden sonra doğuya rota değiştirmiştir. Bu kuvvet şimdi (Şekil - 1) de görülen gece seyir teşkilâtı ile 20 mil süratle doğuya seyretmektedir. 27 - Şubat saat 01 08 de Sapoedi boğazına varılınca Tuğamiral Doorman 284 dereceye rota değiştirerek (Şekil - 2 deki teşkilâtla) gecenin kalan kısmını batıya seyirle geçirmiştir.

Şekil : 1

Aynî zamanda 26 - Şubat saat 22 00 de 6 Hollanda hücumbotu Surabaya'yı terketmiş ve 23 17 sularında sahil açığındaki mevkilerini almışlardır. Bunlardan üç tanesi Toeban [1] yakınında A - 06 50 güney ve T - 112 05; üç tanesi Mandura kuzey sahili yakınında A - 06 52 güney ve T - 113 10 mevkiinde.

Şekil : 2

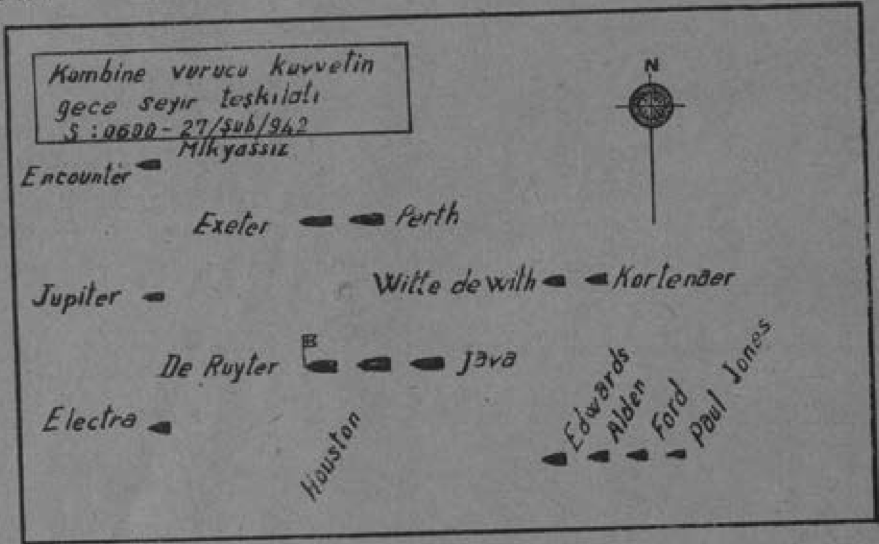
[1] Hollanda deniz makamları bir Japon muhip filotillâ liderinin 28 - şubatta Rembang civarında Hollanda hücumbotları tarafından torpitolandığını beyan etmişlerdir.

22 — Müttefik denizaltılarının durumu:-

27 - Şubat saat 03 25 te Koramiral Helfrich, bir Amerikan denizaltı gemisinin 26 - şubat saat 23 30 da «Tahminen 3 kruvazör ve 3 muhribin, Kangean grupundan Sepandjang adasının takriben 25 mil keşişlemesinde 15 mil süratle Lombok boğazına doğru seyrettiğini» rapor ettiğini Tuğamiral Doorman'a bildirdi.

Müttefik denizaltılarının mevkileri Ek M de verilmiştir; bunlar Java denizi muharebesinin son safhasında pek az rol oynamışlardır.

23 — 27 - Şubat sabah alacakaranlığında Müttefik kuvvet, Surabaya'nın takriben 10 mil karayelindeki bir mevkide olduğu halde henüz düşmanı görmemiş bulunuyordu. Gündüz seyir teşkilâtı (Şekil - 3) teki gibi idi.

Şekil :3

Saat 07 00 de Exeter lodos istikametinden bir Radar teması sağladı. Tuğamiral Doorman bunların Müttefik tayyareleri olduğunu ümit etti. Fakat bir saat sonra vaad edilen av himayesinin gönderilemiyeceğini kuvvetlerine bildirdi [1]. Saat 08 55 te filo üzerinde tayyareler göründü ve kısa bir müddet sonra Jupiter'in yanına 100 librelik üç bomba düştü; 5 dakika sonra da sancak kıçomuzluğundan 3 gomine mesafeye dörtlü bir bomba demeti düştü. Bu bombaların hepsi takla atıyorlar ve en aşağı

[1] Surabaya hava savunma komutanının ifadesine göre mevcut 4 Brewster Buffalo av tayyaresi oksijen cihazları bulunmadığından 4000 metreden daha yüksekte uçuş yapamazdı. Bundan başka uçuş menzilleri o kadar azdı ki; filo üzerinde ancak 10 dakika kalabilirlerdi. (Hollanda raporu sayfa 7).

üç tanesi de patlamadı. Houston, bulut arkasına çekilen tayyarelere ateş açtı. Bu andan itibaren tayyareler filo ile temas idame ettirdiler fakat daima menzil dışında kaldılar.

Tuğamiral Doorman bu vak'ayı Koramiral Helfrich'e rapor ederek saat 09 53 te rotasını 115 dereceye değiştirdi. Saat 10 00 da Koramiral Helfrich «Hava taarruzuna aldırmadan düşmanı aramak ve taarruz etmek maksadile doğuya seyrediniz» işaretini verdi. [1] Amiral Doorman da saat 12 00 de buna cevap olarak «Sapoedi'den Rambang'a kadar yapılan bir aramadan sonra doğuya seyretmekteyim. Muharebe etmek ihtimali, kesin olarak zamanında alınacak iyi keşif raporlarına bağlıdır ki; dün gece bundan mahrum oluşum muvaffakıyetsizliğe sebep olmuştur. Muhripler yarın ikmal yapmak zorunda kalacaklardır.» işaretini verdi. Tam bir av himayesinin olmayışı mürettebat üzerinde devamlı fena tesir yapmakta olduğundan Tuğamiral Doorman saat 12 40 ta «Personel bugün tahammüllerinin hududuna varmıştır; yarın ise bu hudut aşılmış olacaktır.» işaretini çekti. (5. paragrafa bakınız.)

24 — Japon kuvveti tesbit ediliyor:-

Saat 12 00 de rüzgâr 4 kuvvetinde doğudan esmekte. 14 00 te Kombine Vurucu kuvvet Surabaya'ya dönmek maksadile Westervaarwater'e doğru seyretmekte. Kuvvet kanaldaki mayn tarlasından şu teşkilâtla geçti: Hollanda muhripleri, İngiliz muhripleri, Amerikan muhripleri, kruvazörler.

Saat 14 27 de filo limana girerken Tuğamiral Doorman, Koramiral Helfrich'den aşağıdaki mühim haberi aldı:

a) Saat 13 40 ta, 20 nakliye gemisi ile adedi meçhul muhripten müteşekkil bir kuvvet A - 04 45 güney ve T - 112 15 doğu (Bawean'ın takriben 60 mil karayelinde) mevkiinde bulunmakta, rotası 180.

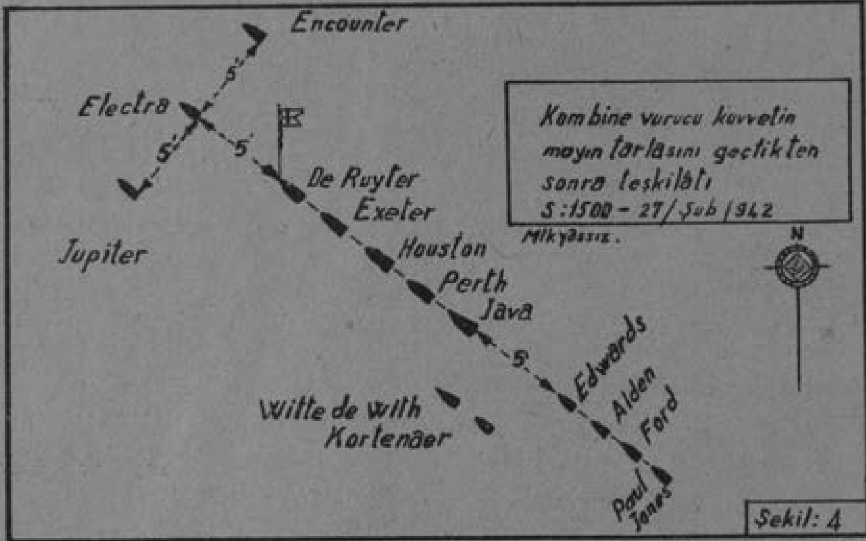
b) 13 45 te, bir düşman kruvazörü A - 04 40 güney, T - 111 07 doğu (Bawean'ın takriben 135 mil karayelinde) mevkiinde bulunmakta, rotası 220.

c) 13 50 de, iki kruvazör, 6 muhrip, 25 nakliye gemisinden mürekkep bir kuvvet Bawean'ın 20 mil batısında bulunmakta, rotası kıble. Bu kuvvetten bir kruvazör ile 4 muhrip nakliyeleri geride bırakarak son yolla kıbleye seyretmektedirler.

[1] Amiral Helfrich «Saat 10 00 daki çektiğim işaret Kombine Vurucu kuvvetin batıya doğru seyretme sebebini anlamamış olduğumdan verilmiştir. Hava hücumu beklendiğine göre, bu hava hücumu muharebe sahasından çekilmek için bir sebep teşkil etmemeli idi. Bununla beraber, Amiral Doorman'ın 12 00 deki işaretine göre o da hemen (Saat 09 53 te) rota değiştirmişti.» demektedir.

25 — Müttefik filo bu konvoyu önlemek üzere hareket ediyor:-

Bu haber üzerine Tuğamiral Doorman derhal (Saat 14 30) geri dönerek Bawean'ın 20 mil batısında olduğu rapor edilen düşman konvoyunu önlemek maksadile denize açıldı. Maynlı sahadan çıkılır çıkılmaz İngiliz muhriplerine, kruvazörleri denizaltı emniyetine almaları emredildi. Jupiter muhribi, De Ruyter'in 270 derece kerterizinde ve rüyet mesafesindeki mevkii aldı; Electra pruvada ve ilerde Encounter de onun sancak tarafında mevki aldı. Hollanda ve Amerikan muhriplerine özel surette bir mevki almaları bildirilmedi ancak Hollanda muhripleri iskele kıçomuzlukta ve Amerikan muhripleri de dümen suyunda bulunuyorlardı. [1] Kruvazörler şu sıra ile pruva hattı teşkil ettiler. De Ruyter, Exeter, Houston, Perth, Java (Şekil - 4). Sürat evvelâ 20 mil ve sonra da 25 mil (Kortenear'in azamî sürati), rota 315 derece olarak emredildi.

Şekil: 4

Saat 15 00 te Koramiral Helfrich'den «Bawean batısında [2] rapor edilen düşmana taarruz edilmesine dair bir emir alındı. Keza bu sırada, Surabaya hava savunma komutanlığı, Hollanda Hindistanı kara kuvvetlerine mensup tayyarelerin Japon konvoyuna bir pike bombardıman ta-

[1] Amerikan muharebe raporu sayfa 57 de, «Bunların (Amerikan muhripleri) mevkileri kruvazörlerin ateş altı başomuzluk tarafında idi. Fakat Hollanda muhriplerinin ilerisine geçmemek emrini almışlardı.» Buna nazaran Tuğamiral Doorman'ın 26 - şubattaki komutanlar içtimaında aldığı tertibat (14. paragraf) doğru kabul edilirse burada, bir anlaşmazlık olduğu görülür.

[2] Bununla, «Bawean'ın 20 mil batısındaki kuvvet» murat edilmektedir. Amiral Helfrich «Kendisile aynı fikirde olduğuma emin bulunması için, Amiral Koenraad'ın vurucu kuvvetin Westervaarwater'den girmekte olduğunu haber vermesi üzerine, Amiral Doorman'a taarruz etmesini emrettim» demektedir.

arruzu tertiplediklerini bildirerek, Tuğamiral Koenraad'dan Kombine Vuruvu kuvvetin ne zaman ve nerede düşmana taarruz edeceğini sormakta idi [1].

Saat 15 29 da düşman tayyareleri göründüler ve rasgele birkaç bomba attılar; Houston, tayyareleri ateş açtı ve filo açıldı. 15 50 ye doğru tekrar toplandı ve tekrar 315 dereceye 24 mil süratle seyre başladı.

Hollanda kaynaklarına göre saat 15 55 te Koramiral Helfrich tarafından bir hava keşif raporu gönderildiği bahsedilmektedir. Bununla beraber, bu rapor (ki; 3 kruvazör ile 5 nakliye gemisinin Bawean'ın 30 mil lodosunda olduğuna ve 190 dereceye seyrettiğine dairdi.) hakikatte saat 16 55 e kadar gönderilmediği gibi saat 18 30 dan evvel de alınmadı. (Ek N ye bak.)

26 — 'Hava himayesi isteği:-

Saat 16 00 da Amiral Doorman hava himayesi rica etti ise de, Surabaya hava savunma komutanlığı bunu is'af edemedi. Zira elinde kalan 8 Brewster Buffalo av tayyaresi, tertiplenmiş bulunan pike bombardıman taarruzunda 4 tayyareyi himaye edecekti. [2]

27 — Düşmanla temas sağlanması:-

Saat takriben 16 02 de yıldız cihetinden 3 deniz tayyaresi ve bundan birkaç dakika sonra da 358 derece kerterizinde duman görüldü. 16 12 de takriben A - 06 28 güney ve T - 112 06 doğu mevkiinde ve 315 derece rotasına seyrederken Kombine Vurucu kuvvet düşmanı gördü. Electra,-nın verdiği ilk rapor «330 derecede bir kruvazörle birçok büyük muhrip. Sürat 18 mil. Rota 220 derece.» şeklinde idi. 16 14 te Surabaya'nın takriben 30 mil karayelinde bulunan Müttefik filo, süratini 26 mile çıkardı ve Perth tarafından sancak başomuzluğunda bir kruvazör görüldü. 16 16 da Exeter, 330 derece kerteriz ve 14 mil mesafede bir kruvazörle 4 muhrip rapor etti. İlk temas raporları noksan ve kifeyetsizdi. Fakat saat

[1] Bu taarruz, ABDA bölgesi hava kuvvetleri komutanlığı tarafından tertiplenmişti. Amiral Helfrich, «Doğu Hindistan hava kuvvetlerinin tertiplediği bu taarruz hakkında hiçbir şey bilmiyordum» demektedir.

[2] Koramiral Helfrich bu hususta, «Evvelce av himayesine dair yaptığım ricalar reddedilmişti. Bu andaki işbirliği noksanı açık olarak göstermiştir ki; deniz üzerinde harekât yapan filo ile hava kuvvetleri mutlak surette aynı komuta altında olmalıdır.» demektedir. Diğer bir yerde de amiral «Av tayyaresi az müzmin bir hal almıştı. Bundan başka büyük ölçüde personel noksanı vardı. Geri kalan personel ise tahammül ve morallerinin hududuna varmışlardı. Bu sebeple av himayesi yapmak mümkün değildi.» demektedir.

16 26 da [1] Jupiter tarafından verilen rapor düşmanın tam bir doğrulukla teşhis edilmesini sağladı (Ek O ya bak.) Japon muharebe raporuna göre bu filo, 5. kruvazör tümeninden müteşekkildi. Ezcümle 7 - 8 pusluk 2 kruvazör, Nachi ile Haguro; 5.5 pusluk Jintsu kruvazörü; 8 [2] muhripten ibaret 2. filotillâ rehberi; 6 muhripten müteşekkil 4. filotillâyı rehberliyen 5.5 pusluk Naka kruvazörü. (Ek C, kısım 1.) 5 kruvazör (İkisi ağır) ve 9 muhripten ibaret Müttefik filo; 4 kruvazör (İkisi ağır), ile 14 muhripten ibaret bir düşmanla karşılaştı. (Kroki 2)

28 — Muharebe başlıyor:- Saat 16 16

Saat 16 16 da Nachi ile Haguro 30000 yardadan Exeter ile Houston'ın üzerine ateş açtılar; her iki taraf kuvvetlerinin bu andaki karşılıklı durumları (Şekil - 5) te gösterilmiştir.

Takriben aynı zamanda Naka da Electra [3] ya ateş açtı ve bunun birinci ve ikinci salvoları Electra'nın [4] torpito kovanları hizasında kümelendi. Diğer salvolar da kıça yakın olmak üzere kısa veya uzun düştülerse de gemi isabet almadı. Electra ile Jupiter de batıdaki düşman kuvvetlerine (Rehber gemilere) azamî menzilleri olan 15700 yardadan ateş açtılarsa da mermiler kısa düştü.

Müttefik kuvvet hâlâ 315 derece rotasına seyretmekte ve düşmanla mesafeyi kapatmakta idi. Bu sırada De Ruyter, sancaktan muharebe etmek maksadile 20 derece iskeleye (295 dereceye) rota değiştirdi; bu dönüş Müttefik filoyu düşmanın 7.8 pusluk kruvazörlerinin rotasına muvazi bir duruma getirdi. Müttefik filo pruva hattında bulunuyor ve Electra ile Jupiter de, De Ruyter'in 280 derece ve 4 mil mesafesinde bulunuyordu. Amerikan muhripleri kruvazörlerin dümen suyunda, Hollanda muhripleri de bunların takriben 2 mil iskelesinde bulunuyordu. Encounter'in mevkii hakkında hiçbir raporda herhangi bir kayıt yoktur.

Fakat bunun, Hollanda muhriplerinin pruvasında ve Perth'in kemeresinde olduğu anlaşılıyor.

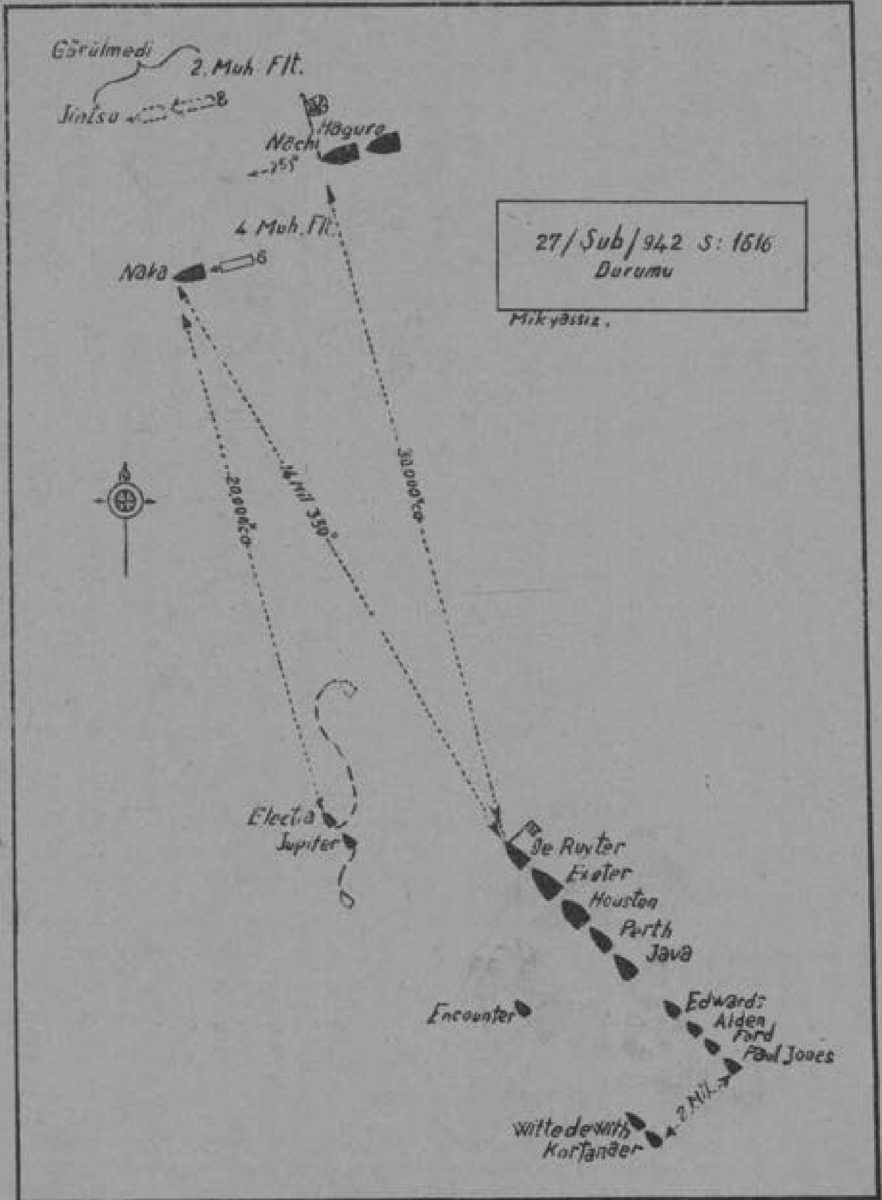
Exeter, saat 16 17 de ve Houston da 16 18 de mütenazıran 26000 ve 28000 yardadan ateş açtılar. Bu mesafe bir müddet için muhafaza edildi ve bu safhada düşman sadece bu iki ağır kruvazörün ateşi altında kaldı. (Ek P ye bak.) Muharebe başladıktan biraz sonra Amerikan muhripleri

[1] Bu raporun birçok yerlerinde zaman bakımından büyük farklar vardır. Muhaverenin bütünü hakkında tam bir rapor mevcut olmadığından Perth komutanının raporundaki kayıtlar takip edilmiştir.

[2] 27 - Şubat muharebesinin müteakıp safhasında 2. filotillânın 7. tümeni (2 muhrip) torpito atmamış olup, Japon raporu ekinin 4. sayfasında bunların muharebede mevcut bulundukları kayıtlıdır.

[3] Jupiter'in raporuna göre, Electra iki kruvazörün (Muhtemelen Naka ile Jintsu) ateşi altında kaldı.

[4] Japon 5.5 pusluk toplarının azamî menzili 20,000 yardadır.

Görülmedi
2. Muh. Flt.
Jintsu
8
Nachi
Haguro
25
4. Muh. Flt.
Naka
6
27/Şub/942 S: 1616
Durumu
Mikyassız.
20000ya
16 Mil 330°
30000ya
Electra
Jupiter
De Ruyter
Exeter
Houston
Perth
Java
Encounter
Edwards
Alden
Ford
Paul Jones
2 Mil.
Wittedewith
Kortanaer

Şekil : 5

Java'nın ateş altı cihetinde 3000 yarda mesafede mevki aldılar ve muharebenin devamı boyunca bu mevkii muhafaza ettiler.

Düşman salvoları hemen hemen devamlı olarak De Ruyter üzerinde kümeleniyordu. Üçüncü salvodan sonra da hemen bütün salvolar Exeter üzerinde kümelendi. Bazı saçıntılar ateş altı tarafından 3 yardadan daha uzağa düşmüyordu ki; bu da takarrüp zaviyesinin dikliğini gösteriyordu. Düşman her an için 13 deniz tayyaresi ile spoting yapmakta idi. Perth komutanı, «Düşmanın uzun menzilden açtığı ateş tamaimle sıhhatli olup bunlardan çoğu az kısa veya uzun düşüyordu. [1] Yayılma 150 yardayı aşmamak üzere çok azdı. 10 topun yaptığı salvoda pek az intişar vardı.» demektedir.

29 — İlk Japon torpito hücumu - 16 33 - 16 52:-

Takriben saat 16 25 te geride bulunan düşman 4. muhrip filotillâsının hücum hazırlığı olmak üzere Müttefik hattına yaklaştığı görüldü. Perth, 9. muhrip tümeninin art gemisi olan sağdaki muhribe (Asagumo) ateş açarak, torpitolarını atmadan biraz evvel isabet sağladı. Asagumo, muvakkaten hareketten kalarak ancak 3 torpito atabildi. (Ek Q, paragraf (ii) ye bakınız.)

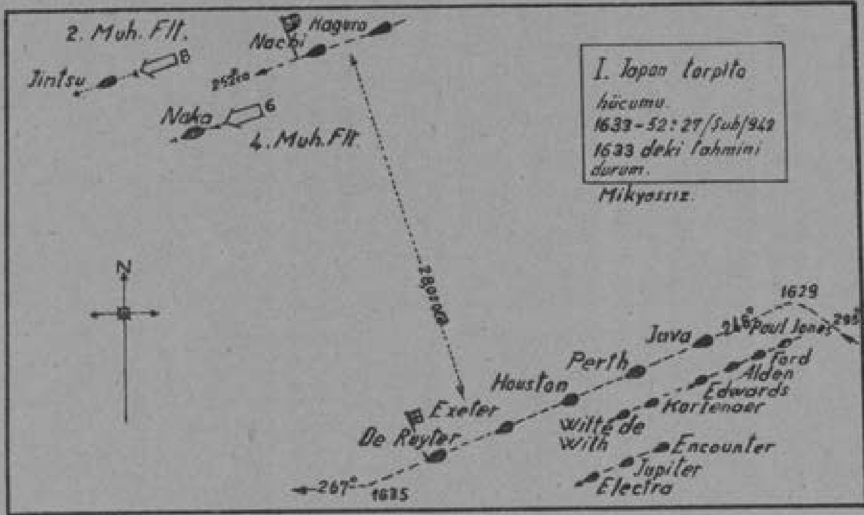
30— İlk düşman torpito hücumu (Kroki 2 ye bak.); iki ağır kruvazör, iki filotillâ lideri, ve 4. filotillânın 6 muhribi tarafından yapılan kombine bir taarruzdu (Şekil - 6). Hücum inkişaf ederken Müttefik filo saat 16 29 da 248 dereceye rota değiştirerek süratini 25 mile çıkardı ve 16 31 de De Ruyter sancak tarafından yardımcı motor dairesine 8 pusluk bir mermi isabeti aldı.

Gemide petrol yangını çıktı ise de söndürüldü. Bir kişi öldü, 6 kişi yaralandı. Torpito hücumu hakkında düşman kayıtları şöyledir: «Topçu muharebesinin başlamasından [2] takriben 18 dakika sonra, Naka ve daha sonra da Jintsu torpitolarını attılar. Düşmanın, tedricen yaklaştığı görülüyordu. 9. ve 2. muhrip tümenleri başarı ile ateş ettiler.... Muharebenin başlangıcından takriben 40 dakika sonra Haguro'da torpitolarını attı.» Nachi de torpito atmak istedi ise de torpito subayı ile torpito ateş kontrol subayı arasında irtibat olmadığından muvaffak olamadı.

Aşağıdaki cetvel Japon kayıtlarına göre (Müttefiklere ait bir kayıt yoktur.) hücumun özeti ve atış zamanlarını göstermektedir. (Ek R ye bak.)

[1] Düşman ateşinin sıhhatli olduğu rapor edilmesine rağmen 4 saatlik gündüz muharebesinde, De Ruyter ve Exeter'e birer isabet kaydedildi. Amerikan muharebe raporunun 64. ve 78. sayfalarında «Houston'ın hasar ve yaralanmaya sebep olmıyan, 8 pusluk iki isabet» aldığı ifade edilmiştir. Fakat bu isabetin ne zaman vâki olduğu kaydedilmemiştir.

[3] Yani takriben saat 16 34 te.

Şekil : 6

Atış zamanı	Gemi, Tüm. veya Flt.	Atılan torp. Ad.	Hedef (atış mesafesi)
16 33	Naka (4. Flt. rehberi)	4	Exeter (8200 yarda)
16 33	Jintsu (2. Flt. „)	4	Exeter(15500 „)
16 40 - 42	9. tüm. (1. Tk. 2 muhrip)	11	Exeter, Houston (7100 yarda)
16 45	2. Tüm (4 muhrip)	16	De Ruyter, Exeter, Houston (8200 yar.)
16 52	Haguro	8	Exeter (12500 „)
	Toplam	43	

Bu suretle 19 dakika içinde Müttefik kruvazör hattına 43 torpito atılmış oldu. 4. filotillânın komutanı mesafenin büyük olması dolayısile hiçbir isabet sağlanamadığı, mütalâasındadır. [1].

31 — Düşman sis yapıyor:-

Düşman 4. filotillâsı, torpito hücumunu mütaakıp derhal sis yaptı ve Perth, ikinci salvoda bir isabet sağlaması ile düşman ağır kruvazörlerini de örtmüş bulunan sisin gerisine çekildi. Perth, sis içerisine birkaç salvo

[1] Filotillânın iyi sonuç elde edememesi, uzak menzilden torpitolarını atmasından ileri geldi. (Japon raporu sayfa 1).

yaptı ve bu, düşmanın Müttefik filoyu gözden kaybetmesine sebep oldu. [1].

Bu sırada, Electra ile Jupiter Amerikan muhriplerine yaklaştılar ve Müttefik kruvazör hattının ateş altı cihetinde, Electra Amerikan rehber muhribi Edwards'ın 800 yarda iskele tarafında olmak üzere, mevki aldılar.

32 — Haguro isabet alıyor:-

Saat 16 35 te De Ruyter, 267 derece rotasile tekrar düşmana doğru yaklaştı ve takriben bu anda düşman art gemisi bulunan Haguro, kazan dairesinden bir isabet alarak siyah dumanlar çıkarmağa başladı fakat o da ateşe devam etti.

33 — Düşman muhribinde yangın çıkıyor:-

Duman sıyrıldığı zaman bir muhribin yanmakta olduğu görüldü. Bunun, ilk torpito hücumundan sonra Japon kayıtlarında zikredilmiyen Mincgulo olması muhtemeldir.

Bu sırada, (16 35), Nachi, Exeter'e; Haguro da Perth ile Houston'a ateş ediyorlardı.

34 — Müttefik hava hücumu:-

Saat 16 45 te düşman gemileri civarında ağır bombaların çıkardığı su sütunları görülmekle beraber isabet müşahede edilmedi. Tayyarelerin milliyeti teşhis edilemedi fakat bunların, deniz kuvvetleri komutanına haber verilmesi Müttefik Hava kuvvetleri komutanlığı tarafından düzenlenen pike bombardıman tayyareleri olması muhtemeldi. (25. paragrafa bak.)

35 — Haguro'da yangın çıkıyor:-

Nachi ile Haguro, biribirinden yarım mil mesafede olmak üzere yalnız iki Müttefik kruvazörünün erişebileceği 26000 yarda mesafede pruva hattında bulunuyorlardı. 16 45 te Haguro'da yangın çıktığı görüldü. Perth komutanı, «Uzun bir müddet için bu gemi, yangını söndürmek için çabaladı... Hollanda kruvazörleri, bütün bu süre içinde zaman zaman ateş ediyorlardı.» demektedir.

---

[1] Japon 4. filotillâ komutanı, «Sis yapılacağı zaman muharebe şartları iyi mütalâa edilmelidir. Çünkü; bu, düşmana yardımcı olabilir ve kendi gemilerimizin muharebe faaliyetine engel teşkil edebilir. Buna bir misal olarak, Surabaya muharebesinde, torpito hücumundan sonra yaptığımız sis perdesi, düşmanı görmemize mâni olmuştur.» demektedir. (Japon raporu sayfa 8).

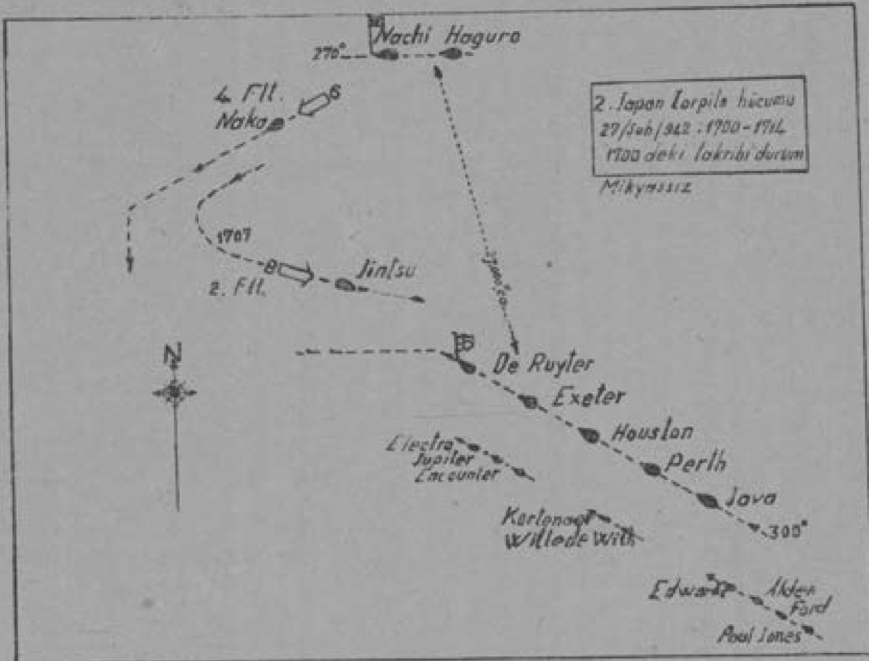
16 51 de Exeter, «Mevkiim A - 06 27 güney, T - 112 13 doğu; rota 300 derece: Sürat 27 mil; bir değişiklik yoktur.» işaretini verdi. [1] Takriben 16 55 te Ford komutanı, Java'nın topçu isabeti aldığını zannetti fakat bu haber başka kaynaklardan teyit edilmedi.

36 — Gecikmiş bir rapor:-

Saat 17 00 de bir Amerikan kara bombardıman tayyaresi, büyük bir Japon konvoyuna taarruz etti ise de çok geç rapor edilen bu olay [2] Amiral Doorman'a ulaşmadı.

37 — İkinci Japon torpito hücumu 17 00 - 17 14:-

Saat 17 00 den biraz sonra Japonlar ikinci bir torpito hücumu yaptılar (Kroki 2). Bu taarruz; iki ağır kruvazör, filotillâ lideri Jintsu ve

Şekil : 7

[1] Hollanda raporuna göre Amiral Doorman saat 17 00 de Amiral Helfrich'e, «Saat 17 00 deki mevkiim, A - 06 24 güney, T - 112 12 doğu (Exeter'in saat 16 51 de verdiği mevkiin takriben 3 mil yıldız karayelinde.) Vasati rota botı. Düşman açıyor.» işaretini verdi. Hollanda raporu şöyle devam ediyor: «Amiral Doorman'ın saat 17 00 de verdiği mevki muhtemel seyir istikameti ile tetabuk etmemektedir.»

[2] 27 - Şubat saat 19 30 a kadar Amiral Koenraad'a Amerikan bombardıman tayyarelerinin aşağıdaki raporu verilmemişti. «Saat 17 00 de, Bawean'ın 20 mil batısında, 43 nakliye gemisi, 3 kruvazöı, 12 muhrip. Rotası batı.» Bundan sonra Amiral Koenraad

2. Muhrip filotillâsının 6 muhribi tarafından yapıldı. (Ek C, kısım I.) Saat 17 00 de düşman ateş kesmiş fakat 17 02 de Nachi' nin kıç tarafından isabet almış olmasına rağmen tekrar ateşe başladılar. 2. Filotillânın hücumu, karayel cihetinden meydana çıkan bir Japon konvoyunun himayesi maksadından mülhem olarak, bu filotillâ komutanının inisiyatifile yapıldı. Saat 17 00 ile 17 06 arasında düşman ağır kruvazörleri, Müttefik gemileri görmediği halde, ikinci torpito hücumuna başladılar. (Şekil - 7) Saat 17 07 de en ilerde bulunan 2. Filotillânın, aykırı seyirle uzun mesafeden bir torpito hücumu yapmakta oldukları görüldüğünden Müttefik kruvazörleri sakınmak üzere açtılar. Yukikaze'nin torpito subayı hücumdan bahsederken «Hücumun icrası sırasında 8000 yardaya ininceye kadar düşman mermileri hemen hemen hiçbir isabet sağlıyamadılar.» demektedir. Bu hususa ait düşman raporlarında şöyle denilmektedir: «Muharebenin başlamasından 50 dakika sonra (Bütün kuvvetinizle taarruz ediniz) emri verildi. Bir düşman gemisi berhava olarak battı, teşkilât bozuldu ve düşman, tedricen geri dönerek kesif bir duman perdesi altında geri çekildi.» Bu taarruzda, 14 dakika içinde 68 torpito atıldı. [1] Bunlar De Ruyter, Exeter ve Houston'a atılmıştı lâkin sadece Kortenear muhribine isabet kaydedildi. (Paragraf 39)

Japon ve Müttefik filolarının kullandıkları zaman dikkat nazarına alınmak suretile (Ek Q, paragraf «ii») bu ikinci Japon torpito hücumuna

Atış zamanı	**Gemi, Tüm. veya Flt.**	**Atılan Torp. Ad.**	**Hedef - Atış mesafesi**
17 00	Haguro	8	Exeter (13500 yarda)
17 06	Nachi	8	Houston (13500 „)
17 06	Jintsu (2. Flt. rehberi)	4	Houston (9900 „)
17 09-10	16 Tüm. (4 muhrip) 2. Flt.	32	Houston, Exeter (5000 yar.)
17 12-14	24. Tüm. (2muhrip) [2]	16	Exeter, De Ruyter (7100 „)
	Toplam	68	

bu raporu Amiral Doorman'a vermiş fakat saat 21 25 e kadar bu rapor alınmamıştır. Amiral Helfrich «Bu rapor Amiral Doorman'a ulaşmamıştır.» demektedir.

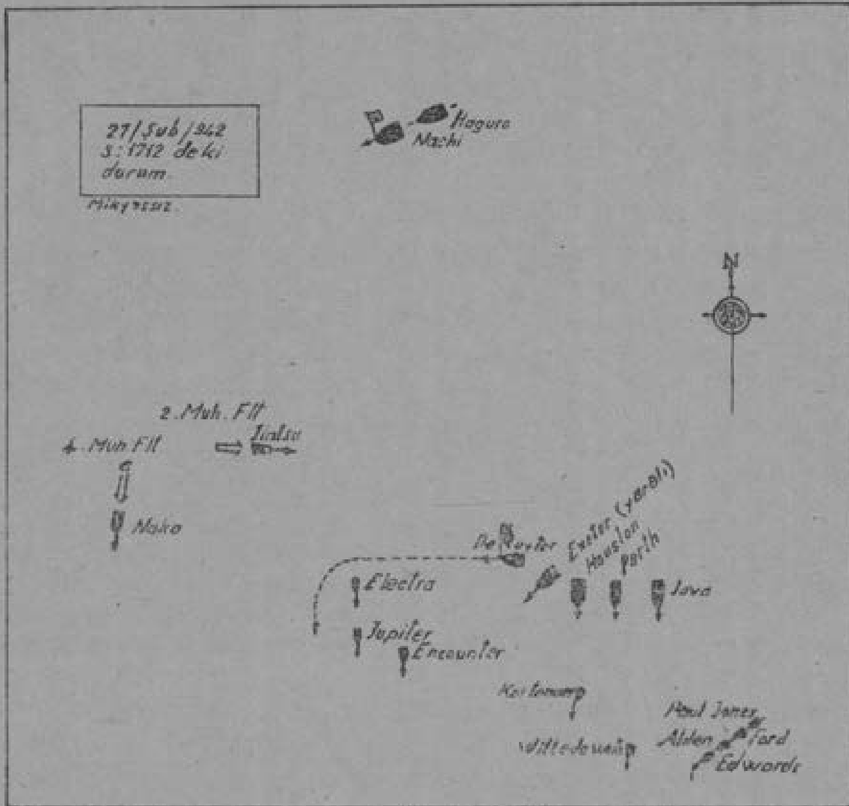
[1] Sadece 44 torpito atılmış olacaktı. Fakat plânda yapılan bir değişiklik yüzünden 16. ve 24. Flt. nın 6 muhribi, dörder torpito yerine sekizer torpito atmışlardır. Yamakaze muhribi K. bu olayı aşağıdaki şekilde rapor etmiştir: «Dörder torpito atılması kararlaştırılmakla beraber torpito atışı sırasında bütün hatta karşı atış yapılması şeklinde değiştirilen tertibat dolayısile komuta mevkiinde yapılan bir hata yüzünden birinci ve ikinci torpito grupları ateş ettiler.»denilmektedir.

[2] 7. Tüm. (2 muhrip) 27 - şubat günü torpito atmadı.

ait teferruat aşağıdadır: Torpito atış zamanları, Müttefik filonun kullandığı zamana göre verilmiştir. (Ek R de atış zamanları hususundaki Japon kayıtlarına bak.):

38 — Exeter isabet alıyor: Saat 17 08

Müttefik kruvazörleri, torpito hücumundan sakınmak için döndükleri sırada, saat 17 07 de, ateş kestiler. Düşman hâlâ ateşe devam etmekte idi. Fakat sukutlar kısa idi. Saat 17 08 de Exeter, Nachi'den atılan bir mermi ile isabet aldı ve sürati derhal düştü. Hattan sarkarak iskeleye döndü ve gerisindeki kruvazörler de onunla döndüler. [1] De Ruyter, bir müddet rotasına devam ettikten sonra o da diğerleri gibi iskeleye döndü.

Şekil: 8

[1] Hollanda raporuna bağlı kroki, Exeter'in gerisindeki kruvazörlerin bir anda iskeleye döndüklerini göstermektedir. Melbourne'nun raporuna bağlı krokide; Melbourne'un raporunun 4. sayfasında «Müttefik kruvazörleri Exeter'i takip etmektedirler» denmesine rağmen - kruvazörleıin bir anda dönüş yaptıkları görülmektedir. Amerikan raporunun 64. sayfasında «Kruvazörlerimiz münferit hareketlerle güneye döndüler de-

Hollanda ve Amerikan [1] muhripleri iskeleye döndüler bu suretle kruvazörlerin pruvasında bir mevki alarak vasati rota olan 180 dereceye seyre başladılar. Koramiral Helfrich «Bu manevranın bir neticesi olarak Kombine Vurucu kuvvet intizamını kaybetti» demektedir. (Şekil - 8) Saat 17 14 te Exeter durdu ve kazan dairesinden isabet aldığını rapor etti. [2].

39 — Kortenear torpito isabeti alıyor: Saat 17 15

Bu sırada, ikinci Japon torpito hücumunda atılan torpitolar, Müttefik filoya ulaştılar ve saat 17 15 te Kortenear, takriben A - 06 25 güney, T - 112 08 doğu mevkiinde, sancak kemere vasatından bir torpito isabeti alarak ikiye bölünmek suretile berhava oldu. Geminin baş tarafı, bodoslaması amudi vaziyette olarak beş dakika kadar yüzdü; beş saat sonra da Encounter tarafından bu gemiye ait 113 kişi kurtarıldı. Saat 17 15 te, Jupiter'in pruvasına yakın bir torpito izi görüldü ve bir an sonra da diğer bir tanesi Exeter'in dümen suyundan geçti; Ford ile Edwards, sakınmak için alabanda ettiler ve Amerikan muhriplerinin civarında müteaddit torpitoların su sathına çıktığı görüldü. Kortenear'in komutanı, gemisinin bir denizaltı tarafından torpitolandığına inanmaktadır. Çünkü; bu anda gördüğü bütün düşman gemilerinin geri dönmüş olduklarını ve torpito menzili dışında olduklarını söylemektedir. Bunun bu görüşü, Witt de With'in ikinci komutanı tarafından desteklenmektedir. Bu inanca rağmen bu anda hiçbir periskop rapor edilmemiş olması hakikati aşikârdır. Bundan başka, Japonların ifadesine göre, muharebenin başlangıcından 50 dakika sonra münhasıran su üstü gemilerine, «Bütün kuvvetinizle taarruz ediniz» emri verildiği ve bir düşman gemisinin berhava olduğu kaydedilmektedir. Japon 2. filotillâsı komutanının hassaten şu ifadesi de bunu teyit etmektedir.» 45 dakikalık topçu ateşinden sonra... Torpitolarımızla bir düşman muhribi batırıldı...» ve son olarak, Japon raporlarında, denizaltıların [3]

---

nilmektedir. Alden komutanı Kd. Yzb. E. Coley Müttefik kruvazörleri ya mesafeyi açmak veya torpitolardan sakınmak için saat 17 08 de güneye döndüler» demektedir.

[1] Saat 17 10 da Amerikan muhripleri, hep birden 160 dereceye ve 17 20 de de 220 dereceye döndüler. (Amerikan muharebe raporu sayfa 65).

[2] Bu mermi, 4 pusluk uçaksavar saportundan girerek top mürettebatından 6 kişiyi, 1 No. lu kazan fanında da bir kişiyi öldürdü. Ana stim borusunu tahrip ederek 2 ve 4 No. lu kazanları muharebe dışı etti. Bundan sonra, 2 No. lu kazan Süper hiterinden geçerek geminin sintinesinde patladı ve 8 ateşçiyi öldürdü. 2 No. lu kazan dairesinde bir kazan muharebe dışı oldu fakat diğer üç kazandaki stimi muhafaza edecek adette ateşçi kalmamıştı.

[3] Japon raporunda, torpito taşıyıcı tayyareler (Genzan ve Kanoya hava grupuna mensup) den bahsedilmekte ve fakat bunların sadece Prince of Wales ve Repulse'ın battığı 10 - Aralık - 941 de cereyan eden Malaya muharebesine katıldıkları söylenmektedir.

«Son harekât» ve «Onun devamı olan harekâta» 6. filo ile [1] birlikte çalıştıklarından bahsedilmekte ise de Java denizi muharebesinde, bunların mevcudiyetine dair bir kayıt yoktur.

40 — Düşman sarsıntı geçiriyor:-

Exeter'in hareketten kalması ve Kortenear'in kaybı; o zamana kadar iyi bir topçu düellosu yapan Müttefik filo için ağır bir darbe oldu. Müttefik filonun bozulmasına ve geri çekilmesine, birinci derecede Exeter'in aldığı isabetin sebep olduğundan haberi olmıyan ve Kortenear'in kaybı ile bu neticenin hâsıl olduğunu sanan Japon 2. muhrip filotillâsı komutanı, «Eğer düşman amirali, bir iki muhribinin kaybı pahasına ileriye atılmış olsa idi, filomuz acı bir hüsrandan kurtulamazdı» demektedir.

41 — Düşman yaklaşıyor:-

Saat 17 18 sularında, muharebe sahası kesif bir dumanla kaplanmış bulunmasına rağmen, düşman tayyarelerinin yardımile sıhhatli bir ateş idame ediyordu. Perth bir düşman tayyaresile, rapor edilen «Bir periskoba» ateş açtı. Bu anda 4. muhrip filotillâsını rehberliyen Naka, Müttefik filoya yaklaşıyordu.

42 — Exeter hareketten kaldıktan biraz sonra, 15 mille seyredebileceği anlaşıldığından, Perth ona yaklaştı ve diğer İngiliz muhriplerile birlikte onu gizlemek için sis yapıldı. Perth komutanı, «Bunu yaparken bütün gemiler beni takip ettiler fakat Exeter'i sisle örtmeğe devam ederek amirale de hasarı rapor ettim. Amiral de kendisini takip etmemi telsizle emretti» demektedir.

43 — Müttefik filo tekrar düzenleniyor:-

Saat 17 20 de, yukarda zikredilen işarete uyularak ve Amerikan muhriplerinin yaptığı daha fazla sis perdesi arkasında, De Ruyter keşişleme rotasına seyrediyordu. 17 25 te hemen hemen bir anda poyraz rotasına dönerek De Ruyter, Exeter üzerindeki ateşi kaldırmak maksadile kruvazörlerini bu gemi ile düşman [2] arasına sevketti. (Şekil - 9) Takriben bu sırada Müttefik filoya bir hava hücumu yapıldı ve buna uçaksavarlar mukabele ettiler. Bir bomba demeti, Amerikan muhriplerinin 1000 yarda iskele tarafına ve iki dizi de, bir iki dakika sonra, pek yakınlarına düştü

[1] 27 - Şubatta cereyan eden Java denizi muharebesindeki Japon deniz kuvveti 2. filoya mensup gemilerdi.

[2] Perth komutanı, «Exster'in etrafından dolaşıp ta sis perdesi arkasına çekilirken, düşman beni görmemesine rağmen 8 pusluk toplarının ateşi altında bulunuyordum. Bu, her halde Radar ile yapılıyordu» diyor. Maamafih düşmanın, Radar'a malik olmadığı tesbit edilmiş olup bunu Spoting tayyarelerile yaptığına inanılmaktadır.

ise de bir hasar yapmadı. Bu sırada Müttefik kruvazörler, peşlerinde Amerikan muhripleri olduğu halde, doğu rotasına seyrediyorlardı. (Müttefik kuvvetin bundan sonraki hareketleri için 48. paragafa bakınız.)

Şekil: 9

Bu işler olurken Witt de With, birçok torpito izini ve bunların seyir istikametinde patladıklarını gördü. Bunlardan biri kendi iskelesinde digeri ise sancağında patladı ve üçüncü bir tanesinin geminin altından geçtiği görüldü. Düşman denizaltılarının mevcudiyetine karşı (Hakikatte görünürde böyle birşey yoktu) Witt de With gelişi güzel birkaç su bombası attı.

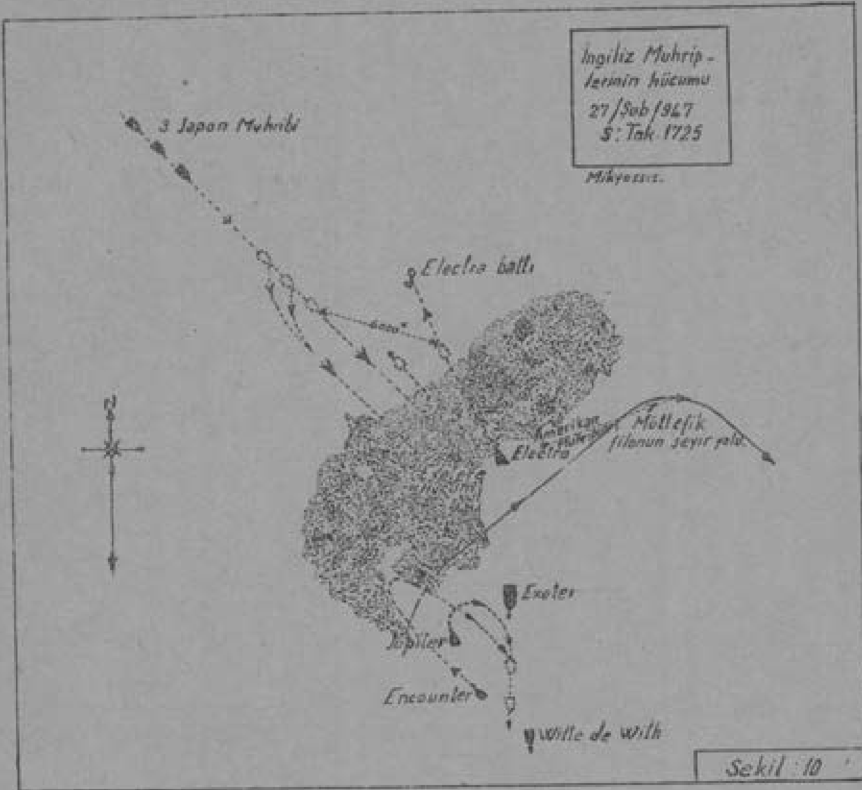
44 — Müttefik denizaltıları:-

Saat 17 25 te Koramiral Helfrich, güney batı Pasifik komutanı Tuğamiral Glasford'a şu işareti çekti: «Şifahi talimatı teyiden, mümkün olan bütün denizaltı gemilerini, düşmanın 13 50 de rapor edilen mevkii ile

(Bawean'ın 20 mil batısı) Java kuzey kıyıları arasındaki bir mevkie doğu - batı hattı üzerinde tertip etmenizi rica ederim.»

45 — İngiliz muhriplerinin hücumu: Saat 17 25

Takriben tam saat 17 25 te Tuğamiral Doorman da şu işareti verdi: «İngiliz muhripleri karşı taarruza geçeceklerdir.» Bunun üzerine Electra; Encounter ile Jupiter'in kendisini takip etmesini bildirdi. Hücum için şartlar elverişli değildi. Çünkü; sis henüz pek kesif ve muharebe saha-

Şekil: 10

sında rüyet te yarım milden fazla değildi. Bundan başka, İngiliz muhripleri, toplu taarruz edemiyecek kadar biribirinden uzak olduklarından Encounter, Electra müstakillen hücum ettiler. Encounter, sis arasından hücum etti ise de torpitolarını atıp atmadığı ve neticenin ne olduğu hakkında bir bilgi edinilemedi. Jupiter, torpito hücumu için değer bir hedef bulamadığından Exeter'in yakınında kaldı ve Exeter'e bir torpito hücumu yapmak maksadile sis arasından çıkan iki düşman muhribini defetti. Encounter, torpito hücumundan dönünce, Jupiter'in gerisine geçmesi emre-

dildi. Bu suretle bu iki gemi Exeter'in baş tarafında bir setir kuvveti olarak kaldılar. [1] (Şekil - 10).

46 — Electra batıyor - Saat 18 00 :-

Aynı zamanda, Eelectra, Exeter'in dümen suyundan ve sis içinden taarruz etmişti. Sisten çıkar çıkmaz 6000 yarda mesafede, aykırı rotada düşman 4. filotillâsına mensup üç muhriple karşılaştı. (Kroki 2). Derhal muharebeye tutuşarak düşmanın rehber gemisine attığı dört salvoda isabetler kaydetti. [2] Atış için durum müsait olmasına rağmen torpitolarını atmadı. Üç düşman muhribi, sis içinde kaybolurken Electra bir isabet aldı. İki düşman muhribi duman içine dalarak Exeter'e torpito hücumu yapmak teşebbüsünde bulundular ve Jupiter tarafından defedildiler. (Paragraf 45). Üçüncü muhrip, 2 No. lı kazan dairesine isabet almış ve dümen donanımına giden telemotor boruları tahrip edilmiş bulunan Electra ile tekrar muharebeye tutuşmak için geriye döndü. Hasar almış bulunan kazan dairesine, 3 No. lı kazan dairesinden su verilmekte olduğundan stim düşmüş ve Electra da biraz iskeleye meyletmiş vaziyette durmakta idi. Duman içinden çıkan üçüncü düşman muhribi, köprüüstü muhabere şebekesi hasara uğramış bulunan ve top başından ateş eden Electra'ya derhal ateş açtı. Düşman, ikinci salvodan itibaren [3] isabetlere başlıyarak Electra'nın toplarını birer birer susturdu ve baş tarafta yangın çıkmasına ve geminin daha fazla iskeleye yatmasına sebep oldu. Yalnız (Y) topu ateş ettiği sırada, «Gemiyi terk» emri verildi. Düşman ateşe devamla, makineli toplarını kullanacak kadar yakın bir mesafeye sokuldu. Electra fazla miktarda iskeleye yattı. Mr. Cain «Geminin kıç tarafında sağ kimse kalmamıştı.... Gemiden açıldıktan sonra, muhtemelen komutan olduğunu sandığım birisi sancak köprüüstüne geldi ve denizdekilere el salladı. Bunu, bütün mürettebat hahişkârane alkışladı. Komutan bundan sonra iskele taraftan gemiyi terkettiği görüldü... Bundan sonra da Electra ters dönerek pervaneleri ve kıç güvertesi kalıncaya kadar ağır ağır battı... ve son olarak saat 18 00 de gözden kayboldu.... Electra ve eşleri, ananevî bir tarzda düşmana karşı durdular. Bu ulu bir

[1] Amiral Helfrich, «Jupiter ile Encounter; Exeter'in çekilişini örtmek üzere manevra yaptılar. Electra'ya pek dikkat etmediler. Bunlara, Exeter'i setretmelerinin emredilip edilmediği Hollanda raporunda görülememektedir. Bundan sonra raporda (17 40) Witt de With'e Surabaya'ya gidecek olan Exeter'e refakat etmesi emredildi denilmektedir» demektedir.

[2] Japon raporunun ekinde kaydedildiğine göre bu muharebede sadece Asagumo muhribine hasar sağlanmıştır. (29. paragrafa bak.)

[3] İkinci isabet «Makine dairesindeki haydrolik kuvvet donanımını hasara uğrattı ve gemi, bütün kudretini kaybetti. Bunun üzerine yardımsız kalmış gemiye üç Japon muhribi yaklaşarak mermi yağmuruna tuttular.»

gemi idi ve ben de, onun mürettebatı arasında hizmet etmiş olmaktan gurur duymaktayım.» demektedir.

Bundan sonra 28 - şubat saat 03 15 te bu geminin 54 kişilik mürettebatı, Amerikan denizaltı gemisi S. 38 tarafından kurtarıldı.

47 — Yapılan sis perdeleri:-

Saat 17 30 ile 18 30 arasındaki muharebenin cereyanı hakkındaki izahlar değişiktir. Muhtelif makamlar tarafından verilen raporlardaki değişik zamanları birleştirmek bilhassa güçtür. Her iki taraf gemileri zaman zaman sis perdesinden çıkmakta ve yine girmekte idi; grup 18 21 de olup 18 12 ye doğru ışık vaziyeti azalmakta idi. Şüphesiz bu durumda, gayrı muayyeniyet vardı. Düşman bizim hareketlerimizi daimî surette rapor eden tayyarelere malikti. Tuğamiral Doorman'ın kendisine yardım edecek tayyaresi olmadığı gibi, bütün Müttefik gemilerinin mevkilerini de bilmiyordu; nihayet Electra'nın batmış veya batmakta olduğundan da kendisinin haberdar edilmediği anlaşılmaktadır. Çünkü; saat 20 00 de Electra, Jupiter ve Encounter'e mevkilerini rapor etmelerini bildirmişti. Perth de, Kortenear'in batmış olduğunu bilmiyordu çünkü; saat 22 17 de Albay H. M. L. Waller, «Herhangi bir Hollanda gemisinin batıp batmadığından haberdar değilim.» diyordu ve yine saat 18 14 te Amerikan muhripleri karşı taarruz yaptıkları sırada bunlardan biri, - Edwards - düşmanın; poyraz cihetinde, diğeri - Alden - de, karayelde olduğunu zannediyordu. Yine bu anda (Bir Amerikan harb ceridesine göre) Amerikan muhriplerinin de torpito hücumları sırasında batı veya kuzey rotasına mı seyrettikleri bilinmiyordu. Saat 18 12 de, Perth, 8 pusluk iki düşman kruvazörü ile aykırı rotada seyrettiğini ve bunlardan sağdakine kendisinin, soldakine de Houston'ın ateş açtığını söylemekte, diğer taraftan Hollanda kaynakları bu zamanı 17 45 ve düşman nizamını da aksi olarak göstermektedir. Bu karışıklık, yalnız muharebe hakkında doğru bir kayıt vermek zorluğunun artmasına değil aynı zamanda sis perdesinin, onu kullananlar için çok ta iyi birşey olmadığını göstermektedir. Japonların da, ilk hücumlarından sonra sis kullandıkları zaman aynı güçlüğe uğradıkları» kesif bir duman perdesi... Düşmanın pruva ve dümen suyu görülemiyor» demelerinden anlaşılmaktadır.

48 — Exeter muharebeyi kesiyor:-

Bu sırada, saat 17 29 da, (43. paragrafa bak.) doğu rotasına seyreden De Ruyter güneye döndü; düşman kruvazörleri hâlâ sıhhatli ateş etmekte olup isabet kaydetmiyorlardı. Tuğamiral Doorman, saat 17 36 da Exeter'e «Neyiniz var» [1] diye sordu ve saat 17 40 ta ona, Surabaya'ya gitmesini

[1] Perth'in komutanı, Exeter'in hasara uğramış olduğunu evvelce Amirale rapor etmiştir. (Paragraf 42 ye bakınız.)

ve Witt de With'e de onu himaye etmesini emretti. Saat 17 45 te Witt de With, kıçtan sancak tarafa doğru, 300 derecede ve 10000 yarda mesafede sis perdesinden bir düşman muhribinin (Japon 4. filotillâsından) çıktığını ve bir İngiliz muhribi ile muharebeye tutuştuğunu gördü. (40. paragraf). Witt de With, 13000 yardadan ateş açtı, düşman cevap verdi ve her iki gemi 8 - 9 mermi attılar. Düşman iki isabet alarak sancaktan döndü ve duman içinde kayboldu. Witt de With'e isabet eden bir mermi, sadece antenini tahrip etti. Muhrip, bundan sonra Exeter'e iltihak etti. Bunlar, saat 20 00 de Surabaya mayn tarlası geçidine vâsıl oldular.)

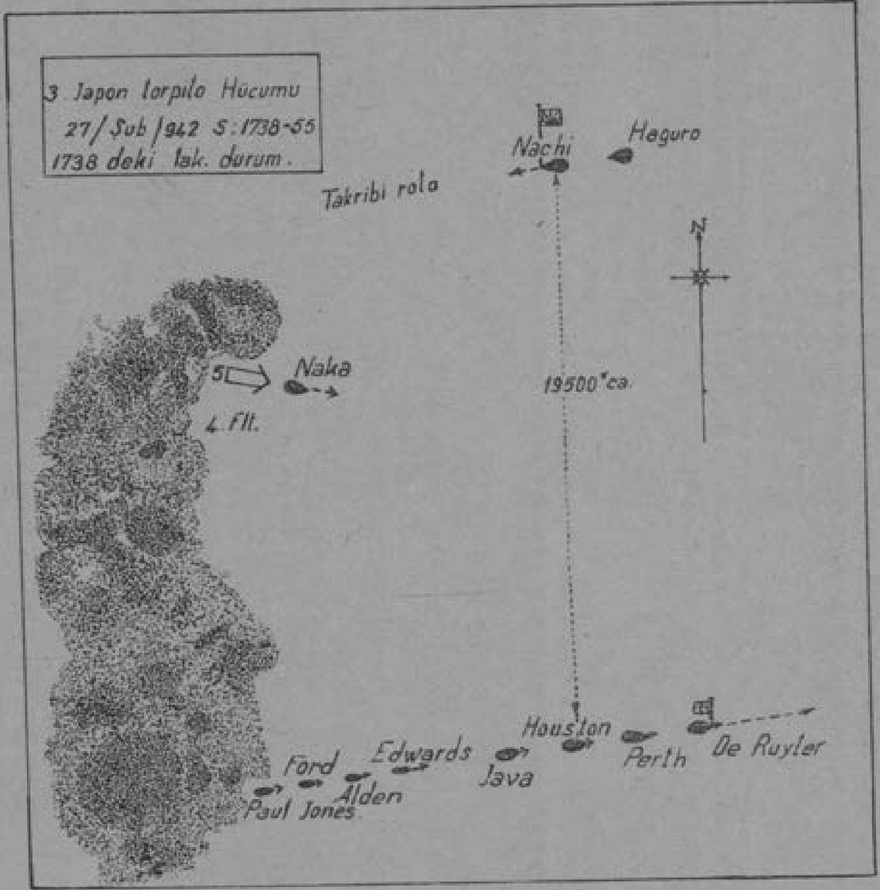
49 — Müttefik filo tekrar toplanıyor:-

Saat 17 45 sıralarında Müttefik filo, De Ruyter, Perth, Houston ve Java'dan ibaret olmak üzere pruva hattında tekrar toplanmış ve takriben 17500 yarda mesafede bulunan Nachi ile Haguro'ya aykırı rotada olarak sis perdesinden çıkmıştı.

50— Üçüncü Japon torpito hücumu - 17 38 : 55 :-

Keza bu sırada, muvazi bir rotada kuzey batıda duman arasından çıkan Naka, Japon 4. filotillâsının 5 muhribinin önünde bulunuyordu. 17 50 de Exeter, Naka'ya bir salvo yolladı ve 17 52 de beş düşman muhribi hücuma geçtiler. (Şekil - 11 ve Ek Q. paragraf (iv) e bak.) Duman içinden görülen bu gemilere Perth, ateş açtı; bunlar top ateşine mukabele ederek geri döndüler (Kroki 2). Attıkları 24 torpito da hedefini bulmadı. Japon kayıtları ile Müttefik müşahedeleri arasındaki 12 dakikalık mübayeneti bir tarafa bırakarak, atış zamanları Müttefik zamanına göre verilmiş olan bu üçüncü Japon torpito hücumunun teferruatı aşağıdaki gibidir. (Ek R ye bak.):-

Atış zamanı	Gemi, Tüm. veya Flt.	Atılan torp. Ad.	Hedef (Atış mesafesi yardımı)
17 38	Naka (4. Flt. Lideri)	4	Houston (6600)
17 52	2. Tüm.	16	De Ruyter, Houston (4400)
17 55	9. Tüm. (sadece Asagumo)	4	Perth (3300)

Şekil: 11

51 — Müttefik işaret muhaberesi:-

Takriben saat 17 52 de Tuğamiral Doorman, Koramiral Helfrich'e «Kortenear battı. Exeter yaralandı. Muharebe devam etmektedir. Mevki A - 06 15 güney, T - 112 17 doğu [1]» işaretini verdi.

Bu sırada filo, muharebe güçlükleri yüzünden çok zorluklar çekmekte idi; De Ruyter'in kısa dalga telsizi hasara uğramış olup Kombine Vurucu kuvvet gemilerinin muharebesi, sadece el işaret lâmbalarına inhisar etmişti. Amerikan muhriplerinin itimat ettikleri Houston'ın kısa dalga radyo telefonu da ârıza yapmıştı.

Kıyı, irtibat yapılamıyacak kadar uzakta idi. Saat 18 05 te Koramiral Helfrich, bütün gemilere aşağıdaki işareti verdi:

[1] Bu işaretteki mevkiler sadece takribîdir.

«12 07 de, 35 meçhul gemi, rota 107 derece, 05 10 güney, 111 35 doğu (Bawean'ın 70 mil karayeli), Bir kruvazör, 4 muhrip, 05 45 güney, 111 35 doğu (Bawean'ın 60 mil batısında)».

«09 00 da, beş büyük müteaddit küçük gemiler, 06 20 güney, 115 30 doğu (Kangean adasının 30 mil kuzeyi), rota 315 derece, bomba taarruzu neticesinde [1] yanında dört muhrip olduğu halde bir kruvazör hareketten sâkıt kalmıştır.»

Bu işaret, bilâhara ciddî bir yanlışlıkla anlaşılmış ve bir kruvazör ile dört muhrip; (Bawean'ın 60 mil batısında), 4 kruvazör, 4 muhrip olmuştur; keza zaman ve mevki hataları da vardır. (Ek S ye bak.)

52 — Amerikan muhriplerinin taarruzu: [2]

Saat takriben 17 58 de, filo 190 derece ratosına seyrederken, Tuğamiral Doorman, Amerikan muhriplerine, karşı taarruz yapmalarını emretti; hemen hemen aynı anda; De Ruyter, sebebi bilinmemekle beraber, bu emi iptal ederek sis yapmaları işaretini verdi. Amerikan muhripleri sis yaparken, Tuğamiral Doorman 090 dereceye rota değiştirerek «Çekilmemi setrediniz» işaretini verdi. Amerikan muhripleri bu işareti aldıkları zaman, Müttefik kruvazör hattı ile düşman arasında idiler; karanlık basmakta olduğundan rüyet takriben 15 mile düşmüştü. 58. Amerikan muhrip tümeni komutanı Binbaşı Thomas H. Binford, Müttefik filonun çekilmesini setretmek için en müessir hareket tarzının, bir torpito hücumu yapmak olduğuna karar verdi.

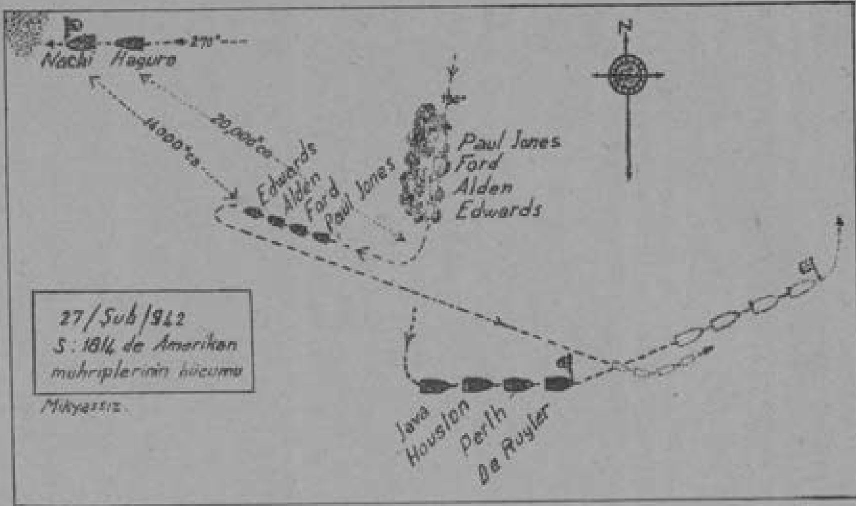
Bunun üzerine, Amerikan muhripleri, henüz koymuş oldukları sisten kurtulmak üzere sancağa rota değiştirdiler. Düşman ağır kruvazörleri, karayel istikametinde takriben 20000 yarda mesafede genel batı rotasında idiler. Amerikan muhripleri, mesafeyi 14000 yardaya kadar kapattılar ve takriben saat 18 14 te sancaktan torpitolarını attılar (Şekil - 12). «Bu torpitolar suya düştüğü anda düşman hattının sağ tarafındaki kruvazörde büyük bir infilâk vukubuldu.» (53. paragrafa bak.) [3]. Bunun üzerine her iki düşman kruvazörü sis yaptılar; maamafih, bunlar sis gerisine çekilmeden evvel, Amerikan muhripleri 180 dereceye rota değiştirdiler ve takriben saat 18 19 da iskeleden de torpitolarını attılar. Bun-

[1] Amiral Helfrich «Muhtemelen bir bomba taarruzu vâki olmuştur fakat bundan benim haberim yoktu.» demektedir. (Hollanda raporu sayfa 26)

[2] İngiliz, Hollanda ve Amerikan raporları arasında 8 saniyelik bir fark vardır. Burada, bütün harekâtı baştan sona kadar uygun bir şekilde rapoı eden Perth'in saati normal olarak alınmıştır. Diğer rporlardaki vakitler buna göre ayar edilmiştir.

[3] Amerikan muharebe ıaporunun 70. sayfasında; bu infilâkın Müttefik kruvazörlerinin top ateşinden husule geldiği, torpito atış zamanının 18 22 olduğu söylenmektedir. Bu nokta; Perth ile Amerikan muhripleri arasındaki zaman farkından neşet etmiş olabilir. Buna benzer farklar, 72. ve 73. paragraflarda vardır.

dan kısa bir müddet sonra, düşman kruvazörleri kendi yaptıkları sis perdesi arkasında yıldıza rota değiştirdiler.

Şekil 12

Saat 18 31 de De Ruyter, «Beni takip ediniz» işaretini çekti. Amerikan muhripleri, sis içinden döndüler, Müttefik kruvazörlerinin kıç tarafından geçerek ateş altı kıçomuzluğunda gündoğuşu ile poyraz arasındaki rotada bir mevki aldılar. Binbaşı Binford, Amerikan muhriplerinin bütün torpitolarını attıklarını, Koramiral Helfrich'e rapor etti.

53 — Haguro'nun isabet alması:-

Bu sırada, saat 18 10, Perth komutanı Albay Waller «Hiçbir Müttefik kruvazörünün ateş etmediğini fakat müteaddit muhripler arasındaki düellonun devam ettiğini» müşahede etti. Bu hususta Albay Waller «Saat 18 12 de...., 8 pusluk iki kruvazörle mukabil rotada ve 20000 yarda menzilden karşılaştım ve düşman hattının sağındaki gemi ile (Haguro) muharebeye tutuştum» demektedir. Ateşe başladıktan sonra hedef bulundu ve atılan birkaç seri salvodan ikisi hedefi buldu. Bu isabetlerden biri hedefte büyük bir infilâka sebep oldu ve kesif bir duman sütunu ile birlikte dehşetli bir cepane infilâkı da vukubuldu. [1] Her iki düşmanr kruvazörü bundan sonra bu duman ile baca dumanları gerisine çekildiler... Duman perdesi açıldığı zaman, bizim hedefimizin durmuş olduğu ve pruvasının havaya kalkmış olduğu görüldü fakat bundan sonra, ya batmış olmasın-

[1] Amerikan muharebe raporunun 71. sayfasında «Muharebenin bu safhasını gören bir Amerikan tayyaresi, yanmakta olan 8 pusluk bir düşman krupazörünün ateşini kontrola ve hattaki mevkiini muhafazaya muvaffak olduğunu rapor etti. Aynı tayyare, keza üç düşman muhribinin yanmakta olduğunu rayor etti» demektedir.

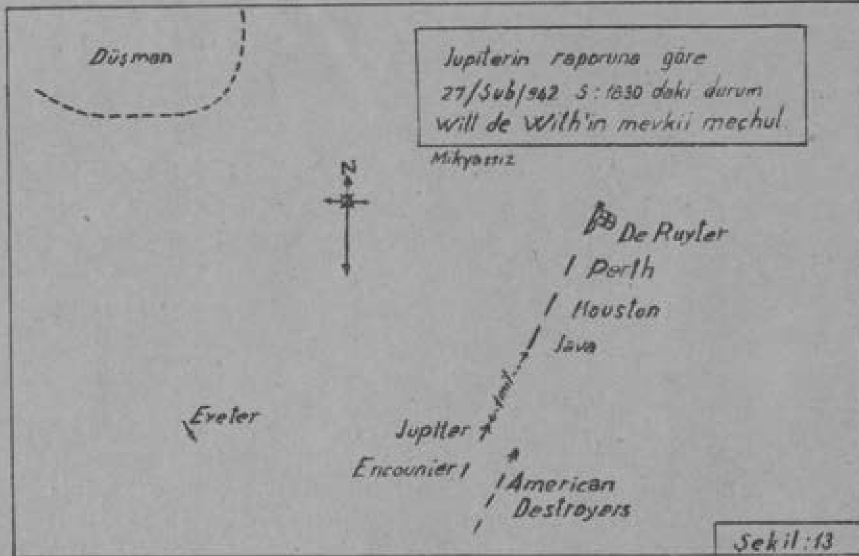
dan [1] veya rüyetin kifayetsizliğinden dolayı bir daha onu göremedik.

«Bu muharebe esnasında» diye devam eden Albay Walter» Houston hattın solundaki kruvazörle (Nachi) muharebe etti. Java ile De Ruyter, her ikisi de birşeye ateş ediyorlardı. Houston, pek az cepanesi kaldığını bana rapor etti ben de amirali haberdar ettim» [2] demektedir.

54 — Düşman geri çekiliyor: Saat 18 30 :-

Takriben saat 18 30 da, Amiral Doorman, Koramiral Helfrich'e «Düşman batıya çekiliyor. Konvoy nerededir.» işaretini çekti. Şurası zikre şayandır ki; muharebe esnasında, muharebe sahası dışındaki düşman kuvvetleri hakkında rapor verilmemesi doğrudur ancak Amiral Doorman,kendi bilfiil muharebeye tutuştuğu düşman hakkında hiçbir rapor almamıştır.

Bundan sonra düşman artık rüyet dahilinde değildi ve De Ruyter, Müttefik kuvvetlerini poyraza sevketti (Şekil - 13) ve bilâhara düşman refakat kuvvetlerinin dışından konvoya ulaşmak üzere süratini 22 mile

Şekil : 13

çıkardı.» Durum vâzıh değildi. Edwards'ın komutanı Binbaşı H. E. Eccles «Karanlık bastı ve biz de onun (Amiral Doorman'ın) plânlarından ve düşmanın ne yaptığından bihaber olarak tekrar mevki almağa gayret eden ana kuvveti takip ettik» demektedir.

Bu sırada, Jupiter ile Edwards; Java'nın takriben 1 mil gerisinde bulunuyorlar ve basmakta olan karanlıkta bir şeridi teşkil etmek üzere Müttefik kruvazörlerinin baş tarafına geçmeğe çalışıyorlardı. Kruvazörler, tedricen karayele rota değiştiriyorlardı. Edwards'da bulunan Binbaşı

[1] Bu muharebede hiçbir düşman gemisi batmamıştır.

[2] Amiral Doorman, Houston'ın cepanesini idareli kullanmasını bildirdi.

Binford'a göre «Artık hiçbir işaret yoktu ve kime bundan sonra ne olacağını söyliyemezdi. Houston ve De Ruyter ile tekrar irtibat kurmağa teşebbüs edildi ise de netice vermedi.»

Tuğamiral Doorman'ın saat 18 30 da konvoyun nerede olduğunu sorması üzerine, saat 18 50 de Albay Frank D. Wagner'in komuta ettiği (Patrol Wing'ten) kuvvetlerinden bir Catalina tayyaresi, Surabaya'dan konvoyu bulmak ve mevkiini rapor etmek üzere hareket ettirildi. Konvoy, 22 35 te tesbit edildi ise de bu hususta haber, lüzumu kalmadıktan sonra pek geç olarak De Ruyter'e ulaştırıldı. [1]

Saat 18 56 da, Müttefik filo 290 derece rotasında olup tedricen yıldıza dönüyordu; gece parlak ve mehtaplı idi.

55 — Gece muharebesi:-

Karanlık bastıktan sonra düşman kuvvetleri, Mikuma ve Mozami isimli [2] iki adet 7.8 pusluk kruvazör ve 5. muhrip filotillâsını rehberliyen Natori isimli bir hafif kruvazörün iltihakı ile büyüdü. Japon raporlarında, Naka ile 4. muhrip filotillâsının, gece muharebelerinde ismi geçmemektedir ki; bunların, geri çekildikleri anlaşılıyor.

Saat 19 27 de, sancak kemerede (Yani batıya doğru) ve takriben 9000 yarda mesafede 4 düşman gemisi görüldü; bunlar Jintsu hafif kruvazörü ile 2. muhrip filotillâsına mensup 3 muhrip idi. Takriben aynı zamanda, bir düşman tayyaresi, Müttefik filonun ateşaltı tarafına bir ışık mermisi attı. Takriben yine bu sırada, De Ruyter'in iskele başomuzluğunda 1 mil mesafede mevki almak maksadile 350 derece rotasına 28 mil süratle seyreden Jupiter, «300 derece kerterizinde ve takriben 5 mil mesafede üç düşman gemisi» gördü ve De Ruyter'in 1 mil sancak başomuzluğunda bulunan Encounter'e uzun kırmızı fleyşinlerle işaret verdi.

56 — Dördüncü Japon torpito hücumu: Saat 19 36 :-

Kısa bir müddet sonra, Japonlar başka bir torpito hücumu yaptılar (Kroki 2). Saat 19 33 te Perth, ana bataryası ile ateş açtı; bundan sonra, ışık mermisi attı fakat bunlar kısa düştü. Houston da ateş açtı. «Kruva-

[1] Hollanda kaynaklarına göre Catalina tayyaresi nakliyeleri saat 22 35 te aşağıdaki şekilde hareket tesbit etti:

«A - 06 07 güney, T - 112 05 doğu mevkiinde 16 gemi. Rota 300 derece.»

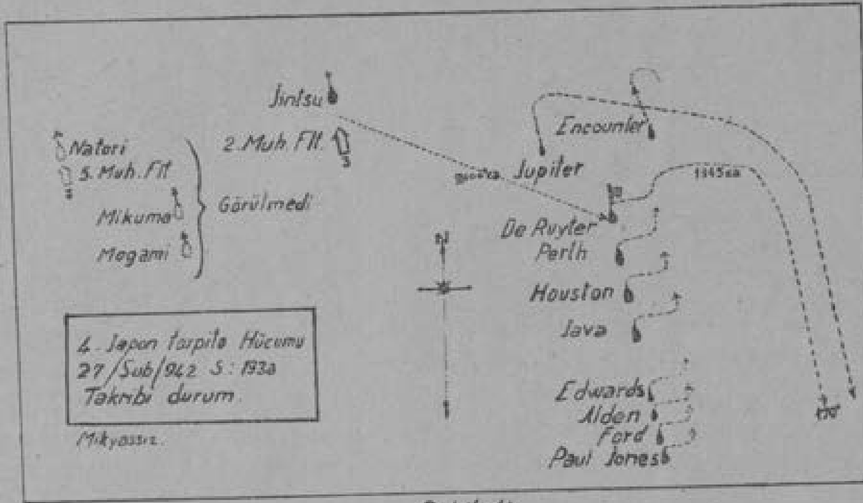
«Bunun 4 mil doğusunda pir kruvazör ile bir muhrip. Rota 300 derece.»

«Bunun 10 mil doğusunda 12 gemi. Rota 300. Sürat 12 mil.

Bu haber, Surabaya'da bulunan Amiral Koenraad'a saat 22 35 te erişti ve Amiral Doorman'a pasaparola edildi; Bu, Amiral Doorman'a 28 - şubat saat 00 10 da ulaştı. Amiral Helfrich «Muhabere irtibatındaki gecikmeler çok büyüktü. Amiral Doorman bu haberi vaktinde almış olsa idi, bu ona konvoyu bulması için iyi bir fırsat verirdi» demektedir. Amiral Helfrich bu satırları yazdığı zaman De Ruyter'in saat 23 15 te batmış olduğu zannediliyordu. (Ek Q, paragraf (vi) ya bak.)

[2] 7. Kruvazör tümeninin 2. takımı

zörlerimiz tarafından yeşilimsi iki ışık mermisi atıldı ve bunların kısa düştüğü görüldü.» Saat 19 36 da düşman gemilerinden bir salvo torpito atışını gören Perth komutanı, sakınmak üzere açtı [1] ve bütün gemiler bunu takip etti. İskele başomuzlukta bulunan Jupiter hatta girdi. Perth komutanının torpito atışı hakkındaki şüphesi, Japonlar tarafından teyit edildi. Bunlar, 19 36 da Jintsu tarafından nişan noktası hattın başındaki kruvazör olmak üzere, muvazi rotada 10500 yarda atış mesafesinden 4 torpito atıldığını söylemişlerdir. (Şekil - 14). Perth'in açarak dönmesi, hücumun semeresiz kalması hususunda büyük bir şans olmuştur.

Şekil : 14

Bundan sonra Müttefik kruvazörleri tekrar pruva hattı teşkil ettiler ve De Ruyter tarafından, düşmanı önlemek üzere muhtelif rotalara sevkedildiler. Albay Walter'e göre «İki takım muhribin geride kaldığını gördük» ve nihayet takriben saat 19 45 te «De Ruyter... geniş bir kavis çizmek suretile kolonayı 170 derece rotasına getirdi. Jupiter, rotanın bir müddet için 170 derecede istikrar ettiğini görünceye kadar mevkiini muhafaza etti ve sonra hattın başındaki mevkiini tekrar almak üzere süratini 30 mile çıkardı.» Bu safhada Encounter'in hareketleri meçhuldür fakat öyle görülüyor ki; muvakkaten Müttefik kuvvetlerle temas kaybetmiştir. [2].

[1] Melbourne'in raporunun 6. sayfasında «Perth'in 060 rotasına döndüğü ve müteakıp 20 dakika zarfında düşmana yaklaşmak maksadile rotanın sık sık yıldıza ve gündoğuşuna değiştirildiği» bildirilmektedir. Hollanda kaynakları ise «Saat 20 15 e kadar rota yıldıza ve gündoğuşuna tebdil edildi... Rota 175 derece idi.» denmektedir.

[2] Saat 23 30 a kadar geçen zaman içinde Encounter'in hareketleri hiçbir raporda bahsedilmemektedir. Ancak bu saatte 19 45 te bulunduğu mevkiin takriben 9 mil lodos cihetinde Kortenear'in mürettebatını topladığından bahsedilmektedir. (62. paragrafa bak.)

Rotanın böyle kıbleye tebdil edilmesi sebepleri açıklanmamış olup karanlıktır. Koramiral Helfrich «.... Perth komutanı tarafından beyan edilen bu hareketlerin neden yapıldığı ve Amiral Doorman'ın neden güneye gittiği belli değildir» demektedir. [1] Öyle görülüyor ki; Amiral Doorman, muhtemelen yıldıza doğru düşmanı dolaşarak çıkmanın faydasız olduğuna karar vermiş ve düşmanla Java sahilleri arasına girmeyi tercih ederek güneye dönmüştür.

Bu dördüncü Japon torpito taarruzunun, düşmanın muhtelif teşkillerini idare etmekete güçlük çektiği sırada yapılmış olması muhtemeldir. Çünkü; 2. muhrip filotillâsı komutanı «Harbin birinci safhasında, birçok stratejik mevkilerin zaptedilmesi için ... komuta birliğine uygun olmıyan ve muhabere irtibatını idame ettiremiyen.... muhtelif kuvvetler muvakkat bir kuvvet olarak organize edilmişlerdi....» demektedir. Bilhassa, gece muharebesinde, «Aşırı taarruz konsantrasyonu» nun mahzurlarından bahseden 5. muhrip filotillâsı komutanı «Surabaya açıklarındaki gece muharebesinde .... ışık mermilerinin yardımı ile hücum edilmesine rağmen .... aşırı derece kuvvet konsantre edilmesinden dolayı, bir gece muharebesi yapmak fevkalâde müşkül idi» demektedir. (58. paragrafa bak.)

57 — Tayyare keşif raporları:-

Kara ve deniz arasındaki muhabere irtibatının fena bir şekilde cereyan etmekte olduğu açıkça görülmektedir. 27 - Şubat saat 19 30 da, Surabaya deniz üssü komutanı, Surabaya hava savunma komutanından bilgi istedi [2] ve saat 17 00 de Amerikan kara bombardıman tayyarelerinin, Bawean adalarının 20 mil batısında, batıya seyreden 45 nakliye gemisi, 3 kruvazör ve 12 muhripten ibaret bir kuvvete taarruz ettikleri kendisine bildirildi. Tuğamiral Koenraad bu haberi, Tuğamiral Doorman'a pasaparola etti [2].

Koramiral Helfrich «Korkarım ki; bu işaret, Amiral Doorman'a ulaşmamıştır» demektedir. (36. paragrafa bak.)

Saat 18 50 de düşman konvoyunu tesbit etmek üzere gönderilmiş bulunan Catalina tayyaresi (54. paragrafa bak.), saat 19 55 te, Bawean'ın 30 mil lodos cihetinde, kuzey rotaya seyreden 3 kruvazör ile 8 muhribin üzerinde, ışık mermileri patladığını gördü. Maalesef pilot bunları, kendi

[1] Hollanda raporu 27. sayfası. Perth komutanı raporunda bu husustan bahsetmemiştir. Fakat Amerikan muharebe raporunun 73. sayfasında «Amiral Doorman'ın konvoya ulaşmak teşebbüsünü neden terkettiği belli değildir» denilmektedir.

[2] Muhtemelen gayrı resmî olarak. Çünkü; keşif, Surabaya hava savunma komutanlığının görevlerinden değildi. (Ek K ya bakınız.)

[3] Bu bilgi, Surabaya deniz üssü komutanı Amiral Koenraad tarafından saat 21 25 e kadar alınmadı. (Hollanda kaynağı sayfa 13).

kuvvetlerimiz zannettiğinden temas raporu vermedi ve Amiral Koenraad bu haberi pek geç olarak, tayyare Surabaya'ya indikten sonra, aldı.

58 — Gece muharebesi: Saat 20 00 :-

Müttefik kruvazörleri 170 derece rotasına devam ettiler ve Amiral Doorman, Electra'nın battığından bihaber olarak saat 20 00 de ona ve Jupiter ile Encounter'e «Mevkiini (Rotanızı) ve süratinizi rapor ediniz» işaretini çekti.

Saat 20 23 te 4 düşman muhribinin iskele kemere istikametinden bir torpito hücumuna teşebbüs ettikleri görüldü ve Müttefik kruvazörler, iskeleye rota değiştirdiler. 20 43 te, bu sefer sancaktan olmak üzere, bir düşman torpito hücumu vâki olduğu farkedildi ve rota 175 dereceye değiştirildi. Ne torpitolar ne de izleri görülmedi ve 2. filotillâ komutanı böyle bir hücumun yapıldığını «Kurnazca sezmekle» beraber, Japonlar bu gece muharebesi sırasında muhripleri tarafından torpito atıldığından bahsetmemişlerdir. 2. filotillâ komutanı, (Müsavi süratte) ve sakınma yapabilecek serbestiyi haiz bir düşman kruvazör filosuna karşı bir gece muharebesi, bilhassa rüyetin (İyi) olduğu zamanlarda büyük güçlükler arzeder... Bu, Surabaya açıklarındaki deniz muharebesinin.... neticesiz kalmış bir gece takibinin sebebi idi. ... Düşmanın rotası tahmin edildikten sonra rüyet hududuna yakın bir temas temin edildiğinden, bir kruvazör tümenine dahi «O» [1] torpito atışı icra etmek lâzımdır.»demektedir.

Bundan başka, 7. kruvazör tümeninin 2. takımı (Mikuma ve Mozami) de, bir muhrip tümeninin torpito attığını zannetmişti. Çünkü; bu tümenin komutanı «Surabaya açıklarındaki deniz muharebesinde ... Kruvazörler (Kendilerinin), hücum eden düşman muhriplerine ateş açtılar [2]. Bu sırada düşman (Yani Müttefikler), hasara uğramış ve karışık bir durumda idi .... ve iki Japon kruvazörü ateş etmekte güçlük çekiyorlardı. Muhrip tümeninin taarruzundan evvel mümkün olduğu takdirde «O» atışının icra edilmesi gerektiği anlaşılmıştır.» demektedir.

Saat takriben 21 00 de, 280 derece rotasında istikrar etmek üzere Müttefik kruvazörleri batıya döndüler ve Jupiter, hattın son gemisi olan Java'nın dümen suyunda mevki almağa karar verdi. Bütün bu zaman zarfında kruvazörleri takip etmiş olan 4 Amerikan muhribi, Jupiter'in takriben 1 mil gerisinde toplandılar.

59 — Amerikan muhripleri çekiliyor:-

Amerikan muhriplerinin yakıt stokları azalmakta olduğundan saat

[1] «O» torpito atışının mânası kesin olarak tesbit edilmemiştir.

[2] Bu yanlış düşüncenin, saat 19 36 da 2. muhrip filotillâsı lideri Jintsu tarafından yapılan hücumdan neşet etmesi ihtimal dahilindedir.

21 00 den kısa bir müddet sonra, Binbaşı Binford; torpitosu kalmamış bulunmasından düşmanla mütaakıp bir temasın faydasız olduğuna karar verdi. Çünkü; sürati ve top kuvveti de, karşılaşacağı herhangi bir kuvvetten aşağı idi. Bu sebeple, 50 mil uzakta bulunan Surabaya'ya çekildi. Surabaya mayn tarlası açığına gelindiği zaman, tamirini bitirerek (7. paragrafa bak.) Kombine Vurucu kuvvete iltihak etmek üzere yolda bulunan, Pope muhribine raslandı ve diğer Amerikan muhripleri ile birlikte geri dönmesi emredildi [1]; mayn tarlasındaki taranmış kanala girdikleri zaman bir düşman tayyaresi tarafından üzerlerine, ışık mermisi atıldı. Binbaşı Binford'un hareket tarzı saat 21 00 de Amiral Doorman tarafından verilen şu işaretle değiştirildi:

58. Muhrip filotillâsına, deniz kuvvetleri komutanlığına, güney batı Pasifik komutanlığına, Edward, Alden, Whipple [2], Ford K. lıklarına: Yakıt ikmali yapmak ve torpito almak hususunda emir almak üzere Batavia'ya gidiniz.»

Binbaşı Binford, bu işareti, Surabaya açıklarında ve batı kanalında iken aldı ve emre imtisal ederek geri döndü, Batavia istikametine yol verdi. De Ruyter'in battığından haberi olmıyan Binbaşı Binford, saat 23 50 de Amiral Doorman'a şu işareti çekti: «21 33 saat gruplu işaret emrinize göre hareket ederken, düşman tayyareleri ve deniz kuvvetleri tarafından takip edildim. Düşman kuvvetlerinin durumuna nazaran [3] bu gece Batavia'ya vâsıl olunamıyacağı mütalâa edilmektedir. Şimdi Surabaya taranmış kanallarındayım. Süratle yakıt ikmali yapılacaktır. Talimat gereğince seyredilecektir. Karanlık bastıktan sonra filo komutanı ile Houston arasındaki muhabere irtibatı kesilmiştir. Bütün torpitolar atılmıştır.»

Saat 21 00 de Amerikan muhriplerinin refakatten ayrılmasından sonra, Müttefik vurucu kuvvetin geri kalan gemileri, Java kıyıları boyunca batıya döndüler. Bunlar; Encounter'in [4] rehberliğinde olmak üzere, tek kolona halinde, De Ruyter, Perth, Houston, Java ve Jupiter'den ibarettiler.

[1] Amiral Helfrich «Amerikan muhriplerinin Surabaya'ya dönmeleri hakkında emir verilip verilmediği kesin değildir. Torpitoları bitmiş olmakla beraber denizaltı avcısı olarak kullanılabilirlerdi. İhtimalki, yakıt azalması başlıca sebeptir.» demektedir. (Hollanda kaynağı sayfa 27).

[2] Bu, Paul Jones olmalıdır.

[3] Bu noktada, Kortenear'in mürettebatını toplamış bulunan Encounter'in batıya seyrettiği ve 23 30 da, batıda pek fazla kuvvetli bir düşman bulunduğunu öğrenmiş bulunmasından Surabaya'ya geri döndüğü beyan edilmiştir. Encounter komutanının bu haberi nereden aldığı meçhuldür. (Kortenear'in kayıtlarından. Hollanda kaynakları sayfa 17).

[4] Müttefik muharebe raporunun 74. sayfasından. Amiral Doorman'ın saat 20 00 de verdiği işaret (58. paragrafa bakınız.) ile saat 22 17 deki «Artık Encounter, kruvazörlerin yanında değildi» sözü tecviz edilince; Encounter'in saat 21 00 de Müttefik hattının rehber gemisi mevkiinde bulunup bulunmadığı şüphelidir. (Keza 56. paragrafa bakınız.)

60 — Jupiter'in batışı:- Saat 21 25

Bu sırada, Jupiter kıyı tarafında ve sığ suda bulunuyordu. 280 derce rotası üzerinde Javanın tatlı zikzaklarına uyuyordu. Kuzeye doğru zaman zaman yeşil renkli ışık mermileri görülüyordu. Saat 20 57 de Koramiral Helfrich «Bu gece (27 - Şubat) Rembang açıklarına (Java'nın kuzey sahilindeki Toeban'dan 50 mil batıda) mayn dökülecektir.» işaretini verdi. Saat 21 15 te, A - 06 45.5 güney ve T - 112 05.5 doğu [1] (Toeban'ın takriben 8.5 mil yıldız poyrazında) mevkiinde bulunan Jupiter; sancak taraftan ve 2 No. lı kazan dairesinin baş tarafından bir torpito isabeti aldı, Gemi derhal hareketten kaldı ve «Mer'i işaretlerle Java'ya, Jupiter torpitolandı işareti verildi. (Ek T ye bak.). Bu işaret alınmamıştır. Filonun kıyı boyunca seyrine devam etmesi de, hiçbir telsiz işaretinin yapılmadığını açıkça gösterir.»

Jupiter'in isabet aldığı söylenilen torpito izlerini hiç kimse görmemiş ve düşman da buna torpito attığını kaydetmemiştir. Jupiter, 28 - şubat saat 01 30 da isabet aldığı yerde ve 8 kulaç suda batmıştır. İnfilâk neticesinde mürettebattan 12 kişi ölmüş, 7 kişi yaralanmış ve bunlardan ikisi de bilâhara ölmüştür. Gemi mürettebatından 5 subay ile 78 er ve erbaş geminin vasıtaları ile Java sahillerine çıkmışlar ve fakat vasıtalar ikinci partiyi almak üzere geri döndükleri zaman Jupiter'in batmış olduğunu görmüşlerdir. Denize doğru vâki bir akıntı dolayısile, 6 subayla 161 er ve erbaş sahile çıkmağa imkân bulamamışlardır. Bunların içinde bulunan gemi komutanı (Önyüzbaşı J. V. J. T. Thew), bir subay ve 95 er ve erbaş (ki; bunlardan biri bilâhara ölmüştür.) Japonlar tarafından esir edilmişlerdir. 4 subayla 66 er ve erbaş kaybolmuştur.

61 — Düşman tayyarelerinin temas muhafazası:-

Jupiter'in batmasından sonraki zaman zarfında Müttefiklerin takip ettikleri rota meçhuldür; bunun, kuzeye müteveccih olması muhtemeldir. Perth komutanı «Saat 21 50 de, düşman tayyaresi tarafından atılan diğer bir ışık mermisi görüldü ve bundan kısa bir müddet sonra, 6 tane parlak kalsiyum ışık mermisinin, hatta amut olarak [2] suya düştüğü görüldü. Bu hareket, her yeni rotaya geçişimizde tekrarlandı ve çok geçmeden, parlak ay ışığı altında bütün hareketlerimizin yalnız telsizle değil aynı zamanda bu fevkalâde mer'i usulle rapor edildiği aşikârdı.» demektedir.

[1] Mevkiine bakılarak, Jupiter'in, bir mayına çarpmış olması muhtemeldir. Bu, kesin olarak anlaşılmıştır, çünkü; 21 25 te kara alâmetleri ile koyduğu mevkie ilâveten saat 21 00 deki mevkiinden (A - 06 47.5, T - 112 19.2) «Tanjong Kodok'tan 5 mil karayel istikametinde» de anlaşılmıştır.

[2] De Ruyter'in işaretçisi, bu işaret fişeklerinin Müttefik kruvazörlerinin rotasına muvazi olarak atıldığını söylemiştir.

62 — Kortenear'in mürettebatı:-

Saat 22 17 de filo, Kortenear'in batmış olduğu takriben A - 06 25 güney, T - 112 08 doğu mevkiinden geçti ve sallara çıkmış veya tırmanmakta bulunan, sözü geçen geminin mürettebatı, Müttefik kruvazörlerinin tam yolla geçtiklerini gördüler. Houston bir sal bıraktı ve mürettebatı toplaması için Perth'den, Encounter'e emir verildi. Kruvazörlerin yanında bulunmıyan Encounter [1] (56. paragrafa bak.) takriben saat 23 30 da, gemi komutanı kıdemli yüzbaşı A. Kroese de dahil olmak üzere 113 kişi toplandıktan sonra Batavia istikametinde olmak üzere batıya [2] yol verdi.

63 — Beşinci Japon torpito hücumu:- 22 45 - 46

Kat'iyetle bilinmiyen bir mevkide fakat Kombine Vurucu kuvvetin yıldıza müteveccih bir rota üzerinde olduğu bir sırada, ayışığında iki Japon kruvazörü görüldü. Perth komutanı «Saat 22 30 da iskele kemerede iki kruvazör gördüm. Houston da aynı zamanda bunları rapor etti.» demektedir. (Ek U ya bak.) Bu iki kruvazör Nachi ile Haguro idi ve takriben muvazi rotaya seyrediyorlardı. Bunlar, saat 18 30 danberi görülmemişlerdi. (54. paragrafa bak.) Albay Waller şöyle devam ediyor: «Bunlar oldukça uzakta idiler fakat kendilerini gördüğümden kısa bir müddet sonra bunlardan biri bir salvo atışı yaptı. Derhal üzerlerine ateş açtım ve onlar da mukabele ettiler. Bu atış ta yine sıhhatli fakat «Ağır» dı. [3] Salvolarımdan en aşağı ikisi ve muhtemelen üçü düşmana isabet etti. (Ayışığı altında spotind yapıyorduk.) Aynı gemi bir sıra ışık mermisi attı ve bunlar kısa düştüğünden hedef gözden kayboldu. Düşmanın attığı mermilerden biri De Ruyter'in kıç güvertesine isabet etti. De Ruyter, 90 derece açarak döndü, ben de torpito izi görmüş olduğunu zannederek takip ettim. Hat, bu dönüşün hemen yarısını tamamlamıştı ki; (Yani takriben saat 22 50 de «Ek Q ye bak.»), Java'nın kıç tarafı havaya uçtu ve gemi durarak yanmağa başladı... hemen hemen aynı anda, 90 derecelik

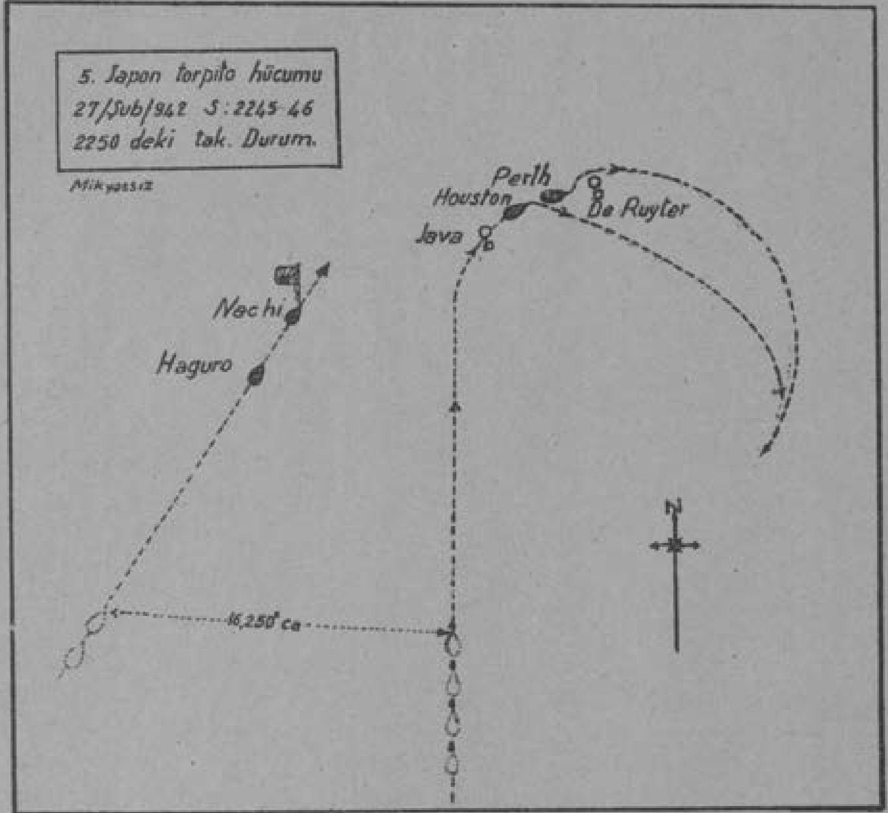
[1] Saat 22 22 de Perth'den Encounter'e şu işaret verildi. «Biraz evvel yanlarından geçtiğimiz botlardaki mürettebatı toplayınız.» (Hollanda kayıtları sayfa 15). Binbaşı Collins de nâtamam olmakla beraber aynı işaretten bahsetmekte fakat bunu, Encounter'den verilmiş olarak göstermekte ve işaretin alınma zamanını 22 22 olarak göstermektedir.

[2] Encounter, evvelâ batıya doğru seyretti ise de, komutanın bu istikamette kuvvetli düşman bulunduğunu öğrenmesi üzerine geri dönerek Surabaya'ya doğru seyretti. Encounter komutanının, bu haberi nereden aldığı bilinmemektedir. (Kortenear komutanının, ifadelerinden. Hollanda kayıtları sayfa 17).

[3] Bu hususta her iki taraf ta, mukabil tarafın topçu ateşinden «Ağır» olarak bahseder (Sayfa 54 teki haşiyeye bakınız.) Yukarıda tırnak içinde yazılmış olan «Ağır» sözü Perth komutanının raporunda görülmemiştir.

dönüşünü bitirmiş olmakla beraber, De Ruyter'de büyük bir infilâk vukubularak gemi geri sarktı ve yanmağa başladı.» (2 No. lı krokiye bak.)

Bu iki Hollanda kruvazörü, Japon 5. kruvazör tümeni (Şekil - 15) tarafından torpitolanmıştı. Buna ait düşman raporu şöyledir:

Şekil: 15

«. . . . (5. kruvazör tümeni), düşmanı takriben 15 kilometre «Takriben 16250 yarda» uzakta gördükten dört dakika sonra, düşmanın attığı ışık mermilerini gördü. Mukabil taraf ateşi ağır [1], gayrı kâfi aydınlatılmış olarak idare ediliyordu. Muharebenin genel durumu istikrar ettikten sonra (Düşmanın keşfinden 20 dakika sonra) iki düşman gemisi battı.»

Düşmanın nişan noktası Houston idi; atılan torpitolardan ikisi De Ruyter'e biri de Java'ya isabet etti. Japon ve Müttefik saatleri arasındaki 37 dakikalık fark dikkat nazarına alınarak, bu torpito hücumunun tefer-

[1] Bu hususta, her iki taraf ta mukabil tarafın topçu ateşinin «Ağır» olduğundan bahsetmektedir. Parantez içinde yazılmış bulunan «Ağır» sözü Japon raporlarında görülmemiştir.

ruatı aşağıdaki gibidir. Torpito atış zamanları Müttefiklerin kullandığı saate göre ayarlanmıştır. (Ek R ye bak.):

Atış zamanı	Gemi	Atılan torpito (atış mesafesi)
2245	Nachi	8 (5200)
2246	Haguro	4 (7700)

64 — De Ruyter'in batışı:- Saat 22 50

Perth, De Ruyter ile müsademe etmekten, alabanda etmek ve bir makineyi stop etmek suretile içtinap edebildi. Houston sancağa dönüş yaptı. De Ruyter'in mürettebatı; geminin kıç tarafı katapulta kadar alevler içnde olduğundan, baş tarafa toplandılar. Hemen hemen bu sırada 40 m/m. lik cepanelik te infilâk ederek birçok yaralanmaya sebep olduğundan gemi terkedilmek zorunda kalındı; gemide ne heyecan ne de panik vardı. Gemi, birkaç dakika içinde battı. Bir müddet için baş direği su üstünde kaldı ve nihayet büyük bir infilâk neticesi o da sulara gömüldü. Hollanda kruvazörlerinin battığı mevkiin, takriben A - 06 11 güney, T - 112 08 doğu [1] olduğu anlaşılmaktadır. (Bawean'ın takriben 35 mil lodos cihetinde). De Ruyter ve Java hakkında hiçbir Hollandalı mürettebattan teferruata ait bilgi alınamamıştır [2].

65 — Perth ve Houston'ın geri çekilmesi:-

Amiral Doorman'ın muharebeden evvel vermiş olduğu şifahi talimat; herhangi bir gemi yaralandığı takdirde «Düşmanın merhametine bırakılması» şeklinde idi. Bu sebeple, Houston'ı emrine alan Perth evvelâ şaşırtma için keşişlemeye döndü ve bir müddet sonra da 300 mil mesafede bulunan Batavia'ya gitmek üzere yüksek süratle batıya döndü. Albay Waller, bu hareket tarzının sebeplerini raporunda şöyle ifade etmektedir: «Şimdi emrimde, hasara uğramamış 6 pusluk bir kruvazörle kıç

[1] İki saat sonra Perth, iki Hollanda kruvazörünün (Sakatlandığı) mevkii; A - 06 güney ve T - 112 doğu olarak rapor etti (65. paragrafa bak.); her halde bu mevki, tahmini olmalıdır. Perth, tam yolla seyrederek saat 22 17 de Kortenear'in sallar üzerinde bulunan mürettebatının yanından geçmişti; Kortenear, takriben A - 06 25 güneyde batmıştı. Binaenaleyh saat 22 50 de, tam yolla seyreden filonun, A - 06 11 de olması lâzımdır.

[2] Amerikan muharebe raporunun 76. sayfasında «28 - şubat öğleden sonra, Amerikan denizaltı gemisi S. 37, De Ruyter'in mürettebatından 60 kişiyi bir sal üzerinde buldu. Denizaltı gemisi, Amerikalı işaretçi Sholar ile diğer birkaç Amerikan irtibat grupunu gemiye aldı fakat daha fazlasını alamadı. Diğerleri için beş günlük yiyecek ve su bıraktı. Bunların Java'ya vâsıl oldukları zikredilmemiş olup Japonlar tarafından toplandıkları zannedilmektedir.» denilmektedir.

topu muharebe dışı olmuş ve pek az cepanesi bulunan 8 pusluk bir kruvazör vardı. Beraberimde muhrip yoktu. Adı geçen kuvvetimiz bütün gün boyunca ve geceleyin, çok iyi organize edilmiş bir hava keşfi altında tutuldu. Muhtemelen biri batmış olan 6 kruvazör [1] ile 12 muhribin karşısında kaldım. Düşman, hava keşifleri vasıtasile, asıl vurucu kuvvetle (Kedi - fare) oyunu oynadılar ve bundan dolayı hedefe varmak imkânını göremedim (Karanlık basıncaya kadar onlar hakkında bilgi almadığım gibi ondan sonra da alınan birkaç raporun hepsi başka başka idi.). Düşmanın, kendisile direkt işbirliği yapan en az bir denizaltı gemisi [2] bulunduğu ve iyi bir haber alma şebekesine dayanan, konvoylarla benim arama daima sokabileceği çok miktarda muhribi olduğu kesin ve aşikârdı. Bu sebeple, vurucu kuvvetten kalan gemilerle geri çekilmekte ve evvelce varılan anlaşma gereğince, gece muharebesinden sonraki randevu noktasına (Tanjong Priok) seyretmelerini emretmekte hiçbir tereddüt geçirmedim.» (Ek V ye bakınız.)

Albay Wallerin kararı 28 - şubat saat 00 50 de Perth tarafından aşağıdaki şekilde bildirildi: «Vurucu kuvvete, başkomutana, Çin kuvvetleri komodorluğuna (Batavia'da): Batavia'ya dönüyorum. De Ruyter ile Java A - 06 00 güney T - 112 00 doğu mevkiinde sakatlandılar. [3].»

Surabaya'da bulunan Amiral Koenraad, Perth'in işaretini alınca hastane gemisi Op Ten Noort'a denize açılmasını emretti; bununla beraber, birkaç saat sonra bu gemi iki düşman muhribinin refakatinde görüldü. İhtimalki yakalanmıştı.

---

[1] Bütün Müttefik raporları içinde, gece muharebesi esnasında 6 düşman kruvazörü olduğuna dair yegâne işaret budur. İhtimalki Perth komutanı, Japonların 7. kruvazör tümenine mensup iki takımının mevcudiyetinden haberdardı.

[2] Muharebede denizaltı gemisi bulunduğuna dair Japon kayıtlarında bir işaret yoktur.

[3] Hollanda raporunun 18. sayfasında, saat 01 00 de Perth'in Houston'a «Beni takip ediniz» işaretini verdiği yazılıdır. Maamafih, Perth komutanı, raporunda bunu zikretmemiştir.

Fasıl IV

Müttefik deniz kuvvetleri komutanlığı Javayı terkediyor

66 — Amerikan Catalina tayyaresinin raporu:-

Bu sırada, Amiral Doorman'ın ulaşmağa gayret ettiği düşman konvayu, kuzeye seyrediyordu. Bir Catalina tayyaresinin pilotu olan Amerikalı Yüzbaşı Campbell, 39 gemilik bu konvoyu, 28 - şubat saat 01 00 de, bir kruvazör tarafından rehberlenmekte olarak gördü. Konvoyun iskele tarafında iki muhriple pruva hattında iki kruvazör ve sancak tarafında da bir kruvazör veya bir kruvazörle yine pruva hattında üç muhribin, refakat görevinde olduklarını gördü. 120 derece istikametinde takriben A - 06 00 G. ve T - 111 40 D. mevkiinde, top ateşi ve ışık mermisi gören pilot bu tarafa teveccüh ederek orada da, karayele seyreden iki kruvazörle 4 muhrip gördü. Bunları Müttefik gemileri zannederek tanıma işareti verdi ise de cevap alamadı; bu gemiler, daha sonra konvoya yaklaştılar ve etrafından dolaşarak güneyinde mevki aldılar.

67 — Hollanda Catalina tayyaresinin raporu:-

Bir Hollanda Catalina tayyaresi de konvoyu arıyordu. Bunun pilotuna 27 - şubat saat 23 00 te Amiral Koenraad tarafından, konvoyu tesbit etmek üzere keşif yapması emredilmişti. Özet olarak anlatılan durum hakkında pilotun, bir hayli şüphesi olduğu anlaşılıyor. (Ek W ye bak.) Bu tayyare, 28 - şubat saat 02 00 de konvoyu, A - 05 50 G., T - 111 40 D. yani Bawean'ın 54 mil batı ve De Ruyter ile Java'nın battığı mevkiin takriben 29 mil karayelinde gördü. Bu tayyarenin raporu, refakat kuvvetlerinin kuvveti hakkında farklı olmakla beraber, Amerikan tayyaresinin raporunu umumiyetle teyit etti.

68 — Perth ve Houston'ın Batavia'ya varması:-

28 - Şubat günü, muhtemelen bunlara taarruz etmek üzere yaklaşan bir Japon torpito tayyaresi teşkilinin teşebbüsü, liman dışında Hurricane'ler tarafından kırıldıktan sonra, saat 14 00 te, Perth ile Houston ikmal yapmak üzere Batavia'ya vardılar. İkmalden sonra kruvazörler, karanlık basınca saat 21 20 de Sunda boğazı vasıtasile Java'nın güney kıyılarındaki Tjilatjap'a gitmek üzere hareket ettiler.

69 — Evertsen muhribinin kaybı:-

Evertsen isimli Hollanda muhribi, Perth ile Houston'a refakat etmek direktifini almıştı. Fakat bu gemi bunlarla beraber yola çıkamadı ancak iki saat sonra hareket etti. 28 - Şubat takriben gece yarısı, Evertsen; Sunda boğazının kuzey methalindeki St. Nicholas burnu açıklarında bir gece muharebesinin devam ettiğini rapor etti. Bir müddet sonra da, iki kruvazör tarafından önlendiğini ve batar durumda, Sumatra kuzey kıyıları açığındaki Sebuku adalarında karaya bindirdiğini bildirdi.

70 — Perth ve Houtson'ın batması:-

Evertsen'in rapor etmiş olduğu deniz muharebesi, Perth ile Houston'ın giriştiği muharebe olduğu aşikârdı. Bu iki gemi, Batavia açıklarında bir buçuk saat kadar süren bir gece muharebesinden sonra 1 - mart saat 00 35 te battılar. Düşman kuvvetleri [1]; iki adet 7.8 pusluk kruvazör ile 10 muhripten müteşekkildi. (Ek C, kısım II. ye bakınız). Japon raporunun ekinde kaydedildiğine göre, düşmanda tevlit edilen hasar sadece Shirayuki, Shikinami ve Harukaze [2] muhriplerinden ibaretti. Shirayuki, muharebe idare mevkiinin altına aldığı «Bir mermi isabetile elektriki irtibatları muharebe dışı olmuştu. Torpito atışı, bambudan yapılmış bir boru ile emirler paraparola edilmek suretile icra edildi.» Yakın bir isabet neticesi olarak Shikinami'nin iskele pervanesi hasara uğradı. Harukaze ise gerek hasara uğramak ve gerekse personel kaybı vermek yüzünden altı toripto yerine 5 torpito atabilmiştir. (Muharebe hakkında Perth mürettebatı tarafından verilen bazı bilgiler Ek Y dedir.)

Kuvvetlerdeki müsavatsızlık, karşı tarafın galebesini tahakkuk ettiriyordu. Muharebe esnasında Perth'e 42; Houston'a da 43 torpito atıldı. Japon raporunda [3] «Müttefik kruvazörlerinin her birine 4 er torpito isabet ettiği» bildirilmektedir. Yine aynı raporda; muharebenin kendi konvoy demir yerlerine yakın bir sahada cereyan etmesinden, kendi konvoylarına ve mayn tarayıcılarına zarar vermekten çekindikleri kaydedilmekte ve hakikaten kendi kruvazörleri tarafından atılan birkaç izi gördükleri

[1] 28 - Şubat saat 23 02 de Perth, A - 05 53 G. ve T - 106 13 D. mevkiinde, şüpheli bir muhrip rapor etti. 28 - Şubat saat 23 11 de, A - 05 45 G., T - 106 13 D. mevkiinde bulunan Perth batı cihetinde, 5 mil mesafede 170° ye seyreden bir kruvazör rapor etti.

[2] Japon raporu ekinin 12. sayfasında; Harukaze'nin, 1 - martta Bali açığında vukubulan muharebede top ateşile hasara uğradığı beyan edilmektedir. Bununla beraber, aynı ekin 8. sayfasındaki torpito atışından; 1 - mart günü Harukaze'nin Perth ile muharebe ettiği açıkça anlaşılmaktadır ki; bu suretle Bali, yanlış bir tercüme veya dolayısile Batavia yerine kullanılmıştır.

[3] Perth'den kurtulanlar, geminin üçüncü torpito isabetinden sonra batar vaziyette terkedildiğini söylemişlerdir.

ifade edilmektedir. Müttefik gemileri görüldüğü zaman, konvoy henüz demir mevkiine ulaşmış olup, sancak gemisinden «Düşman doğudadır, taarruz ediniz» emri verildi. İhtimalki, durumu organize etmeğe vakit olmadığından, hücum küçük takımlar veya münferit gemiler tarafından yapıldı. Albay Waller'den bundan sonra bir haber alınamadı. Fakat Perth'in 22 subay ve 285 er ve erbaşından ibaret mürettebatı Japonlar tarafından toplandı. Houston mürettebatından, teferruata ait kesin bir bilgi alınamadı. [1]

71 — Exeter, Encounter ve Pope'un batması:-

28 - Şubatta deniz faaliyet merkezi Tanjong Priok'tan Tjilatjap'a intikal etti. 28 - Şubat 1 - mart gecesi İndramayoe'ye (Batavia'nın 100 mil doğusunda), Rembang ve Banten (Batavia'nın 40 mil batısında) e Japonlar çıkarma yaptılar. Surabaya sık sık bombardıman ediliyordu. 28 - Şubat akşamı; henüz 16 mil sürat yapabilen Exeter, refakatinde Encounter ve Pope olduğu halde Sunda boğazı yolu ile Colombo'ya gitmesi için aldığı emir gereğince Surabaya'dan hareket etti. Limandan çıktıktan sonra, Mandura kıyısı boyunca 20 mil kadar doğuya gidecek ve sonra Bawean adaları doğusundan geçerek kuzeye seyredecekti. (73. paragrafın «2» işaretine bakınız).

Exeter ile iki muhrip, Surabaya'yı terkettikten kısa bir müddet sonra bir düşman tayyaresi tarafından keşfedildiler ve 1 - mart saat 10 00 da Exeter, üç düşman kruvazörünün yaklaşmakta olduğunu rapor etti.

Bununla beraber, Exeter, 4 adet 7.8 pusluk kruvazör ile 3 muhrip tarafından önlendi. [2] (Ek C, kısım III. e bak.) Mütaakıben Surabaya açıklarında bir muharebe cereyan etti ve üstün kuvvetlere karşı bir topçu düellosu başladı.

Japon 5. kruvazör tümeni, Myoko ve Haguro kruvazörleri tarafından bir buçuk saat [3] zarfında 8000 mermi atıldığını kaydeder. Saat 11 26 sularında Exeter tamamile durdu ve İnazuma muhribi, Exeter'in vasatına nişan alarak 3700 yardadan iki torpito attı. Bunlardan biri Exeter'e isabet ederek batırdı. Bu, kendisine atılan 19 torpitodan isabet eden yegâne torpito idi.

---

[1] Houston'dan kurtulanlar, subay, er ve erbaş olmak üzere 300 kişidir.

[3] Japon raporu sayfa 42 ve raporun ekinin 6. sayfası.

[3] Surabaya açıklarındaki gündüz muharebesinde, bir buçuk saat zarfında 8000 mermi atan Myoko ile Haguro kruvazörlerinin ne top ne de torpito santrallarındaki elektrikî cihazlarında hiçbir ârıza olmadı. (Japon raporu sayfa 42.)

Bunun, top başına 250 mermiden fazla istif edildiğini murat etmesi bakımından kaydedilmiş olması muhtemeldir. Hususile Haguro, 27 - şubat günü bütün gün muharebeye iştirak etmişti ve cepane ikmali yapacak zaman da bulamamıştı. (53. paragrafın 38. sayfasında Houston hakkındaki [1] haşiyesine bakınız).

Exeter'den gemi komutanı Albay O. L. Gordon ile 44 subay ve 607 er ve erbaş ve Encounter'den komutanı Önyüzbaşı E. V. St. J. Morgan ile 6 subay ve 43 er ve erbaş; Japonlar tarafından toplanmıştır. Pope'un mürettebatına dair mütemmim malûmat henüz alınamamıştır.

72 — Japon torpito sarfiyatı:-

27 - Şubat ile 1 - mart arasındaki sürede Japonların attığı 255 torpito aşağıdaki şekilde harcanmıştır:

Tar h	Yer veya zaman	Atılan torpito	Batan gemiler
27 - Şubat	Cündüz muharebesi	135	Kortenear
27 - Şubat	Gece muharebesi	16	De Ruyter, Java [1]
28 - Şubat - 1 - Mart	Batavia açığında	85	Perth, Houston
1 - Mart	Surabaya açığında	19	Exeter
	· Toplam :	255	

Düşman kruvazörlerinin hepsi torpito kovanı ile mücehhez olmalarına rağmen Müttefik kruvazörlerinden sadece Exeter ile Perth aynı şekilde teçhiz edilmişlerdi. Amerikan muharebe raporunun 79. sayfasında, Perth'in Tjilatjap'a giderken - ki; bu son yolculuğu idi - «Bütün torpitolarını attığı» (Fakat Ek Y -ye bak.) beyan edilmekle beraber, Müttefik kruvazörlerinin Java denizi muharebesinde torpito atıp atmadıklarına dair bir kayıt yoktur.

Torpito attıkları bilinen Müttefik muhripleri sadece, Edwards, Alden, Ford ve Paul Jones' dur ki; bunlar da, Amerikan muhriplerinin mukabil torpito hücumu [2] sırasında 27 - şubat saat 18 14 ten 18 19 a kadar sancak ve iskeleden 6 şar torpito atmışlardır.

73 — Amerikan muhripleri Avustralyaya gidiyorlar:-

Edwards, Alden, Ford ve Paul Jones muhripleri 28 - şubat öğleden sonra geç vakit Surabaya'yı terkettiler; Exeter'le birlikte gitmesi görevini alan Pope, bunlara refakat etmiyordu. Keza, pervaneleri hasara uğramış bulunan Hollanda muhribi Witt de With de bunlarla beraber değildi. Bu gemi ertesi gün limanın bombardıman edildiği sırada kaybe-

[1] Jupiter'in battığı zaman, torpito atılmış olduğunu Japonlar kaydetmemişlerdir.

[2] Sadece Edwards'da atılacak 6 torpito vardı. «Elimizde kalan 17 torpito .... 27 - Şubat günü .... Java denizi muharebesi için muhriplere taksim edilmişti.» (Amerikan muharebe raporu sayfa 54).

dildi [1]. Bu Amerikan muhripleri, Java kıyılarına sokulmak suretile, Mandura ve Bali boğazı [2] yolu ile seyrettiler. 1 - Mart saat 02 10 da kuvvet, Bali boğazının güney ucu açığında iken, evvelâ iki biraz sonra da daha iki düşman muhribi gördüler. Takriben saat 02 30 da düşman da bunları görerek ateş açtı. 6000 yarda mesafeden gayrı müsavi bir top düellosu başladı; Amerikan muhripleri, düşmanı torpito menzili dışında tutmak için kesif ve seri bir ateş idame ettiriyorlardı. Torpitoları bulunmadığından, sahte şarjlarla tanziri atış yaptılar ve bir dakika sonra mesafenin büyümesinden muharebe, nihayet buldu. Saat 03 21 de, geride bulunan düşmanın hâlâ ateş etmekte olduğu görülüyordu. 58. Amerikan muhrip tümeni, başka bir hâdise olmaksızın, 4 - mart saat 16 45 te Fremantle'a vardı.

74 — İngiliz yardımcı gemileri:-

19 : 26 - Şubat arasındaki süre içinde, Tanjong Priok'tan 36 ticaret gemisi ayrılmıştı. 26 - Şubat günü, Doğu filosu başkomutanı, Admiralty'ya, kıyı uçaksavar ve av savunması olmaksızın hava taarruzlarına maruz bulunan bu limanda, gemilerin kayıplara uğrayacağı tehlikesini bildirdi. Bu sebeple, 27 - şubat günü, mütebaki bütün İngiliz yardımcı gemilerinin Tanjong Priok'tan [3] ayrılmaları emredildi ve Harley, Scott, Woo Kwang ile Seram yardımcı gemileri o gün saat 16 00 da Tjilatjap'a hareket ettiler.

27 — Şubat gece yarısından biraz sonra, batı vurucu kuvveti; Batavia'dan hareket etti ve Muntok (Banka adasında) dan gelen bir düşman konvoyunu aramak üzere kuzeye doğru beyhude bir tarama yaptıktan sonra, emir gereğince Sunda boğazı yolu ile Trincomalee'ye yol verdi; bunlar, 5 - mart ve 6 - mart günü Colombo'ya vardılar. (Ek J, kısım II. ye bak.) Takriben aynı zamanda, yardımcı mayn arama tarama gemisi Anking (70 kişilik mürettebatı ile), War Sirdar ve British Judge tankerleri, Jumna, Yarra ve Wollongong isimli refakat gemilerinin himayesinde Tjilatjap'a hareket ettiler. Maamafih, bunların talihi pek yaver

[1] 24 - Şubat günü bombardımanında hasara uğrayan Banckert isimli Hollanda muhribi, 1 - mart günü yapılan bombardımanda daha fazla hasara uğradığından mürettebatı tarafından tahrip edilmek zorunda kalındı

[2] Exeter'in de Bali boğazı yolu ile seyretmeyişi sebebini Koramiral Helfrich şöyle izah etmektedir: «Filhakika küçük Amerikan muhripleri Bali boğazı yolu ile kaçabildiler... Bu muhriplerin, kruvazörler için çok sığ olan (Doğu kanalı) yolu ile gitmeleri ancak mümkündü; keza bunlar da; Exeter'in 16 millik süratine mukabil üstün süratleri ve şansları da vardı.» (Hollanda raporu sayfa 23.)

[3] 1 - Mart günü de teyit edilmek üzere, mayn arama tarama komutanlığına, Rahman isimli mayn tarayıcının hâlâ uzun bir seyir yapma kudretini haiz olmadığı takdirde, derin suda batırılması talimatı verildi.

gitmedi; 28 - şubat günü, bu yardımcı gemilerle refakat kuvvetleri Sunda boğazında ağır bir hava bombardımanına maruz kaldılar. War Sirdar'-da yangın çıktı ve Ageniken (Thousand adalarından biri) adasında A-05 31 G., T - 106 36 D. mevkiinde kıyıya bindirerek terkedildi; British Judge, 28 - şubat akşamı karanlık bastıktan sonra bir denizaltı tarafından torpitolandı (Fakat bilâhara kendi makinelerile Colombo'ya vâsıl oldu.)

75 — Tahliye kararı:-

Komodor J. A. Collins, 1 - mart saat 07 10 da; Batavia'yı terketmesi hususunda Bandeong'daki Hollanda deniz kuvvetleri karargâhından emir aldı.

Saat 09 30 da Bandeong'da, Koramiral Helfrich, Tuğamiral Palliser ve Komodor Collins'in kurmay başkanı arasında, Tjilatjap'ın 80 mil güneyinde tesbit edilen ve saat 08 00 de kuzeye doğru seyreden Japon ağır gemileri ile muhriplerine ait keşif raporunu mütalâa etmek üzere, bir konferans toplandı. Tjilatjap'taki gemileri kurtarmak hususunda en iyi fırsatın, o gün güneş battıktan sonra, bunların hepsinin limanı terketmesi olduğuna karar verildi; Hollanda gemileri kıyı boyunca batıya doğru seyredecekler ve İngiliz gemileri ise doğuya doğru seyrederek müstakillen Colombo'ya veya Avustralya'ya doğru bir yarma yapacaklardı. Gemilerin ikmalinin yapılması ve akşam olunca harekete hazır olmaları hususunda Tjilatjap'a emirler ulaştırıldı.

Bu sırada denizdeki gemilerle olan muharebe irtibatındaki gizlilik, Bandeong'daki bir telsiz cihazı ve Amerikan şifrecileri vasıtasile temin ediliyordu. Bu sırada Perth ile Houston'ın âkıbetleri bilinmediğinden bu gemilere, Tjilatjap'dan sarfınazar ederek Fremantle'a gitmeleri emredildi.

76 — Koramiral Helfrich komutayı terkediyor:-

Aynı gün biraz sonra, Koramiral Helfrich, Amiral Palliser ile Glassford'u çağırarak ABDA bölgesindeki İngiliz ve Amerikan deniz kuvvetleri komutanlıklarını onlara terketti. Bu kuvvetler, bundan sonra mütenazıran tekrar Komodor Collins ile Amiral Glassford'un emrine girdiler. Geri kalan Hollanda gemileri, Colombo'ya gideceklerdi.

77 — Amerikan harb gemileri Java'dan ayrılıyorlar:-

Tuğamiral Glassford, o sırada Java sularında bulunan kendi komutası altındaki bütün Amerikan su üstü gemilerinin derhal Avustralyaya gitmelerini emretti. Tjilatjap'da, Pillsbury ile Parott isimli iki muhrip; Tulsa, Asheville, Lanaka ve İsabel isimli dört gambot; Whippoorwill ile Lark isimli iki mayn tarayıcı vardı. Whipple ile Edsall isimli iki muhrip

Java güneyinde harekâtta idi. Phoenix isimli bir kruvazör ile Otus isimli denzaltı ikmal gemisi Java'ya gidiyordu. Bu gemilerden Edsall, Pillsbury ve Asheville'den, bir daha haber alınamadığından batmış oldukları düşünüldü.

Tuğamiral Glassford kurmay heyetile birlikte, Tjilatjap'a gitmek üzere otomobille Bandoeng'den ayrıldı. Oradan da «Uçak ile Avustralyaya gitti. Diğerleri de uçak ve denizaltı ile onu takip ettiler.»

78 — İngiliz harb gemilerinin Tjilatjap'a gitmelerinden vazgeçirilmesi:-

1 - Mart saat 16 00 da Burnie ve Bendigo isimli iki Avustralya mayn tarayıcısı Tjilatjap'a vâsıl oldular ve ikmallerini yaptılar. Saat 19 00 da Komodor Collins'in kurmayı ile Amiral Palliser buraya geldi. Derhal, Komodor Collins namına Bendigo'nun telsizi ile bütün İngiliz gemilerine, Tjilatjap'a gitmemeleri ve Fremantle'a veya Colombo'ya seyretmeleri bildirildi.

79 — İngiliz gemileri Tjilatjap'ı terkediyorlar:-

Geri kalan bütün İngiliz subay, erbaş ve erleri, tahliye edilenlerle dolu bulunan Zaandam ve Seabell isimli gemilere bindirildiler; Stronghold isimli İngiliz muhribi, Zaandam'a refakat etmek üzere aldığı talimat gereğince daha evvel hareket etmiş olduğundan, bu iki gemi 1 - mart gece yarısından evvel denize açıldılar.

Saat 20 15 te «Jupiter'in mürettebatından 75 kişilik bir parti», Surabaya'dan trenle Tjilatjap'a geldiler ve takriben 20 30 da Batavia'dan da Komodor Collins geldi. 22 00 de Bendigo, Jupiter'in mürettebatı ile Komodor Collins'in kurmay heyetinin büyük bir kısmını alarak hareket etti.

2 - Mart saat 01 30 da, 15 subay ile 43 er ve erbaştan mürekkep bir otomobil kafilesi Batavia'dan Tjilatjap'a geldi. Tren hattında bir çarpışma vukubulduğundan, bir gün evvel Batavia'dan hareket eden parti, saat 16 30 a kadar gelmedi. Jupiter mürettebatından 10 kişi ile Electra'nın mürettebatından 45 kişilik bir kafilenin daha gelmesi ile Tjilatjap'taki deniz personeli daha da fazlalaşmıştı. Bütün gün boyunca küçük gruplar halinde Surabaya'dan İngiliz sivil halkı gelmekte idi.

Hollanda makamları ile varılan anlaşmaya göre, General Verspyck isimli gemiye, 41 subay, 108 er ve erbaş, Batavia konsül jenerali ile 27 İngiliz tebaası bindirildi. Artık işin sonu yaklaşıyordu. Geri kalan İngiliz subayları ile er ve erabşları da Fremantle'a gitmek üzere Burnie'ye bindirildiler.

Saat 11 30 da 21. mayn arama tarama filotillâsına mensup Goulburn, Toowoomba, Maryborough ve Ballarat isimli dört Avustralya korveti,

beklenmedik bir zamanda çıkageldiler. Ballarat'ın, pek az akaryakıtı kalmıştı. Bunun ile Maryborough, ikmal yaptılar.

Goulburn ile Toowoomba, aldıkları emir gereğince kıyıya sokularak doğuya doğru seyretmek üzere saat 18 00 de hareket ettiler. Maryborough tarafından refakat edilen General Verspyck, kıyıya sokularak batıya seyretmek üzere saat 22 30 da hareket etti. Bu iki gemiyi, hemen, Ballarat ile Burnie takip etti. Burnie'de Komodor Collins'in forsu vardı. Tuğamiral Palliser, tayyare ile Avustralyaya hareket etti.

Bu grup hareket ettiği sırada, Gemas isimli İngiliz yardımcı gemisi limana girdi ve denize dayanamadığını ve makine ve kazanlarının, Avustralya kıyılarına gitmeğe elverişli olmadığını bildiren fena haberler verdi. Ballarat, bu gemiyi derin suya çekmeğe ve mürettebatını alarak orada batırmağa tahsis edildi. Bu iş yapıldıktan sonra Ballarat, müstakillen yoluna devam etti. Saat 23 00 sularında bütün İngiliz gemileri ile Hollanda gemilerinin çoğu, Tjilatjap'ı terketmişlerdi.

80 — Koramiral Helfrich Java'yı terkediyor:-

2 - Mart pazar günü, Koramiral Helfrich, Doğu filosu başkomutanına, kurmayı ile birlikte 4 Catalina tayyaresi ile Colombo'ya gitmekte olduğunu rapor etti. Amiral, 3 - mart günü Colombo'ya vâsıl oldu.

81 — Stronghold, Yarra ve Anking'in batması:-

4 - Mart saat 06 15 te, muhtemelen düşman tayyareleri tarafından görülmüş bulunan; Yarra, Anking, Francol tankeri ve 51 No. lı mayn tarama gemisi; A - 11 30 G., T - 109 03 D. mevkiinde, (Java güney sahillerinden takriben 250 mil mesafede) 4 kruvazör (İkisi Nachi sınıfı), 4 muhripten müteşekkil bir düşman filosu tarafından önlendiler ve top ateşi ile batırıldılar. Kurtulanlardan bir kısmı K. 10 [1] isimli Hollanda denizaltı gemisi ile Hollanda ticaret gemileri tarafından toplandılar ve bir kısmı Colombo'da bir kısmı da batı Avustralyada karaya çıktılar. Keza 4 - mart günü Stronghold da batmış ise de batışının sebepleri bilinmemektedir.

82 — Son:-

Hollanda Doğu Hindistanı adalarının muvakkaten âkıbetini tayin eden Java denizi muharebesinin sonu bu oldu. Java denizi muharebesi, harp tarihi sayfalarında hazin fakat şerefi ihlâl etmiyen bir safha teşkil eder. Gayrı kâfi hava kuvveti ile mücehhez, emin bir üsten mahrum, evvelce birleşik eğitim görmeden süratle bir araya toplanmış ve birleş-

[1] K. 10 denizaltı gemisi, 9 - Mart günü saat 14 30 da Yarra mürettebatından 13 kişiyi kurtardı; geri kalan 15 kişi, tahammülsüzlükten öldüler. Bu denizaltı gemisi Anking'den 3 kişi ile bir Hollanda subayını kurtardı.

tirilmiş komuta sisteminde işbirliği kurmağa zamanı olmıyan, acınacak haldeki bir Müttefik kuvveti; düşmanın ilerlemesine karşı durmağa çalışmıştır. Buna bir de talihsizlik ilâve edilmelidir; çünkü; elde mevcut 8 pusluk kruvazörlerden biri, Exeter, vakitsiz olarak şanssız bir isabetle saf harici olmuş; Houston'ın ise muharebeden evvel vâki bir hava hücumunda 9 topundan üçü muharebe dışı olmuş ve cepanesi pek az kalmıştı. Japonlar ise, bir tek hedefe yöneltilmiş, senelerce süren titiz bir hazırlıktan sonra; Filipinleri, Malaya'yı Birmanya ve Singapur'u, Hollanda Doğu Hindistanı adalarını, Yeni Gine'yi süpürerek bir sel halinde güneye çullanmışlar ve nihayet Hindistan ve Avustralya kapılarına dayanmışlardı. Müttefikler büyük bir darbe yemişler ve bu ilerleyişi durdurmak gibi muazzam bir görevle karşılaşmışlardı; durum vahimdi fakat Müttefiklerin ruhunda hâlâ, Tromp'un şu son sözleri ışıldamakta idi: «İk heb gedaan. Houd goedeen moed!» [1] Cangılla'da hava meydanları, ikmal üsleri inşa etmek ve büyük orduları, muazzam miktarda iaşe maddesini, tank, top ve tayyareyi, 7000 millik okyanus ötesine nakletmek hususunda geniş bir program yapıldı. Amerikan halkı, kendini bu vazifeye verdi ve 1942 Haziran başlangıcında hazırlıklar kemale gelmeğe başladı. Japonlar tarafından güneye doğru yapılmış bulunan saldırma önlendi ve geri çevrildi. Java denizi muharebesine, Midway adası muharebesinde cevap verildi.

---

[1] «Benim işim bitti. Siz metin olunuz!».

Ek — A

Surabaya'da bulunan kombine vurucu kuvvet [1]

(26 - Şubat - 1942)

Başkomutanı: Hollandalı Tuğamiral K. W. F. M. Doorman

Geminin adı	Başlıca silâhları	Komutanı
Kruvazörler :		
Exeter (İng.)	6-8 Pus. top, 6-53 lük Torp. Ko.	Alb. O. L. Gordon
Houston (Ame.)	9 - 8 Pus. [2] top.	Alb. Waller H. Rooks
Perth (Avus.)	8-6 Pus. top, 8-53 lük Torp. Ko.	Alb. H. M. L. Waller
De Ruyter (Hol.) sancak Gm.	7-5.9 Pus. top	Tuğamiral K.W.F.M. Doorman Alb. E. E. B. Lecomble
Java (Hol.)	10-5.9 Pus. Top.	Alb. P. B. M. Van Straelen
Muhripler :		
Electra (İng.) Encounter (İng.)	4 - 4 . 7 pus. top, 8 - 53 lük Torp. Ko.	Bnb. C. W. May Önyzb. E. V. St. J. Morgan
Jupiter (İng)	6 - 4 . 7 pus. top, 8 - 53 lük Tor. Ko.	Önyzb. N. V. J. T. Thew
Witt de Witt (Hol)	4 - 4 . 7 pus. top	Takım K. : Önyzb. F.J.E. Krips Komutan : Önyzb. P. Schotel
Kortenear (Hol.) [3] John D.Edvards (Ame)	6 - 53 lük Torp. Ko.	Önyzb. A. Kroese, 58. Tüm. K. : Bnb. T.H. Binford Komutan : Bnb. H. E. Eccles
Alden (Ame.) Ford (Ame.)		Önyzb. Lewis E. Coley 59. Tüm. K.:Önyzb. E.N. Parker Komutan: Önyzb. J.E. Cooper
Paul Janes (Ame.)		Önyzb. John J. Hourican

[1] Hollanda kaynakları, 26 - şubattan itibaren Amiral Doorman filosundan bu ünvanla bahsederler.

Komodor Collins, harb ceridesinde, bu vurucu kuvvetten «Doğu Vurucu Kuvveti» diye bahseder.

Perth komutanı ise raporunda, Kombine Vurucu Kuvvetten «Vurucu Kuvvet» diye bahseder.

Amerikan muharebe raporunda, Java denizi muharebesinde, «Amiral Doorman'ın» veya «Bizim»u vurucu kuvvetimiz yazılıdır.

[2] Houston'ın kıç üçlü tareti, 4 - şubat günü yapılan bir hava hücumunda muharebe dışı olmuştu. (Paragraf 6 «ii» ye bakınız).

[3] Kortenear'in üç kazanından biri muharebe dışı olmuştu; azamî sürati 25 mildi.

Ek — B

Batı vurucu kuvveti

26 - Şubat - 942

Çin kuvvetleri komodorluğu Komodor J. A. Collins

Geminin ismi	Başlıca silâhları	Komutanı
Kruvazörler :		
Hobart (Avus.)	8-6 pus. top, 8.53 lük Torp. Ko.	Alb. H. L. Howden
Dragon (İng.)	6-6 pus. top, 12-53 lük Torp. Ko.	Alb. R. J. Shaw
Danae (İng.)		Alb. F. J. Butler
Muhripler :		
Tenedos (İng.)	3-4 pus. top, 12-53 lük Torp. Ko.	Yzb. R. Dyer
Scout (İng.)		Önyzb. H.Lambton

Ek — C

Kısım - 1

27 - Şubat - 942 saat 16,12 den takriben 22,50 ye kadar

Java denizi muharebesine iştirak eden Japon kuvvetleri [1]

Gemi		Silâhları
5. Kruvazör Tümeni :		
Nachi Haguro		10-7.87 pus. top, 8-4.7 Uçs. 12-53 lük Torp. Ko.
2. Muhrip filotillâsı :		
Jintsu (Sancak Gm.) Filotillâ lideri		7-5.5 pus. Top, 2-.3.15 pus Uçs. 4-53 lük Torp. K.
Muhripler :		
Ushio (Sancak Gm.) Sezanami	7. Tümen [2]	6-5 pus. top, 3-53 lük Torp. Ko.
Yukikaze (Sancak Gm.) Amatsukaze Tokitsukaze Hatsukaze	16. Tümen	6.5 pus. top, 2-53 lük Torp. Ko.
Yamakaze Kawakaze	24. Tümen	5-5 pus. Top Çift maksatlı, 2-53 lük Torp. Ko.
4. Muhrip filotillâsı : [3]		
Naka (Sancak Gm.), filotillâ lideri		7-5.5 pus. top, 2-3.15 Uçs., 4-53 lük Torp. Ko.
Muhripler :		
Murasame (Sancak Gm.) Samidare Harusame Y.dachi	2. Tümen	5-5 pus. top çift maksatlı, 2-53 lük Torp. Ko.
Asagumo (Sancak Gm.) Minegumo	9. Tümen, (I. Takım)	6-5 pus. top, 2-53 lük Tor. Ko.

Ek — C (Devamı)

Gemi	Silâhları
7. Kruvazör tümeni (Pragraf 2) [4]	
Mikuma Mogami	10-7.8 pus. tpo, 8-5 pus. Uçs. 4-3 pus. Uçs., 4-60 lık Torp.
5. Muhrip filotillâsı : [4]	
Natori (Sancak Gm.) filotillâ lideri	7-5.5, 2-3. 15 Uçs., 4-53 lük T.
Muhripler :	
Harukaze (Sancak Gm.) Hatakaze Asakaze	4-4.7 pus., top, 3-53 lük Torp. Ko.

[1] Japon raporlarına atfen, bu kuvvetlerin Japon 2. filosu olduğu anlaşılmaktadır.
[2] 27 - Şubat günü torpito atmamıştır.
[3] Sadece gündüz muharebesinde mevcut olduğu anlaşılmaktadır.
[4] Gündüz muharebesinde bulunmadı.

Ek — C

Kısım - II

28 - Şubat/ 1 - Mart - 1942 gecesi Batavia açığında cereyan eden muharebeye katılan Japon kuvvetleri

Geminin adı	Silâhları	Atılan torpito [1] atış mesafesi	Atış zamanı Japon kayıtlarına göre	Hedef
7. Kruvazör tümeni:				
Mikuma (2. Takım)	10 - 7.87 pus. top 8 - 5 pus. Uçs. 4-3 pus.Uçs. 4-6 Tor.	6 (6000)	2349	Perth
Mogami (2. Takım)		6 (6100)	2349	Perth
		6 (6100)	2357	Houston
3. Muhrip filotillâsı:				
Hatsuyuki (San. gm.) (11. Tüm.)	6 - 5 pus top., 3 - 53 lük Tor. Ko.	9 (3800)	2340	Houtson
Shirayuki (11. Tüm.)		9 (4200)	2340	Houtson
Fubuki (11. Tüm.)		9 (2700)	2315	Houtson
Shirakumo (12. Tüm.)	6 - 5 pus. Top, 3-53 lük Tor.	9 (2200)	2400	Houtson
Murakumo (12. Tüm.)		9 (2200)	2400	Perth
Shikinami (19. tüm.)	6 - 5 pus. top, 3 - 53 lük Tor.	1(Meçhul)	0029	Houtson
5. Muhrip Filotillâsı:				
Natori (Flt. Lideri)	7 - 5.5 Pus. top, 2 - 3.15 Pus. Uçs. 4 - 53 lük Tor.	4 (4400)	2344	Perth
Harukaze	4-4.7 Pus.top, 3-53lük Tor.	5 (2100)	2356	Perth
Hatakaze		6 (3300)	2357	Perth
Asakaze		6 (4000)	2343	Perth

[1] Houston'a 43; Perth'e 42 torpito atıldı. «Netice: Her iki gemi de battı. (Her ikisinin aldığı mecmuu isabetin 4 olduğu anlaşılmaktadır.)» (Japon raporunun eki sayfa 7).

Perth'den kurtulanların ifadelerine göre gemi, üçüncü isabetten sonra gemi terkedilmiş ve bilâhara batmıştır.

Ek — C

Kısım - III

1 - Mart - 1942 günü Surabaya açıklarında cereyan eden muharebeye katılan Japon kuvvetleri

Geminin ismi	Silâhları	Exeter'e [1] atılan torpito adedi (atış mesafesi)	Japon kayıtlarına göre atış zamanı
5. Kruvazör tümeni			
Nachi Haguro Myoko	10-7.87 pus top, 8-4.7 pus. Uçs. 10-53 lük Tor. Ko.	4 (9900) 4 (8800)	1122 1120
2. Muhrip filotillâsı :			
Kawakaze Yamakaze } 24. Tüm.	5-5 pus. Top, 2-53 lük Tor. Ko.	2 (7400) 4 (7100)	1119 1121
3. Filo :			
Ashigara (Kruvazör)	10-7.87 pus. top. 8-5.1 pus. Uçs. 12-53 lük Tor. Ko.	Meçhul [2]	1130
İnazuma (Muhrip)	6-5 pus Top, 3-53 lük Tor. Ko.	2 (6100) [3] 2 (3700) [4]	Zaman kaydedilmemiştir.

[1] Exeter'e vâki bir isabet bu gemiyi batırmıştır. (Japon raporu eki sayfa 6).

[2] Ashigara tarafından torpito atıldığına dair yegâne telmih Japon 5. kruvazör tümeni komutanının aşağıdaki raporunda raslanmaktadır: «Yamakaze tarafından bir torpito izi görüldüğüne dair rapordan sonra 5. kruvazör tümeni, enerjik bir sakınma manevrası yapmıştır. Torpito, düşmanın kuzey kanadından atılmış ve Ashigara'dan atıldığı sanılmıştır. Bu vak'a dolayısile, torpito hücumu sırasında dost kuvvetleri, düşmanın bulunduğu tarafın mukabilinde bulundurmanın lüzumlu olduğu anlaşılmıştır.» (Japon raporu sayfa 20).

[3] Hedefin tahmin edilen sürati: 5 mil (Japon raporu eki sayfa 6).

[4] Hedefin tahmin edilen sürati: 0 (Japon raporu eki sayfa 6).

Ek — D

Mıntaka vakti için muhabere sisteminde kullanılmış olan murahhamat

Aşağıdaki cetveli «Mıntaka» sütununda bulunan rakamlar, Griniç vaktini elde etmek için mahallî veya mıntaka vaktine ilâve veya tarhedilecek saatleri göstermektedir; tul batı olduğu takdirde bu rakam cem edilecek, doğu olduğu takdirde tarhedilecektir.

Batı (+)	Doğu (—)	Mıntaka	Tul	
			den	dene
Z[1]		0	0°	7.5°
N	A	1	7.5°	22.5°
O	B	2	22.5°	37.5°
P	C	3	37.5°	52.5°
Q	D	4	52.5°	67.5°
R	E	5	67.5°	82.5°
S	F	6	82.5°	97.5°
T	G	7	97.5°	112.5°
U	H	8	112.5°	127.5°
V	I	9	127.5°	142.5°
W	K	10	142.5°	157.5°
X	L	11	157.5°	172.5°
Y	M	12	172.5°	180°

Java, 112 30 doğu tulünde, «Zaman mıntakası Z - 7.5» ta, veya GH da bulunmaktadır. (Yani G mıntakası ile H mıntakası arasındadır.) Binaenaleyh, Griniç vaktini elde etmek için, Java veya mahallî vakitten 7 saat 30 dakika tarhedilmelidir. Bilâkis, Java veya mahallî vakit, G. V. V. 7 saat 30 dakikadır.

[1] Z, rakamlardan sonra gelirse Griniç vaktini gösterir.

Ek — E

Kısım - I
(1. Paragrafa bak.)
27 - Şubat 942 günü cereyan eden Java

Deniz muharebesinde müttefik kayıpları

Geminin ismi	Battığı yer	Ne ile battığı
Hollanda kruvazörleri :		
De Ruyter	Takriben A-06 11 G., T-112 08 D.	Torpito ile
Java	Bawean'ın 35 mil lodosunda.	Torpito ile
Hollanda kruvzörleri :		
Kortenear	Takriben A-06 25 G., T-112 08D. D. Bawean'ın 43 mil lodosunda.	Torpito ile
İngiliz muhripleri :		
Electra	A - 06 29 G., T - 11 10 D.	Top ile
Jupiter (28 - Şubat da battı.)	A - 06 45 G., T - 112 05.5 D., Java kuzey kıyılarından takriben 4 mil açıkta.	Torpito veya Mayn ile.

Ek — E

Kısım : II.

Java Denizi muharebesinden gayrı olaylarda Müttefik deniz kuvvetlerinin uğradıkları kayıplar

(Yani düşmanın, Hollanda Doğu Hindistanına karşı 19 - Ocak - 941 ile 4 - Mart - 942 tarihleri arasında giriştiği taarruzî harekâtta)

Tarih	Geminin adı	Yeri	Ne suretle battı veya hasara uğradı [1]
19 - Ocak	S. 36 Dz. Alt. (Ame.)	Taka Bakang (Makassar Boğazı)	Karaya düştü ve terkedildi.
	Amerikan kruvazörleri:		
23/24 - Ocak	Boise	Kayaya çarparak battı.	Balikpapan açığı
4 - Şubat	Marblehead	Bomba ile battı.	
	Amerikan muhripleri :		
14 - Şubat	Barker Bulmer	Gaspar boğazı. (Banka adası)	Bomba ile hasara uğradı.
	Hollanda muhripleri :		
	Van Chent	Stolze boğazı (Banka doğusu)	Kayaya çarparak mürettebatı tarafından batırıldı.
17 - Şubat	Van Nes	Banka Ad. doğusu	Bomba ile battı.
19 - Şubat	Piet Hein	Bandung boğazı	Top ateşi ile battı.
	Amerikan muhribi:		
	Peary	Darvin limanında	Pike bombardmanla battı.
	Hollanda kruvazörü :		
19/20 - Şub.	Tromp	Bandung boğazı	Top ateşi ile hasara uğradı.
	Amerikan muhripleri :		
20 - Şubat	Parrot	Bandung boğazı (Bali açığında)	Top ateşi ile hasara uğradı.
	Pillsbury	Bandung boğazı (Bali açığında)	Top ateşi ile hasara uğradı. (2-martta battı.)
20 - Şubat	Stwart	Bandung boğazı (Bali açığında)	Topçu isabeti aldı.
24 - Şubat		Surabaya (kuru havuzda)	Bomba ile tahrip edildi.
	Hollanda muhribi :		
24 - Şubat	Banckert	Surabaya	Bomba isabeti aldı.
1 - Mart			Bamba isabeti alarak mürettebatı tarafından batırıldı
27 - Şubat	Langley	Tjilatjap'ın takriben 74 mil güneyi.	Bomba ile hasara uğradı. ve Wihipple tarafından batırıldı.
28 - Şubat	Pecos	Christmas adası (Java güneyinde)	Bomba ile battı.

[1] Burada hasara uğradığı kaydedilen gemiler, geniş ölçüde tamir ihtiyaçları dolayısile muharebe sahasını terketmek zorunda kalmışlardır.

Ek — E

Kısım : II (devam)

Tarih	Geminin adı	Yeri	Nasıl kaybedildiği
28 - Şubat	İngiliz tankerleri :		
	War Sirdar	Agenieten adası (Batavia batısı)	Bombalandı. Karaya giderek terkedildi.
	British Judge	Sunda boğazı	Torpitolanarak battığı rapor edildi fakat Kolombo'ya ulaştı.
1 Mart	Amerikan kruvazörü :		
	Houston	Batavia açığında	Top ateşi ve torpitolandı.
	Avustralya kruvazörü:		
	Perth		
	Hollanda muhripleri:		
	Witt de With	Surabaya'da havuzda	Bomba ile tahrip edildi.
	Evertsen	Sunda boğazı (Sebu adasında)	Top ateşile karaya gitti.
	Amerikan Muhribi :		
	Pope		Top ateşi ile.
	İngiliz kruvazörü :		
	Exeter	Surabaya açığında	Top ve torpito ile.
	İngiliz muhribi:		
	Encounter		Top ateş ile.
	İngiliz Yar. Mav. Ar. Tr.		
	Rahman	Tanjong Priok açığı	Mürettebatı tarafından.
2 - Mart	Gemas	Tjilatjap açığında	Mürettebatı tarafından.
	Amerikan muhripleri:		
	Edsall	Java'dan Avustralya'ya giderken	Muhtemelen top ateşi ile.
	Pillsbury		
	Amerikan gambotu :		
3 - Mart	Asheville		
4 - Mart	Yarra		Top ateşi ile.
	İngiliz Yar. May. Ar. Tr.		
	Anking	Java güneyi. A - 11 30 T - 109 03 D.	
	M. T. B. 51		
	İngiliz Tankeri :		
	Francol		
	İngiliz muhribi :		
	Stronghold	Java güneyi	Muhtemelen top ateşi ile.

Ek — F

Kısım I

(2. paragrafa bak.)

Amerikan deniz kuvvetleri karargâh teşkilâtı

Filipinlerde üslenmiş bulunan Amerikan Asya Filosunun Başkomutanı, Amiral Thomas C. Hart idi. Kendisi aynı zamanda kıyı cephesine de komuta etmekte olup sadece Manila ve Subic körfezi bölgelerinde vukubulacak herhangi bir hareketin savunmasını Tuğamiral Francis W. Rockwell'e bırakmıştı. Bilâhara Amiral Hart denizaltıların, Patrol Wing Ten ve hücumbotlarının da komutasını deruhde etti.

1941 Kasım ayında bazı denizaltıların da iltihak etmesile Amiral Hart, denizaltı filosu komutanlığını bıraktı ve beş Amerikan denizaltı tümeni (Hepsi 29 denizaltı gemisi), doğrudan doğruya denizaltı filosu komutanı Albay Doyle [1] nin emrine girdi.

Yine kasım ayında, Amiral Hart, Tuğamiral William A. Glassford'u, Amerikan mürettep kuvveti (Task Force) komutanlığına tayin etti. Harbin patladığı sırada Tuğamiral Glassford, forsunu Houston kruvazörüne çekti.

1941 Aralık ayı sonuna doğru, Amerikan deniz kuvvetleri, Filipinleri terketmek zorunda kaldılar ve 26 - aralıkta Amiral Hart, tayyaresi Japonlar tarafından tahrip edilmiş olduğundan, Shrak isimli denizaltı gemisi ile Java'ya gitmek üzere Filipinlerden ayrıldı. Amiral, 1 - Ocak - 942 de Surabaya'ya vâsıl oldu.

Tuğamiral Glassford, (Task Force) komutanı olarak Houston'da kaldı. Diğer taraftan Tuğamiral Purnell ise bilfiil filo komutanlığında çalıştı. Tuğamiral Rockwell, Corregidor'da kaldı. Bu sırada Amerikan deniz ve harbiye bakanlıkları, Port Darwin'i bir ana üs olarak geliştirmeği kararlaştırmış olduklarından Amerikan yadımcı kuvvetleri oraya gönderildi. Amerikan operatif deniz kuvvetleri komutanlığı Surabaya'da tesis edildi.

1 - Ocakta Amiral Hart Java'ya geldiği zaman, Hollanda deniz kuvvetleri komutanlığı Bataviá'da idi ve başkomutan olan Koramiral Helfrich, Amiral Hart'a kendisine burada iltihak etmesi için ısrar etti. Bununla beraber, Amiral Hart, Port Darwin müstakbel üssünü düşünerek Sura-

[1] Albay Doyle, 10 - Aralık - 941 de Albay John Wilkes tarafından istihlâf edildi.

baya'nın, Amerikan deniz ihtiyaçları için daha uygun bulunduğunu mütalâa etti.

15 - Ocakta General Archibald Wavel resmen ABDA bölgesi Yüksek komutanlığını deruhde etti ve üç gün sonra, Bandeong'dan 7 mil kuzeyde ve Batavia'dan 100 mil içerde bulunan Lembang'da karargâhını kurdu. Generalin denizden uzak bulunuşu, deniz kuvvetleri komutanlığı için bir güçlük tevlit ettiğinden Amiral Hart, birliğin menfaati icabı olarak ona iltihak etmeği muvafık buldu. Surabaya ile olan irtibatını da bir Amerikan radyosu ve şifre birliği ile idame etti.

14 - Şubatta Koramiral Helfrich, ABDA bölgesi Müttefik komutanlığını Amiral Hart'tan devraldı ve kendi yerine de Hollanda başkomutanı olarak Tuğamiral Staveren geçti. Amiral Hart, 16 - şubatta Duban isimli İngiliz gemisi ile Colombo'ya gitmek üzere Batavia'dan ayrıldı.

Ocak sonundanberi Güney Batı Pasifik Amerikan deniz kuvvetleri komutanı bulunan Tuğamiral Glassford, o sırada Amerikan Asya filosu komutanlığını deruhde etti. Surabaya'da Tuğamiral Purnell kurmay heyeti emrinde bir ikmal subayı bırakarak, harekât karargâhını Bandeong'a nakletti.

19 - Şubatta Amerikalılar, her gün bombalanmakta olan Surabaya'dan ikmal subaylarını Tjilatjap'a (Java güneyinde) naklettiler.

Ek — F

Kısım II

(5. ve 6. paragraflara bak.)

Müttefik deniz ve hava kuvvetleri karargâh teşkilâtı

23 - Şubat - 1942 de General Wavel, Java'yı terketmesi ve kendi insiyatifine göre karargâhını herhangi bir yerde tesis etmesi hakkında emir aldı. 25 - Şubatta [1] burayı terketti ve bu suretle de ABDA bölgesi yüksek komutanlığı diye birşey kalmadı. Koramiral Helfrich de ABDA bölgesi deniz kuvvetleri komutanı ünvanını terkederek tekrar Hollanda deniz kuvvetleri komutanı ismini aldı.

Tuğamiral Glassford'a, Amerikan deniz kuvvetleri başkomutanlığından aldığı bir emirde, görev almak üzere Koramiral Helfrich'e müracaat etmesi bildirildi. O sırada deniz ve hava kuvvetleri karargâh teşkilâtı aşağıdaki gibi idi:

Deniz kuvvetleri K.	Koramiral Helfrich. Karargâhını Lembang'dan Bandeong'a nakletti.

[1] Amerikan muharebe raporunun 44. sayfasında General Wavel'ın «25 - Şubatta kendi kurmay heyetile birlikte Kedah isimli İngiliz korveti ile ayrıldığı ve Pillsbury Amerikan muhribi tarafından muayyen bir mesafeye kadar himaye edildiği» yazılıdır.

Mâamafih, General Wavel'in meçhul bir yere gitmek üzere Java'dan tayyare ile hareket ettiği anlaşılmaktadır. Kedah'ın başından geçenler şöyledir: 21 - Şubat günü, «Kedah; Bandoeng'de bulunan ABDA bölgesi yüksek komutanlığı karargâhı personelinden 500 kişiyi tahliye etmek maksadile gizli bir emirle Tjilatjap'a gitmek üzere Batavia'dan hareket etti.»

27 - Şubatta, «Kedah, Colombo'ya gitmek üzere Tjilatjap'dan hareket etti.» Bu sırada «ABDA bölgesi yüksek komutanlığı karargâhı gemide idi.»

2 - Mart günü A - 02 10 G. ve T - 90 44 D. mevkiinde iken Kedah, makinelerinin arıza yaptığını, 3 mil sürat yapabildiğini ve iki günlük suyu kaldığını rapor etti. Hobart ile Dragon'a, ona yardım etmeleri için emir verildi. 3 - Mart günü, Hobart; Kedah'a yardım etmek üzere hareket etmesini Dragon'a emretti. 4 - Martta Kedah hareketten kaldığını ve A - 02 41 G. ve T - 83 03 D. mevkiinde olduğunu ve 2 mil süratle batı lodosa sürüklendiğini rapor etti. 5 Martta, bütün kazanları faaliyetten süratle batı lodosa sürüklendiğini rapor etti. 5 - Martta, bütün kazanları faaliyetten tarafından yedeğe alındı. 6 - Martta Colombo'ya vâsıl oldu.

Doğu filosu boşkomutanının harb ceridesinde Kedah'ın bu sergüzeştli yolculuğundan sonra 6 - martta Colombo'ya vâsıl oluşunda General Wavel'in da bu gemi ile geldiğine dair bir kayıt yoktur.

İngiliz deniz kuvvetleri K. ve Koramiral Helfrich'in Kur. Bşk.	Tuğamiral A. F. E. Palliser. Karargâhı Bandeong'da
Çin kuvvetleri K.	Komodor J. A. Collins. Karargâhı Batavia'da.
Güney Doğu Pasifik Amerikan deniz kuvvetleri komutanı.	Tuğamiral W. A. Glassford. Karargâhı Bandeong'da.
Surabaya deniz üssü K.	Tuğamiral P. Koenraad. Karargâhı Surabaya'da.
Müttefik hava kuvvetleri K.	General Van Oyen. Karargâhı Bandoeng'de
Surabaya hava savunma K.	Yarbay Ente Van Gils. Karargâhı Surabaya'da.

Ek — G

(2. paragrafa bak.)

ABDA bölgesinin sınırları

(Kroki 1 e bak.)

Ktsa ismi «ABDA bölgesi» olan Güney Batı Pasifik sahasının hudutları 12 - Ocak - 1942 de aşağıdaki şekilde tesbit edildi:

Kuzeyde: Hindistan - Birmanya hududu; buradan Çin hududu ve kıyı boyunca 30° doğu arz dairesine; buradan 30° doğu arz dairesine paralel olarak 140° doğu tul dairesine kadar uzanan hat. (Hindiçini ile Siyam, bu bölgeye dahil değildir.)

Doğuda: 30° doğu arz dairesinden 140° tul dairesi boyunca güneye doğru ve hattıistivaya kadar; oradan doğuya doğru 141° doğu dairesine; buradan güneye ve Hollanda ile İngiliz Ginesi arasındaki hududun ada güney sahillerindeki noktasına; buradan Yeni Gine kuzey sahilleri boyunca 143° tul dairesine ve buradan da 143° tul dairesinden güneye ve Avustralya kuzey kıyılarına kadar uzanan hat.

Güneyde: 143° doğu tul dairesinden başlıyarak kıyı boyunca 114° doğu tul dairesine kadar; oradan da karayele doğru ve 15° güney ve 92° doğu tul mevkiine kadar uzanan hat.
NOT: 24 - Ocak - 942 de ABDA bölgesinin güney hududu; Onslow'dan Carpentaria körfezi güney doğu nihayetine kadar uzanan bir hattın içinde kalan bir sahayı da içine almak üzere genişletildi.

Batıda: 92° doğu tul dairesi.

Ek — H

(4. paragrafa bak.)

ABDA bölgesi komutanlığı [1]

1 — General Wavel; ABDA bölgesi yüksek komutanı ünvanile ABDA bölgesi komutanlığına tayin edildi. Kendi ve ona bağlı deniz kuvvetleri komutanlıklarının görevleri aşağıdaki gibi tayin edilmişti:

(i) ABDA bölgesinde bulunan Amerikan, İngiliz, Avustralya kara, deniz ve hava kuvvetlerinin stratejik harekâtının koordine edilmesi sorumluluğu.

(ii) ABDA bölgesinde bulunan veya Avustralya ülkesinde bulunup ta ABDA bölgesindeki herhangi bir göreve veya bu kuvvetleri de teklemeğe tahsis edilen yukarıda adı geçen devletlere ait bütün kara, deniz ve hava kuvvetlerine komuta etmek.

2 — ABDA komutanlığının deniz kuvvetleri komutanının görevleri şunlardı:

(i) Bütün bahri meselelerde yüksek komutanlığa müşavir olarak fikir vermek.

(ii) ABDA bölgesindeki bütün deniz kuvvetlerinin harekâtını sevk ve kontrol etmek.

3 — ABDA bölgesindeki deniz kuvvetleri, normal olarak deniz kuvvetleri komutanının müşterek gaye için verdiği direktifler tahtında kendi millî komutanları idaresinde harekât yapacaklardır. Birden fazla millete ait deniz kuvvetleri, özel harekât için teşkil edilebilir. Bu takdirde ise bu kuvvetlerin komutanı, ABDA bölgesi deniz kuvvetleri komutanı tarafından seçilir.

4 — ABDA bölgesindeki İngiliz deniz kuvvetleri ilerde «Çin kuvvetleri» ismini alacak ve Çin kuvvetleri komodorunun [2] emrinde olacaktır. Bu komutanlığın karargâhı Batavia'daki İngiliz deniz kuvvetleri dairesinde kurulmuştur.

5 — Çin kuvvetleri, herhangi bir harekât maksadile zaman zaman ABDA bölgesine girecek kuvvetler de dahil olmak üzere şimdilik (20 - Ocak - 942) Dragon, Durban, Danae, Yarra, Jupiter, Encounter, Express, Electra ve Vampire gemilerinden müteşekkildir.

[1] 20 - Ocak - 942 de Admiralty tarafından ilân edildiğine göre.

[2] 16 - Ocak - 942 de İngiliz mayn arama tarama gemisi Anking'e forsunu çekmiş bulunan Komodor J. A. Collins'dir.

6 — ABDA bölgesindeki deniz harekâtının sevk ve idaresini civar mevkilerdekinden tamamile ayırmak mümkün değildir. Bu sebeple Çin kuvvetleri, Doğu filosundan ayrılmış mürettep bir kuvvet olarak vazife görecektir. ABDA bölgesindeki Müttefik deniz stratejisi ve harekâtının sevk ve idaresi hususundaki Doğu filosu başkomutanlığının sorumluluğu bu bölgeye bir yüksek komutan tayin etmekle refedilmesine rağmen, Doğu filosu komutanlığı ile ABDA bölgesi komutanlığı arasında sıkı bir işbirliği elzemdir.

Ek — J

Kısım I

(9. paragrafa bak.)

Doğu ve batı kombine vurucu kuvvetlerinin teşkili

Amerikan Amirali C. Hart; Müttefik kruvazör ve muhriplerinden müteşekkil bir vurucu kuvvetin teşkilini mütalâa etmek üzere, Hollandalı Koramiral Helfrich, Amerikan Amirali Glassford, İngiliz Komodoru Collins'i 2 - Şubat - 942 günü Lembang'da bir konferansa davet etti. Bu konferansta, bu kuvvetin komutanlığını Hollandalı Tuğamiral Doorman'ın deruhde etmesi kararlaştırıldı. Vurucu kuvvet; De Ruyter (Sancak gemisi) ile Tromp isimli iki Hollanda kruvazörü, Houston ile Marblehead isimli iki Amerikan kruvazörü, Steward, Edwards, Barker, Bulmer isimli dört Amerikan muhribi ve Van Ghent, Piet Hein, Banckert isimli üç Hollanda muhribinden teşekkül etmek üzere ilk defa 3 - şubatta bir araya geldi.

Bu kuvvetin terkibi, zaman zaman değişti. Şöyle ki; 13 - şubatta Amiral C. Hart; Anamba adalarından Banka adasına doğru seyretmekte olan 40 gemiden müteşekkil bir Japon kuvvetini aramak ve muharebe etmek maksadile Amiral Doorman komutasında vurucu bir kuvvetin teşkilini emretti. Java ile Tromp isimli iki Hollanda kruvazörü, Piet Hein, Banckert, Van Ghent ve Kortenear isimli dört Hollanda muhribi ile «Müteaddit Amerikan muhribi» nden (6 iii. paragrafa bakınız.) müteşekkil bulunan bu kuvvete Hobart ve Exeter isimli iki İngiliz kruvazörünün de iltihakı emredildi.

21 - Şubatta Amiral Hart'ın yerine komutayı deruhde etmiş bulunan Koramiral Helfrich; mütenazıran Surabaya ve Tanjong Priok'da üslenmek üzere bir doğu bir de batı vurucu kuvveti teşkiline karar verdi.

Bu sırada Surabaya'da bulunan vurucu kuvvet; De Ruyter ve Java isimli iki Hollanda kruvazörü; Edwards, Parrot, Pillsbury isimli üç Amerikan muhribi; Kortenear ve Witt de With isimli iki Hollanda muhribinden teşekkül ediyordu. Bu, Doğu vurucu kuvveti oldu ve 24 - şubatta Tjilatjap'tan gelen Houston isimli Amerikan kruvazörü, Paul Jones ve Alden isimli Amerikan muhripleri ile; ikinci bir defa da Tjilatjap'ta bulunan fakat Blach Hawk'dan torpito almak üzere limanı terkeden Ford ve Pope isimli iki Amerikan muhribi ile takviye edildi. (Hollanda kru-

vazörü Tromp ile Stewart isimli Amerikan muhribi de Surabaya'da bulunmakta idi fakat bunlar fena halde hasara uğramışlardı.)

Koramiral Helfrich [1] 15 -. şubatta; işe yarar bütün kruvazör ve muhriplerin Doğu vurucu kuvvetini takviye etmelerini emretti. Buna nazaran Exeter ve Perth isimli Avustralya kruvazörü [2] ile Electra, Jupiter, ve Encounter isimli İngiliz muhripleri Tanjong Priok'dan hareket ederek 26 - şubatta Surabaya'da, Tuğamiral Doorman'a iltihak ettiler. Bu tarihten itibaren, Tuğamiral Doorman'ın filosundan, Java denizi muharebesine ait Hollanda kayıtlarında, Kombine Vurucu kuvvet diye bahsedilmektedir. (Ek A nın «1» ine bakınız.)

---

[1] 25 - Şubatta General Wavel Java'yı terkettikten sonra, Koramiral Helfrich; ABDA bölgesi deniz kuvvetleri komutanlığı ünvanını terkederek deniz kuvvetleri komutanı ünvanını tekrar aldı.

[2] Perth, 24 - şubatta Batavia'ya vâsıl oldu.

Ek — J

Kısım II

(10. paragrafa bak.)

Batı vurucu kuvvetinin teşkili ve faaliyeti

26 - Şubat 1942 Tanjong Priok'a istinat eden bir Batı Vurucu kuvveti teşkili hakkında 21 - şubatta verilen kararı mütaakıp (Ek J, kısım I e bak.), 26 - şubatta alınan daha başka raporlar büyük ölçüde Japon harb ve nakliye gemilerinin doğu Java denizinde bulunmakta ve kıble lodosa seyretmekte olduğunu teyit etti. Batıda bulunan en az ikinci bir grup nakliye gemilerinin de bugün, Muntok'dan hareket etmesinin beklenmesi; Java'ya karşı bir istilâ teşebbüsünün yakın olduğu kanaatini kuvvetlendirdi.

Bunun üzerine Batı Vurucu kuvveti teşkil edildi. Bu kuvvet; Hobart, Dragon Scout (Ek B ye bak.), Danae ve Tenedos'dan müteşekkil olarak Muntok konvoyunu aramak ve taarruz maksadile 26 - şubat saat 22 00 de Batavia'dan denize açıldı.

27 - Şubat Batı Vurucu kuvveti 27 - şubat saat 13 00 te Tanjonk Priok'a döndü ve limana girerken bombalandı. Yaptığı çıkışta hiçbir düşman su üstü gemisi ile karşılaşmadı. Zaptedilen düşman keşif raporlarından, Hobart'ın, çok büyük bir gemi olduğu hakkında düşmanın yanıldığı ve bundan dolayı Muntok konvoyunun kuzeye geri döndüğü anlaşıldı. Hava keşif raporlarında konvoyun, öğle üzeri Banka adasının tam güneyinde bulunduğu ve 245 dereceye seyrettiği bildirildi.

27 - Şubat gecesi, Batı Vurucu kuvvetine, Batavia'dan tekrar kuzeye doğru bir tarama yapması ve 28 - şubat saat 04 30 a kadar düşmana raslamadığı takdirde güneye seyrederek Sunda boğazından geçmek suretile Trincomale'ye gitmesi emredildi. Artmış bulunan düşman hava faaliyeti ve Müttefik av himayesinin zayıflığı dolayısile bu kuvvetin Java denizi batısında daha fazla müddet bulundurulması uygun görülmedi.

28 - Şubat Yakıt ikmalindeki gecikmeden dolayı Batı Vurucu kuvveti, 27 - şubat gece yarısından evvel hareket edemedi. Arama sonunda hiçbir düşmana raslanmadığından Vurucu kuvvet, Sunda boğazı yolu ile 28 - şubat öğleden evvel batıya doğru çekildi. Bu çıkış esnasında Batı Vurucu kuvvetine refakat etmiş bulunan Evertsen muhribi ancak 28 - şubatta Batavia'ya döndü. Hobart, Danae, Tenedos ve Scout 5 - martta; Dragon ise Kedah yedeğinde olduğu halde 6 - martta Colombo'ya vâsıl oldular. (Ek F, kısım II. ye bak.)

Ek — K

(12. paragrafa bak.)

Java'daki hava kuvvetleri teşkilâtı

ABDA bölgesi hava kuvvetleri komutanlığı ve bilâhara Java'daki hava kuvvetleri komutanlığının karargâhı Bandoeng'de idi. Hava mareşalı Sir Richard Peirs gelinceye kadar komutayı, Amerikan Tümgenerali George H. Brett aldı. Bununla beraber Java denizi muharebesi sırasında komuta, Hollanda Doğu Hindistan Ordusu subaylarından General Vanx Oyen'in elinde idi.

Bandoeng'da bulunan bazı Amerikan tayyareleri ile ayrıca Surabaya'daki Moro - Krambegan hava meydanında üslenmiş birkaç Hollanda deniz tayyaresinin harekât karargâhlarına «Keşif Grupu» ismi verilmişti. «Keşif grupu», Hollanda deniz kuvvetlerinden Alb. Bozuwa'nın komutasında olup, Bandoeng'da üslenmekle beraber ABDA böyle hava kuvvetleri komutanlığından ayrı bir teşekkül idi. Bu deniz tayyarelerinin pilotları raporlarını, doğrudan doğruya Bandoeng'da bulunan «Keşif Grupu» komutanlığına vermek zorunda idiler; uçuş esnasında Japon avcılarını üzerlerine çekmemek maksadile telsiz sükûnetini muhafaza etmekte ve ları raporlarını, doğrudan doğruya Bandoeng'da bulunan «Keşif Grupu» şif Grupu» da bu raporları Bandoeng'da bulunan ABDA bölgesi hava kuvvetleri komutanlığına ve Amiral Helfrich'in karargâhına sunmakta idi. Bu sebeple, düşmanla temas sağlayan bir tayyare pilotunun verdiği raporla denizde bulunan Müttefik filosuna bu haberin ulaştırılması arasında büyük bir gecikme vâki oluyordu.

Surabaya hava savunması, geniş bir haber alma sistemi ile bir miktar uçaksavar bataryasından ibaret idi; zaman zaman 4 - 6 adet Brewster Buffalo tipi av tayyaresi kullanılmıştır. Bu teşkilât, Hollanda Doğu Hindistanı ordusundan Yarbay Ente Van Gils komutasında idi ve 3. tümen (Doğu Java komutanlığına mensup) komutanlığına bağlı idi. Java denizi muharebesi sırasında, kuvveti sıfıra düşmüş olan bu av birliği, yerini P. 40 Amerikan avcılarına bıraktı. (4 - 6 tayyarelik). Java'daki bütün av tayyarelerinin faaliyeti duruma göre ABDA bölgesi hava kuvvetleri komutanlığı tarafından kontrol ediliyordu.

Melang hava meydanı, Surabaya'nın takriben 50 mil güneyinde idi. Amerikan ve Hollanda Doğu Hindistanı ordusu hava kuvvetlerine mensup bombardıman tayyareleri burada üsleniyordu.

Java denizi muharebesinin cereyan ettiği bölgeye de komuta eden Surabaya deniz üssü komutanının emrinde (Tuğamiral Koenraad); muhasamatın başlangıcında, keşif denizaltı karakolu ve taarruzî hareket için 3 - 7 deniz tayyaresi vardı. Bu tayyarelerin pilotları doğrudan doğruya kendisine rapor veriyorladı. Java denizi muharebesi cereyan ederken, doğu Javada kalmış bulunan sadece iki deniz tayyaresi, (Biri Hollanda biri de Amerikan) keşif grupu ile birlikte harekâta iştirak etti; Tuğamiral Koenraad'ın emrinde ise modası geçmiş birkaç deniz tayyaresi vardı. Bu iki deniz tayyaresi, Amiral Koenraad, hususî isteği ile 26/27 - şubat gecesi keşif uçuşu yaptılar ve raporlarını telsizle doğrudan doğruya ona ve Amiral Doorman'a verdiler.

Amerikan deniz Albayı Frank D. Wagner'in komuta ettiği birkaç Amerikan deniz tayyaresinden müteşekkil (Patrol Wing Ten), kısa bir müddet için Surabaya'da ve bilâhara (24 - Aralık - 941 de) Ambonia (Ambon) da üslendi. Ambonia'nın düşmesinden evvel, takriben 20 - ocakta, elde kalan son deniz tayyaresi de kalan pilot ve kurmay heyetile birlikte Surabaya'ya gitti. Birkaç Hollanda tayyaresi ile takviye edildikten sonra Patrol Wing Ten, «Keşif Grupu» komutanlığı emrine verildi.

İngiliz kraliyet hava kuvvetlerinin ise Batavia'da bir kısım Hurricane ve keşif tayyaresi vardı.

Ek — L

(14. paragrafa bak.)

Tuğamiral Doorman'ın teklif ettiği gece seyir teşkilâtı hakkında Koramiral Helfrich'in fikirleri

Koramiral Helfrich, «Tuğamiral Doorman tarafından tertiplenen gece seyir teşkilâtının bazı mahzurları vardı» demektedir. «Bununla beraber, Koramiralin mütaakıp sözleri, Amiral Doorman'ın teklif ettiği gece seyir teşkilâtından ziyade düşmanın görülmesindeki hareket tarzının, Koramiralin tecrübelerine aykırı olduğunu, göstermektedir. (Paragraf 14 a «v» ye bakınız.). Tuğamiral Doorman'ın teklif ettiği gece teşkilâtı, Koramiral Helfrich'in aydınlık gecede tatbik edilmesini kabul ettiği gündüz teşkilâtının aynı idi; yegâne fark şu idi ki; Tuğamiral Doorman, hususî bir maksatla Amerikan muhriplerini kruvazörlerin gerisine koymağı teklif etmişti. (18. sayfadaki «1» e bakınız).

Koramiral Helfrich daha sonra şöyle işaret etmektedir «1936/37 de Hollanda Doğu Hindistan Filosu komutanı bulunduğum sırada aşağıdaki teşkilâtı tertiplemiştim:

«Gece seyir teşkilâtı - kruvazörler pruva hattında ilerde, bunların gerisinde rüyet mesafesinde muhripler omuzluk hattı teşkilâtında bulunacak.

«Bu teşkilâtın faydası şu idi ki; düşmanla âni bir temas halinde kendi muhriplerini incitmeden kruvazörler ateş açabileceklerdi. Düşman angaje edildiği zaman muhripler, daha müsait bir mevkiden torpito hücumu yapabileceklerdi.

«Gündüz teşkilâtı - Muhripler, kruvazörlerin rüyet mesafesi dahilinde ve pruvasında keşif şeridinde.... düşman görülür görülmez.... muhripler tedricen geri çekilerek kruvazörlere yaklaşacaklardı.

«Parlak mehtaplı gecelerde - Gündüz teşkilâtı yapılacak ve muhripler kruvazörler üzerine çekileceklerdir.»

Ek — M

(22. paragrafa bak.)

Müttefik denizaltılarının durumları

27 - Şubat saat 01 30 da, S. 37 Amerikan denizaltı gemisi, derhal hareket etmesi ve Surabaya batı methali ile Bawean adaları arasında karakol yapması emrini haiz olarak, Mandura'dan Surabaya'ya geldi. Keza, aynı tarihte, mütenazıran A - 06 13 G. ve T - 112 00 D. ve A - 06 14 G., T - 113 08 D. mevkilerinde bulunan 0.19 ve K. 8 isimli iki Hollanda denizaltı gemisi denizde idiler. S. 38 isimli Amerikan denizaltı gemisi de A - 06 20 G., T - 112 41 D. mevkiinde bulunuyordu.

Trunat isimli İngiliz denizaltı gemisi, Surabaya batı kanalından geçerek karayel rotasile 112° D. tul dairesine ve oradan da kuzeye gitmek üzere yolda idi. Bu gemi, Lombok boğazı kuzey methalinde karakol yapmış ve Doğu Filosu başkomutanının emri ile Ceylon'a gitmesi bildirilmişti. Geri kalan Hollanda denizaltı gemileri aşağıdaki gibi tertiplenmişlerdi:

K, 14, K. 15	:	Batı Java denizinde karakolda
K. 18, K. 13, K. 12 K. 11	:	Surabaya'da tamirde
K. 9, K. 10	:	Surabaya deniz üssü komutanlığı emrinde. Bunlardan ikincisi Mandura kuzeyine yollandı.

Amerikan denizaltı gemilerinin durumu hakkında Koramiral Helfrich «ABDA bölgesi deniz kuvvetleri komutanlığını deruhde ettikten sonra (14 - Şubat) Amerikan denizaltı gemilerine, Java denizinin doğu kısmında toplanmaları ve Mandura boğazı ile Lombok boğazı arasında bir hat üzerinde ve Lombok boğazında bulunmaları emredildi. (Güney Çin denizi ile Karimata boğazı kuzeyinde harekâtta bulunan iki S tipi denizaltı gemisi bundan istisna edildi). 25 - Şubatta, Rembang ile Sapoedi boğazı arasındaki çıkarma bölgelerini setretmek maksadile bu gemilerin Java ve Mandura'nın kuzey kıyılarına hareketleri emredildi. S. 37 ile S. 38, bundan istisna edildi. ... bu denizaltı gemilerinin bu mevkilere vâsıl olup olmadığını bilmiyorum. ... 27 - Şubattan sonra .... bu gemilerden hiçbir rapor almadım» demektedir.

Müttefik denizaltılarının durumu hakkında Amerikan muharebe raporunun 51. sayfasında «Bütün denizaltı gemilerine Java denizine girme-

leri ve savunma mevkilerine yaklaşmaları emredildi... Filipinlerin istilâsındanberi Japon ihatasına karşı taarrruz güçlüklerinin Amerikalılarca tecrübe edilmesine rağmen, denizaltı gemilerimizi geri çekmekle düşmandan haber almak imkânlarından mahrum bırakıldık Denizaltı gemilerimizin Japon ilerlemesine mâni olacağı zannedildi» denilmektedir.

Ek — N

(25. paragrafa bak.)

27 - Şubat saat 16 55 te verilen hava keşif raporunun yanlış kaydedilmesi

Hollanda raporunun 8. sayfasında, Koramiral Helfrich'in saat 15 55 (GH) de aşağıdaki işareti çektiği kaydedilmektedir:

«A - 06 50 G. ve T - 112 10 D. mevkiinde, 3 kruvazör ile 5 nakliye gemisi; rota 190°. Saat 08 25 (Z).

Burada görülen gerek zaman ve gerekse mevki ile esas işaretteki (Aşağıdaki) emir arasında bir tenakuz olduğu anlaşılıyor. İki hata vardır: i) A - 06 50 G. T - 112 10 D. mevkii çok güneydedir; ii) 15 55 (GH) vakti yani Koramiral Helfrich'in rapor verdiği zaman. Arz'da yapılan hata, Hollanda kayıtlarındaki iz masası kayıtlarında yoktur. Burada, düşman kuvvetleri saat 15 55 (GH) de, A - 06 05 G. ve T - 112 10 D. mevkiinde gösterilmiştir. (Yani Bawean adasının 30 mil lodos cihetinde).

Bununla beraber, Amerikan muharebe raporunun 88. sayfasında verilen işaret çizelgesinde, Arz, Hollanda kayıtlarındaki gibi yani 06 50 olarak verilmiştir. Bilâhara ifade edildiğine göre bunun, 05 50 veya 06 01 olması lâzımdır.

İşaretin doğru olarak ifade edilmiş şekli Komodor Collins'in raporunda ve aşağıdaki gibidir:

«08 25 (Z) de, A - 06 05 G., T - 112 10 D. mevkiinde, 3 kruvazör ile 5 nakliye gemisi, Rota 190°».

Komodor Collins, işaretin çekilme saatini 27 - şubat 09 25 (Z) «Yani 16 55 «GH» tayyare raporundan bir saat sonra olarak kaydetmektedir.

İşaretin alınma saati ise 18 30 (GH) olarak verilmiştir.

Ek — O

(27. paragrafa bak.)

27 - Şubat günü verilen düşman temas raporları
Electra'nın verdiği işaretler

Saat 16 12 «Bir kruvazör, adedi meçhul büyük muhripler; 330° kerterizinde; sürati 18 mil; rota 220°».
» 16 15 «İki muharebe gemisi, bir kruvazör, 6 muhrip».

Exeter'in verdiği işaretler

» 16 16 «Bir kruvazör, dört muhrip, kerteriz 330°, rota meçhul, mevkiim A - 06 28, G., T - 112 26 D., saat 08 46 (Z)».
NOT: Saat 16 16 da düşman ağır kruvazörleri 15 mil mesafeden ateş açtılar; bu sırada düşman rotasının 257° olması muhtemeldir. (5. şekil).
» 16 22 «3 kruvazör ile 4 muhrip göründü. Mevkiim A - 06 26 G., T - 112 26 D., saat 08 52 (Z)».
» 16 32 «Düşman rotası 230° dir. Mevkiim A - 06 26 G., T - 112 20 D.; saat 09 00 (Z)»

Jupiter'in verdiği işaretler

» 16 26 «Bir kruvazör, 6 muhrip, kerteriz 320°, mesafe 8 mil.
Bir kruvazör, 8 muhrip, kerteriz 320° mesafe 7 mil
Bir kruvazör, kerteriz 358°, mesafe 10 mil.
Bir kruvazör, kerteriz 010°, mesafe 10 mil. Saat 0856 (Z)».

Tarassut için iyi bir mevkide bulunmıyan Amerikan muhripleri, hiçbir işaret vermemişlerdir. Fakat Amerikan muharebe raporunun 59. sayfasında, bunların kayıtlarından anlaşıldığına göre, bunlar düşman kruvazörlerini, muharebe gemesi ve muhripleri de kruvazör olarak tahmin etmişlerdir. Bununla ilgili olarak Yukikaze isimli düşman muhribinin torpito subayı şöyle demektedir: «Düşman gemilerinin, hususile hafif kruvazörlerle muhriplerinin tipini tefrik etmek çok zordu. Bundan başka, ancak tayyarelerin tarassut yapabildikleri durum hakkında da müşahedelerde bulunmak çok zordu.»

Ek — P

(28. paragrafa bak.)

Müttefik kruvazörlerinin durumları hakkında Koramiral Helfrich'in fikirleri

Koramiral Helfrich; Tuğamiral Doorman'ın tam bir ateş kesafeti sağlamak maksadile 27 - şubat saat 16 17 de, 20° iskeleye rota değiştirerek düşmanla muharebeye tutuşmuş olmasına temas ettkten sonra şunları işaretetmektedir: (Hollanda raporu sayfa 31 ve 32).

«Bununla beraber, mesafe çok fazla idi ve hafif kruvazörlerin 6 pusluk topları için iyi bir isabet şansı bahis mevzuu değildi... Aynı rotaya devam etmek suretile mesafeyi az zamanda kısaltabilirdi. En büyük mahzur, sadece baş topların ateş edebilmesi ve düşmanın hattı T ye alması meseelesi idi. Şüphesiz ki; Japonlar, açmak suretile mesafenin kısalmasına mâni olabilirlerdi. Ancak bu da onların kendi ateşleri için mahzurlu olurdu. Bundan başka, muharebe sahası kuzeye doğru intikal eder yani Müttefikler için elverişli olan konvoyların bulunduğu sahaya doğru....».

«Benim fikrime göre, hakikatte vukubulan olayların ışığı altında, başka bir hareket tarzı vardı. Şöyle ki; vurucu kuvveti, ağır kruvazörler (Houston ile Exeter) ve 3 hafif kruvazör olmak üzere iki grupa ayırmak. İskeleye açarken ağır kruvazörler, düşman ağır kruvazörleri ile batı rotası üzerinde angaje olurlar; diğer taraftan hafif kruvazörler de, Japon ağır kruvazörlerinin top menzili dışında kalmak suretile ve kuzeye seyrederek konvoya ulaşmağa gayret edebilirlerdi. Bu hafif kruvazörlerin karşısında, daha madun bir Japon kuvveti kalırdı. (22 adet 6 pusluk Müttefik topuna mukabil 10 adet 5.5 pusluk düşman topu). Bu grup tâbiyesi, Japon başkomutanını karar vermek hususunda müşkül bir duruma sokardı. Şöyle ki; eğer düşman, batı rotası üzerinde muharebeye devam ederse Müttefik hafif kuvvetleri hedefine ulaşır ve eğer düşman, kendi hafif kruvazörlerine yardım etmek için kuzeye dönerse Müttefik ağır kruvazörlerini serbest bırakmış olurdu... Amiral Doorman'ın bu fikre yanaşmaması, her halde muhabere irtibatının zayıf olmasından veya kruvazörlerinin, birlikte çalışamamalarından ileri gelmiştir.»

Ek — Q

(29, 37, 50, 56, 63.paragraflara bak.)

Düşman torpito hücumları ve vakitler arasındaki farklar

(i) Japon deniz kuvvetleri torpito okulunun verdiği raporda, muharebenin birçok safhaları aydınlatılmıştır. Çünkü; bu rapor; diğer hususlardan başka, Japon gemilerinin isimlerini, her geminin torpitosunu attığı zamanı, atış mesafesi ve zamanını ve Japon muhripleri tarafından ika edilen hasarı vermektedir. Bu unsurlara bakarak muhtelif taarruzlarda hangi filotillânın bulunduğunu çıkarmak mümkündür.

Bununla beraber, kendi vakitlerimizle Japon vakitlerini birleştirmek güçtür. Meselâ; Müttefiklerin, güneşin gurubunu 18 21 gösterdikleri yerde Japonlar 19 51 olarak göstermektedir ki; bu 90 dakikalık fark, normal saat farkından çıkarılamaz. Çok zamanlar Japonların gurub vakti, bizimkinden farklıdır. Bununla beraber, çeşitli hücumların tahlilinden, zaman farklarını tahmin etmek mümkündür.

(ii) İlk Japon torpito hücumu (29. paragraf), Japonların verdiği torpito atış zamanı ve atış mesafelerinden istidlâlen, bu hücuma katılan filotillânın, gerideki filotillâ olduğu anlaşılmaktadır. Bunların, hücum hazırlıkları için yaptıkları hareketler, Müttefik gemileri tarafından saat 16 25 (Müttefik saati ile) de müşahede edildi. Bu hücumun, Japon 4. muhrip filotillâsının 6 botu tarafından saat 16 40 ile 16 45 arasında 27 torpito atıldığını kaydettiği hücum olduğu aşikârdır. Bu hücumdan biraz evvel, Perth, düşman hattının sağındaki (Yani geride) muhribe ateş etmiş ve ikinci salvosunun isabet ettiğini görmüştü. Japon raporları bunu teyit etmekte olup, 28 - şubat [1] günü «4. filotillâdan Asagumo muhribi, Surabaya açıklarındaki muharebenin birinci safhasında, torpitosunu atmadan önce makine dairesine bir düşman muhribi [2] tarafından atılan bir mermi isabeti aldı..... ve su hattı üstünde 15 santimetrelik delikler açıldı» denmektedir.

Bu isabetin, 6 pusluk topu olan yegâne Müttefik kruvazörü Perth tarafından müşahede edilen isabet olduğu aşikârdır. Hücumun, Japon 4. filotillâsı tarafından yapıldığının bir ispatı da, Müttefik gemilerinin Japon muhripleri tarafından hücumu mütaakıp bir sis perdesi yapılmış olmasıdır. Japon kayıtlarına göre, torpito hücumundan sonra bir defaya

[1] Bu yanlıştır. 27 - Şubat olması lâzımdır.

[2] Bu da yanlış bir müşahededir. Zira Müttefiklerin 15 santimetrelik (6 pus) topu olan muhribi yoktu.

mahsus olmak üzere sis yapılmış ve bu da 4. filotillâ tarafından yapılmıştır.

(iii) İkinci Japon torpito hücumu (37. paragrafa bakınız). Bu hücum sonunda, Kortenear isimli Hollanda muhribi batmıştır. Perth kruvazörü komutanı, saat 17 07 de «Düşman muhriplerinin uzak mesafeden bir torpito hücumu yaptıklarını» söyliyerek 17 15 te de «Bir Müttefik muhribinin (Yani Kortenear'in) battığını» kaydeder. Japon raporları, bu torpito hücumunu «Muharebenin başlamasından 50 dakika sonra» olarak kaydeder. Perth kruvazörü komutanı ise, düşmanın saat 16 16 da ateş açtığını, Exeter'in 16 17 de ve Houston'ın da 16 18 de buna mukabele ettiğini beyan eder. Bu sebeple muharebe, 16 16 da (Müttefik saati ile) başlamış ve «Bundan 50 dakika sonra» 17 06 olabilir ki; bu suretle Perth komutanının torpito hücumunu 17 07 de gösterdiği zaman kaydına çok yakındır. Saat 17 15 ile 17 20 arasında Müttefik filo civarında pek çok sayıda (Japonlara göre 68) torpito izi görülmüştür. Seyir zamanı dikkat nazarına alınacak olursa bu torpitoların, saat 17 02 ile 17 12 arasında atılmış olmaları lâzımdır. Bu hücumu yapan düşman filotillâsının, 2. filotillâ olduğu aşikârdır. Çünkü; Japon 2. filotillâ torpito subayı, «Torpitolarımızla bir düşman muhribi [1] battı, düşman teşkilâtı bozuldu [2] ve dört kısma ayrılarak sis yaptı ve kaçtı.» demektedir. Japon raporundan başka «Gündüz muharebesinde 2. filotillânın [3] torpito atışları neticesi olarak düşman emniyet muhriplerinden bir veya ikisi infilâk ederek battı» denilmektedir. 27 - Şubatta bir muhribin battığından bahseden başka hiçbir düşman beyanatı yoktur.

Japon kayıtları ile buna mütenazır Müttefik kayıtlarına göre bu hücumda torpito atış zamanları aşağıdaki gibi tahmin edilmiştir:

Atış zamanı		**Atan gemi veya filotillâ**	
Japon	Müttefik		
1748	1700	Haguro	
1754	1706	Nachi	
1754	1706	Jintsu (Filotillâ lideri)	
1757-8	1709-10	16. Takım	2. Filotillâ
1800-02	1712-14	24. Takım	2. Filotillâ

[1] (Kortenear muhribi kastedilmektedir.)

[2] Filhakika Exeter'in saat 17 08 de (38. paragrafa bakınız) aldığı isabetle bu, vâki olmuştur.

[3] 2. Filotillâ, 27 - şubatta sadece bir defa torpito hücumu yapmıştır.

Bu suretle ikinci Japon torpito hücumu hakkında Japonların bu atışa ait kayıtları ile Müttefiklerin, Kortenear'in isabet almasına ve torpitoların kendi hatlarına ulaşmasına ait, kayıtları arasında 48 dakikalık bir fark olduğu aşikârdır. Japon kayıtlarında büyük hatalar olduğu da aşikârdır. Çünkü; bunlardan birinde Exeter'in saat 16 36 [1] da isabet aldığı söylemekte diğer taraftan Müttefiklerin müşahedelerine göre bu gemi, 32 dakika sonra yani 17 08 de isabet almıştır.

(iv) Üçüncü Japon torpito hücumu (50. paragrafa bakınız.) Üçüncü Japon torpito hücumu, Perth tarafından saat 17 52 de görüldü. Hollanda kaynaklarında ise saat 17 45 te «5 düşman muhribinin sisten çıkarak gelmekte olduğu görüldü» denilmektedir. Bu hücum, Japon 4. filotillâsı tarafından saat 18 04 - 18 07 de sis yapıldı ve filotillânın 6 muhribinden [2] beşi, torpitolarını attılar.

Bu safhadaki Japon kayıtları ile Müttefik kayıtları arasındaki zaman farkının 12 dakika olduğu görülmektedir.

(v) Dördüncü Japon torpito hücumu (56. paragrafa bakınız.) Perth komutanı bu hücum zamanını 19 36 olarak göstermekte ve Japon raporları ise 2. filotillâ lideri Jintsu'nun saat 19 36 da 10500 yarda atış mesafesi ile torpitosunu attığını kaydetmektedir. Japon ve Müttefik zamanları burada birleşmektedir.

(vi) Beşinci Japon torpito hücumu (63. paragrafa bakınız). Bu hücumdaki zaman kayıtlarını birleştirmek, hepsinden daha zordur.

Bu hücumda, De Ruyter ve Java isimli iki Hollanda kruvazörü batmıştır. Perth komutanı, iki Japon kruvazörünün saat 22 30 da görüldüğünü söylemekte ve Japonlar da «Keşfedilmelerinden 20 dakika sonra iki düşman gemisi battı.» demektedirler. Japonların; Perth'in kendilerini gördüğü zamandan daha evvel Müttefik filosunu gördükleri (Zira düşman daha evvel ateşe başlamıştı.) kabul edilecek olursa, Hollanda kruvazörlerinin battığı zamanın 22 50 den daha geç olmaması gerekir. Buna göre torpitoların atıldığı saatin takriben 22 45 - 46 olması lâzımdır ki; buna dirler. Buna göre de, takriben 37 dakikalık bir fark vardır. Diğer tarafmukabil Japonlar, torpito atış zamanını 23 22/23 olarak kaydetmektetan, Hollanda kayıtlarında torpito isabeti saat 23 15 olarak gösterilmekte buna mukabil de buna ait iz masasında, batma anı 23 45 olarak görül-

[1] Muharebenın başlamasından takriben 20 dakika sonra (16 16 da), düşman hattının ikinci gemisi (Yani Exeter) top ateşi ile hattan çıkmağa mecbur edildi. (Japon muharebe raporu sayfa 3).

[2] Minegumo ateş etmedi. İlk torpito hücumunda torpito attığına göre, muharebe dışı olduğu anlaşılıyor. Fakat Japonlar bunun hasara uğradığına dair birşey zikretmemişlerdir ve geminin batmadığı bilinmektedir.

Ek — R

(29, 37, 50, 56, 63. Paragraflara bak.)

27 - Şubat - 942

Japonlar tarafından atılan torpitolar ve atış zamanları

Geminin ismi [1]	Atılan torpito (atış mesafesi) [2]	Japonlara göre atış zamanı	Müttefik kayıtlarına eklenecek fark
5. Kruvazör tümeni :			
Nachi (Sancak Gm)	8 (13500)	1754	48 dakika
	8 (5200)	2322	37 »
Haguro	8 (12500)	1652	0 »
	8 (13500)	1748	48 »
	4 (7700)	2323	37 »
2. Muhrip filotillâsı :			
Jintsu (Flt. Lideri)	4 (15500)	1635	0 »
	4 (5900)	1754	48 »
	4 (10500)	1936	0 »
Muhripler :			
Ushio, Sazanami — 7. Tümen	Torpito atmadılar		
Yukikaze — 16. Tümen	8 (5000)	1757-8	48 »
Amatsukaze — 16. Tümen	8 (5000)	1757-8	
Tokitsukaze — 16. Tümen	8 (5000)	1757-8	
Hatsukaze — 16. Tümen	8 (5000)	1757-8	
Yamakaze — 24. Tümen	8 (7100)	1800-02	
Kawakaze — 24. Tümen	8 (7100)	1800-02	
4. Muhrip filotillâsı :			
Naka (Flt. Lideri)	4 (8200)	1633	0 »
	4 (6600)	1750	12 »
Muhripler :			
Murasame — 2. Tümen	4 (8200)	1645	0 »
	4 (4400)	1804	12 »
Samidare — 2. Tümen	4 (8200)	1645	0 »
	4 (4400)	1804	12 »
Harusame — 2. Tümen	4 (8200)	1645	0 »
	4 (4400)	1804	12 »
Yudachi — 2. Tümen	4 (8209)	1645	0 »
	4 (4400)	1804	12 »
Asagumo, Minegumo — 9. Tümen (1. Takım)	3 (7100)	1640-2	0 »
	4 (3900)	1807	12 »
	8 (7100)	1640-2	0 »

[1] İsabetler, Gündüz muharebesinde; Kortenear'e bir. Gece muharebesinde; De Ruyter'e iki, Java'ya bir. Atılan torpito adedi 151.

[2] 7. kruvazör tümeni (2. paragraf) ile 5. Muh. Flt. (Ek. C. kısım I.) sadece gece muharebesine iştirak etmişler ve torpito atmamışlardır.

mektedir. Melbourne'un iz masası ise batma zamanını 23 17 olarak vermektedir. Müttefikler tarafında, zaman bakımından çok fazla meşkûkiyet vardır. (Ek U ya bak.).

Hollanda kruvazörlerinin torpitólandıkları zamanın, Müttefik mıntaka vaktine göre, muhtemelen 23 50 olduğu mütalâa edilmektedir.

Ek — S

(51. paragrafa bak.)

27 - Şubat saat 10 35 (Z) de verilen keşif raporundaki aksaklık

Koramiral Helfrich tarafından 27 - şubat saat 10 35 (Z) de bütün gemilere verilen keşif işaretinin, Hollanda (Aşağıdaki 1. maddeye bakınız) ve Amerikan muharebe raporlarına yanlış kaydedildiği anlaşılmaktadır. Bu rapor saat 23 00 te Y. 67 Hollanda tayyaresinin pilotuna verilirken de yanlış kaydedilmiştir. (67. paragrafa bakınız).

1 — Hollanda kayıtlarının 12 a sayfasında işaret şu suretle kayıtlıdır: «27 - Şubat saat 10 27 de; A - 05 10, T - 111 35 mevkiinde; bir kruvazör ile 4 muhribi de ihtiva etmek üzere 35 gemi; rota 170°. Saat 09 00 da, 5 büyük gemi ile daha küçük müteaddit gemiler; A - 06 20, T - 115 30; rota 315°. Yapılan bomba taarruzu neticesi olarak yanında 5 muhribin bulunduğu bir kruvazör durmuştur.»

2 — Muharebe sahasının gürültüsünden uzakta, Trincomalee'de bulunan Sumatra isimli Hollanda kruvazörünün aşağıdaki [1] şekilde olan kayıtları doğru olarak mütalâa edilmektedir:

«A - 05 10, T - 11 35 mevkiinde; hüviyeti meçhul 35 gemi; rota 170° ve A - 05 45, T - 111 35 mevkiinde; bir kruvazör ile 4 muhrip durmuş vaziyette. Saat 09 00 da; A - 06 20, T - 111 30 mevkiinde; 5 büyük gemi (Muharebe gemisi veya kruvazör); çok miktarda küçük gemi; rota 315°».

[1] Sumatra'nın işaret jurnalındaki kayıtların tercümesi şöyledir:-

«0227 - 1035 bütün telsiz istasyonlarına. (Aşağıdaki «a» ya bakınız.)

0510 s 1135 e mevkiinde; hüviyeti meçhul 35 gemi, rota 170°; ve 0545 s 1135 e mevkiinde; bir kruvazör ile 4 muhrip. Saat 09 00 (GH) da; 0620 s 115 30 e mevkiinde 5 büyük gemi (Muharebe gemisi veya kruvazör) ile müteaddit küçük gemiler; rota 315» (Aşağıdaki «b» den «d» ye kadar bakınız.)

(Londradaki Holllanda deniz kuvvetleri karargâhında bulunan Albay F. S. W. de Ronde; yukardaki işaret hakkında aşağıdaki izahatı vermek nezaketinde bulunmuştur:-)

a) 0227, tarihi (27 - Şubat); 1035, işaretin saat grupunu gösterir.

b) 0510 s 1135 e, Hollanda kodlarına göre A - 05 10, T - 111 35 tir. 10 27 keşif raporu saat grupu, muhtemelen unutulmuş veya hazfedilmiştir. İhtimalki 0900 (GH), hepsi için verilmiştir. (Aşağıdaki «d» ye bakınız.)

c) 0620 s 115 30 e, muhtemelen bir Amerikan tayyaresinden verilmiştir. (Çünkü; Hollanda tayyaresi, tulü 1530 e olarak verirdi. Bundan başka, bu sırada (GH) mıntaka vakti, Hollandalılarca kullanılmamıştır.

d) Muhtemelen Hollanda ve Amerikan keşif raporları, kendi karakteristiklerini muhafaza etmek üzere birlikte kaydedilmiştir.

Bununla beraber, başka bir yerde bu işaretin yanlış olarak kaydedildiği ve bir kruvazörün 4 olduğu ve zaman ve mevki hatalarının da aşağıdaki gibi olduğu görülmektedir:-

(i) Çin kuvvetleri komodoru (Komodor Collins) nun kayıtlarına göre, Griniç vakti olan saat 10 27, mıntaka vakti (GH) olarak gösterilmiştir. Hollanda kaynaklarında ise (12 a sayfası), mıntaka vakti (GH) olan saat 09 00, Griniç vakti olarak kaydedilmiştir. (Çünkü; Amiral Helfrich, tasrih etmedikçe daima Griniç vaktini kullanırdı).

(ii) Hollanda kayıtları ve Komodor Collins'in bu işaret kayıtlarına göre, bir kruvazörle dört muhrip, diğer hüviyeti meçhul 35 geminin içinde ve aynı mevkide (Yani A - 05 10, T - 111 35) gösterilmiş olmasına rağmen Amiral Helfrich'in çektiği asıl işarette (Sumatra'nın kaydettiği veçhile) bunlar A - 05 45, T - 111 35 mevkiinde gösterilmiştir; bundan başka, bu ikinci mevki gerek Hollanda kaynaklarında ve gerekse Komodor Collins'in kayıtlarında tamamile hazfedilmiştir.

(iii) Amerikan muharebe raporunun 88. sayfasındaki temas raporlarına ait kayıtlarda, bu yanlışlık ve hazf devam etmekte fakat raporun birinci kısmında doğru vakit olan 17 57 mıntaka vakti (Yani 10 27 7,30) verilmektedir. Maamafih, daha sonra (Sayfa 88 de) «18 00 - 02 27» de iki hata yapılmış ve bir kruvazör, 4 muhrip; 4 kruvazör bir muhrip olarak ve mevki de A - 05 40, olarak gösterilmiştir.

(iv) Bu sonraki hatalar, Hollanda kayıtlarından neşet etmektedir. Buna göre saat 23 00 te Y. 67 Hollanda tayyaresi pilotuna özet olarak durum hakkında verilen bilgi (Ek W ye bak.) 05 45 arzında, bir kruvazör ile 4 muhrip yerine «05 40 arzında, 4 kruvazör 4 muhrip» şeklindedir.

Kruvazörlerin adedi hakkındaki yanlışlığa bir kere daha Hollanda raporunun 20. sayfası 3 c paragrafında ve «Genel düşünceler» hanesinde, «A - 05 45, T - 111 35 mevkiinde; 4 kruvazör ile 4 muhrip» şeklinde raslanır.

(v) Son olarak, Japon kayıtlarına bağlı iz masası haritasında A - 05 40, mevkiinde 4 kruvazör, 4 muhrip gösterilmiştir. Bununla beraber, hiçbir muharebe raporunda, buna ait bir keşif raporu alındığına dair kayıt yoktur.

Ek — T

(60. paragrafa bak.)

Jupiter'in batışına dair çeşitli izahlar

Jupiter'in seyir jurnalında, torpitolandığına dair olan kayıt, Koramiral Helfrich için bu geminin bir Hollanda maynına çarpmadığına bir delil olarak kabul edilmektedir. Bununla beraber, kurmay başkanı Tuğamiral Palliser ise, Jupiter'den kurtulan mürettebatın hiçbirinin, torpito izini gördüklerine dair bir ifadede bulunmamış olmalarından, böyle bir sonuca varılamıyacağı mütalâasındadır. Aksine olarak Amiral Palliser, Jupiter'in isabet aldığı mevkiin Gouden Leeuw isimli Hollanda gemisinin döktüğü mayn tarlasının 3 mil kuzeyinde olmasından, ya maynların veya Jupiter'in mevkiinden kaymış olmaları dolayısile, bu isabeti bir mayına ait olduğu mütalâasında idi. Bu ihtilâf dolayısile Koramiral Helfrich, isabetin mayndan olduğuna dair ihtimalin reddedilemiyeceğini kabul etti.

Koramiral Palliser'in bahis mevzuu ettiği maynlar, 27 - şubatta Toeban(2. krokiye bak.) açığına Gouden Leeuw isimli Hollanda mayn gemisi tarafından dökülmüştü. Hollanda raporunun 6. sayfasında bu maynlardan aşağıdaki şekilde bahsedilmektedir:-

«27 - Şubat saat 00 47 de, Surabaya deniz üssü komutanı; 0. 19 ve K. 8 denizaltı gemilerine, Gouden Leeuw tarafından dökülecek maynların [1] mevkiini bildirdi. (Vurucu kuvvet gemileri bundan haberdar değildi; sadece Kombine Vurucu kuvvet komutanı, hareketten biraz evvel bu bilgiyi aldı.) Maynlar 10 metre hattı içine dökülmüşlerdir.»

27/28 - Şubat gecesi hiçbir Japon muhribi torpito atmamıştır. Jupiter'in battığı zaman zarfında bir iki saat içinde, hiçbir Japon kruvazörü tarafından da torpito atılmadığı, Japon raporunda kayıtlıdır; bundan baş-

[1] 27/28 - Şubat gecesi Java sahilleri açığına aşağıdaki şekilde iki mayn tarlası daha tesis edilmiştir. Fakat bunların her ikisi de Jupiter'in battığı mevkiden çok uzakta idier:-

1 — Tanjong Api, Api Anom ile Tanjong Bendoh'u birleştiren hattın güneyinde (Yani Rembang açığına, Jupiter'in mevkiinden 50 mil batıda).

2 — A - 06 51.7, T - 112 35 mevkiinden, A - 06 51.3, T - 112 15.2 ve A - 06 50 406, T - 112 18.2 mevkiine kadar olan sahada. (Yani Jupiter'in mevkiinin 10 mil keşişlemesinde). Amiral Helfrich tarafından bütün gemilere verilen aşağıdaki işaret, bu mayn tarlasına aittir:-

«50 maynlık iki grup. Birinci sıra T - 112 13.5, A - 06 51.7 ile T - 112 15.2 A - 06 51.3 ve T - 112 18.2, A - 06 50 40 arasında. İkinci sıra maynlar faaldir. Diğerleri faal değildir.

ka, raporda Java denizi muharebesine, Japon denizaltılarının katıldığına dair de kayıt yoktur.

Muharebe sahası civarında bulunan Müttefik denizaltı gemileri ise:-

i) Rembang açıklarında O. 19 isimli Hollanda denizaltı gemisi.

ii) Toeban açıklarında S. 38 isimli Amerikan denizaltı gemisi. Jupiter bu bölgede batmıştır. S. 38 ise Electra'nın mürettebatını kurtarmıştır.

Ek — U

(63. paragrafa bak.)

27 - Şubat günü düşmanın son görüldüğü zaman

Perth komutanının raporunda, kaydedilen son vakit, iki düşman kruvazörünün 27 - şubat saat 22 30 da iskele kemerede görüldüğüne dairdir. Düşmanın görüldüğü zamanın önemi vardır. Albay Waller bu hususu kesin olarak kaydetmekte ve Houston'ın da - aynı zamanda - iki kruvazörü rapor ettiğini söylemiştir. Albay Waller'in raporu dikkat nazarına alınmamazlık edilemez, çünkü; raporun devamınca, önemli her vak'a ve hususile düşmanın görülme zamanı dikkatle kaydedilmiştir; maamafih saat 22 30 dan sonra Albay Waller başka bir hâdise kaydetmemiş ve artık düşman bir daha görülmemiştir. 16 paragraftan ibaret olan Albay Waller'in raporunda şurası da aşikâr olarak anlaşılmaktadır ki; düşmanın son görüldüğü an ile Hollanda kruvazörlerinin torpitolanması hemen hemen aynı zamana raslamaktadır.

Buunla beraber, Hollanda, Amerikan, Melbourne veya Komodor Collins'in raporlarında, Albay Waller'in saat 22 30 da düşmanı gördüğüne dair bir kayıt yoktur. Diğer taraftan, bütün bu raporlarda düşmanın takriben saat 22 15 te veya 22 30 da görüldüğünü ima eden kayıtlar vardır. Şöyle ki:

a) Hollanda raporu 16. sayfasında Amiral Doorman'ın saat 23 15 te şu işareti verdiği kayıtlıdır «İskelede 4 kertede hedef.»

b) Amerikan muharebe raporunun 75. sayfasında De Ruýter'in saat 23 15 te şu işareti çektiği kayıtlıdır; «İskele 4 kertede hedef».

c) Melbourne'un raporunun 7. sayfasında saat 23 15 te iskele kemerede iki düşman kruvazörünün görüldüğü kayıtlıdır.

d) Komodor Collins'in raporunun 3. sayfasında «Saat 23 30 da Müttefik kuvvetin iskele kemeresinde iki düşman kruvazörü ile temas sağlandı...» ve 10 - mart saat 01 23 teki bir mesajında muharebenin bu safhasını rapor ederken bu düşmanı görüş anını 23 30 olarak kaydetmiştir.

Bununla beraber, bu dört rapordan hiçbirinde düşmanın görülme saatinin 23 15 veya 23 30 olduğunun hangi müşahedeye istinat ettirildiği kayıtlı değildir. Bunun, Albay Waller'in, Kortenear'in mürettebatının yanından geçerken saat 22 17 de verdiği rapora istinat ettirilmiş olması muhtemel görülmektedir. Bundan sonra 25 mil kuzeyde veya bir saatlik bir seyirden sonra De Ruyter ile Java A - 06, T - 112 mevkiinde hareketten sâkıt kaldı. Eğer keyfiyet böyle ise A - 06, T - 112 mevkii sadece tahminî olmak ihtimali dikkat nazarına alınmıştır.

Bu raporlar birleştirildiği zaman, Albay Waller'in raporunu teyit eder mahiyette olan ve kendilerini gördükten 20 dakika sonra iki Hollanda kruvazörünün battığını ifade eden Japon raporu elde mevcut değildi.

Ek — V

(65. paragrafa bak.)

Perth'in muharebe sahasını terketmesi hakkında Amiral Helfrich'in düşüncesi

Perth ile Houston'ın muharebe sahasını terketmeleri hakkında Amiral Helfrich «Perth ile Houston'ın muharebe sahasını terketmeleri, 26 - şubat saat 20 55 te verdiğim; düşmanı imha edinceye kadar taarruzlara devam ediniz» şeklindeki kesin emrime muhalifti. Bu emrin açık mânası, her ne bahasına olursa olsun ve en acı netice dikkat nazarına alınarak vurucu kuvvetin muharebeye devam etmesi demekti. Perth, bu işareti almıştı. Her iki kruvazör de hasara uğramamıştı [1] ve fikrimce, düşman kruvazörlerine ika edilmiş bulunan ciddî hasar [2] dikkat nazarına alınacak olursa, peşin olarak «Muharebeye devam etmek lüzumsuzdu» demek doğru değildi. Bununla beraber, yakıt veya cepanenin [3] azalması gibi diğer tesirlerin bu karara tesir etmiş olması lâzımdır.

«Perth komutanının bundan sonraki kararı; iki kruvazörün de hayatının sona ermesi dolayısile daha şayanı teessüftür. Bunlar 27/28 - şubat gece muharebesinde, kendilerini düşmana daha pahalıya satabilirlerdi.» demektedir.

---

[1] Houston'ın üçüzlü kıç tareti, muharebe dışı olmuştu.

[2] Japonların 4 ağır kruvazörü ile en az 2 hafif kruvazörü, muharebe kifayetini haiz bulunuyorlardı. Muharebenin devamınca düşmana sadece hafif hasarlar ika edilmiştir.

[3] Houston'da 8 pusluk pek az cepane kalmıştı.

Ek — W

(67. paragrafa bak.)

27 - Şubat saat 23 00 te Surabaya'da Catalina tayyaresi pilotuna anlatılan özet durum

Surabaya deniz üssü komutanı tarafından 27 - şubat saat 23 00 Japon nakliyelerini tesbit etmek maksadile bir keşif yapması Y. 67 tayyaresine emredildi.

Hollanda raporunun 16. sayfasındaki kayıtlara göre pilota verilen emir, aşağıdaki şekilde gibi olup 1) Bilgi. 2) Talimat kısmından ibaretti. Verilen bilgi hakkındaki izahat aşağıda parantez içinde gösterilmiştir.

1 — **Bilgi:**

«a) Kombine Vurucu kuvvetimiz muhtemelen 4 kruvazör ve 8 muhriple (Muripler ayrı olarak) taarruz etmektedir.»

NOT: Harekâta iştirak eden 9 Müttefik muhribinden Kortenear ile Electra batmış ve Jupiter torpito isabeti alarak batmakta idi. Witt de With, Surabaya'ya giden Exeter'i himaye etmekte ve Encounter de Kortenear'in mürettebatını toplamakta idi. Edwards, Alden, Ford ve Paul Jones Surabaya'ya geri dönmüş ve (Mayn tarlasına ulaştıkları sırada, tamirini bitirerek Kombine Vurucu kuvvete iltihak etmek maksadile 27 - şubat öğleden sonra Surabaya'dan hareket etmiş bulunan Pope da bu kuvvetlere katılmıştı.) Hollanda kayıtlarında «Deniz üssü komutanının bahsettiği 8 muhrip, 3 İngiliz ve 5 Amerikan muhribinden ibaretti» denilmektedir.)

«b) Bir Amerikan Y tayyaresi de hemen Y. 67 ile aynı talimatı almıştır.»

«c) 27 - Şubat saat 15 35 te; A - 06 01, T - 112 10 mevkiinde; 3 kruvazör ile 5 nakliye gemisi; rota 190°».

(**NOT:** 27 - Şubat saat 15 35 kaydı, şüphesiz ki; 15 55 yerine bir diziş hatası olarak geçmiştir. A- 06 01 de, Hollanda raporunun aslında 06 50 olarak verilmiştir ki; bunun da, 06 05 yerine yanlış olarak verildiği aşikârdır. (Ek N ye bakınız).

«d) 27 - Şubat saat 17 00 de; Bawean'ın 20 mil batısında; 3 kruvazör ile 6 muhrip.»

(**NOT:** Muhriplerin sayısı 12 olmalıdır «Hollanda kayıtları sayfa 13»)

«e) 27 - Şubat saat 18 00 de; A - 05 10, T - 111 35 mevkiinde; 35 gemi; rotası 170° ve A - 05 40, T - 111 35 mevkiinde; 4 kruvazör ile 4 muhrip.»

(**NOT:** Buradaki zaman doğru değildir. Bu 35 gemi saat 17 57 (GH) de ve 4 kruvazörle 4 muhrip - ki; bir kruvazörle 4 muhrip olacaktır - saat 09 00 (GH) da A - 05 45, (05 40 değil) de görülmüştür. (Ek S ye bakınız).

«f) 27 - Şubat saat 21 00 de; A - 06 20 ve T - 111 50 mevkiinde; 9 muhrip «Müttefik gemileri olması muhtemel»).

(**NOT:** Yukarıdaki «a» paragrafına ve oradaki nota bakınız.)

2 — **Talimat:**

«Konvoyu, A - 05 30, ile Java kıyıları ve T - 111 50 ile T - 113 bölgesi içinde bulmak».

«Konvoyla temas muhafaza etmek ve en az saatte bir ve rota değiştirdiği zaman rapor etmek.»

«Konvoyun kısımlara ayrılması takdirinde, ana kısmı takip etmek. İniş yerini gizlemek maksadile sabah alacakaranlığında geri dönmek.»

«Bütün bilgileri açık dille rapor etmek.»

Ek — X

Jupiter'in seyir jurnalından alınmış bazı kısımlar

(27 - Şubat - 942 Cuma)

Saat	
12 00 Öğle:	Rüzgâr: Gündoğuşu, kuvveti 4 Rüyet ve hava: bc (8) Deniz: 22 Rota: 115° Mevki: A - 06 37, T - 112 09 (Sabit)
13 30 :	Surabaya'ya girmek için taranmış kanaldan geçerken gerekli sürat ve rota verildi. Kruvazörler pruva hattında.
14 40 :	180° geri dönüldü. Denize açılınıyor.
14 45 : [1]	De Ruyter'in 090° sinde ve rüyet mesafesi dahilinde mevki almak üzere rota değiştirildi. Rota 315°, sürat 28 mil.
15 06 :	Mürettebat savaş yerlerinde.
16 25 :	3 deniz tayyaresi görüldü. Düşman olması muhtemel.
16 35 :	358° de duman görüldü.
16 40 :	Aşağıdaki Japon gemileri göründü: 6 muhribi rehberliyen iki tane dört bacalı kruvazör. Düşman hakkında rapor verildi. Düşman ateş açtı. Kruvazörlerimiz ateş açtı.
16 45 :	Sancak tarafta iki tane daha düşman kruvazörü görüldü. Tek bacalı. Muhtemelen 8 pusluk.
17 20 :	Hasar almış bulunan Exeter için sis yapıldı.
17 45 :	Filo, muharebeyi kesti. Jupiter, De Ruyter'in baş tarafında mevki almak için geri kaldı Rota ve sürat (?) genel yıldız.
20 00 :	De Ruyter'in iskele başomuzluğunda mevki alındı. Rota 350° (Takribî), sürat 28 mil.
20 05 :	İskele başomuzlukta 6 mil mesafede düşman gemileri görüldü. Kruvazörler ışık mermisi attılar. Komutana uyularak ve açarak rota değiştirildi.
20 15 :	Rota kıble, sürat baş tarafta mevki alacak kadar.
21 00 :	Batıya rota değiştirildi. Hollanda kruvazörü Java'nın dümen suyunda mevki alındı.

[1] Bu saatten sonra seyir jurnalına mavı kalemle yazılmıştır.

Saat	
21 25 :	Sancak taraftan ve 2 No. lı kazan dairesinden torpito isabeti alındı. Mevki: A - 06 45, T - 112 05.5 [1].
21 35 :	Gemiyi terke hazırlık.
22 15 :	Gemiyi terke başlandı.
22 15 :	Geminin kiki motorun yedeğinde olarak bütün ağır yaralılar, Yzb. Martin ve Üsteğmen Pirie komutasında kıyıya gönderildi.
24 00 :	Kıyıya vâsıl olundu. Mürettebat çıkarıldı. Motorla kik gemiye döndüler.
28 - Şubat:-	
00 50 :	Bir sal ile yelkenli bir dingi görüldü.
01 05 :	Kıyıdan içeriye hareket edildi.
01 15 :	Jupiter'in batmağa başladığı müşahede edildi.
01 20 :	Motorla, kik geminin bir gomina kadar açığında meşale yakarak beklemektedir.
01 30 :	Jupiter, 10 kulaç suda omurgası yukarda olarak battı. Motorla kik civardaki mürettebatı kurtarmak üzere dolamakta.
01 45 :	Aramaya nihayet verildi. Motor, sahile sallarla çıkmağa savaşan mürettebata raslamak ümidile zikzak yaparak sahile geldi, Saat 01 15 te beri sahile çıkanların yaktıkları ateş görülüyordu.
02 45 :	Motorla kik hiçbir kimseye raslamadığı için sahile geldi. **NOT:** Kıyıdan açığa doğru kuvvetli bir akıntı mevcut olduğundan ihtimalki geri kalan mürettebat bu yüzden sahile varamamıştır.
02 50 :	Kik sahile çekildi ve hastalar çıkarıldı. Motor gece müddetince sahilde demirledi. Baş ambarcı kikten çıkarken kıyıda boğuldu ve kumsalda gömüldü. Askerî makamlar olaydan haberdar edildi.
	Motor karaya çekildi, hastalar karaya çıkarıldı.
	Kıyı boyunca 3 mil mesafe dahilindeki mıntakada diğer mürettebatı aramak üzere bir (Arama partisi) teşkil edildi.
	Toedang (? Toeban) daki ordu karargâhı saat 07 00 de karaya çıkan gruptan bir subay tarafından haberdar edildi ve buradan kamyon ve hasta otomobilleri gönderildi.
	Sallar ve saire ile karaya çıkanlar ilk çıkan partinin 8 - 15 mil kuzeyinde karaya çıktılar. Bütün kurtulan mürette-

[1] Bu mevki siyah kalemle yazılmış olup sonradan jurnala ilâve edildiği anlaşılmaktadır.

bat Toedang (? Toeban) daki ordu karargâhına saat 08 15 te gönderildi. Hastalar, askerî temizlik istasyonuna gönderildi.

Surabaya'daki askerî makamlar haberdar edilerek görüşme yapıldı. Bütün grup takriben saat 11 20 de Surabaya'ya ve 14 00 te de Sumbawang barakalarına vâsıl oldu. Bütün hastalar da Surabaya askerî hastanesine nakledildiler.

Kıyıya çıkmış olan başka mürettebatı aramak maksadile giden Yzb. Pirie saat 12 15 te döndü ve yukarıda bahis konusu olan sal mürettebatını bularak getirdi. Kıyı açığında Hollandalı bir balıkçı gemisinden başka birşey yoktu.

Toedang(? Toeban) ordu karargâhı, kazazedeleri aramaları için bütün limanları ikaz etti.

Sumbawang barakalarında bütün mürettebat giydirildi, kuşatıldı, beslendi ve kantin kendilerine açıldı. Yzb. Martin Koramiral Helfrich'e, bir emri olup olmadığını sordu. Verilen talimat:

1 — Ertesi gün saat 06 00 da Chilachap'ı terketmek.

2 — Çin kuvvetleri komodoruna ve Admiralty'ya rapor etmeleri mealinde idi.

Ek — Y

Perth gemisi mürettebatının raporları

12 - Eylûl - 944 günü Singapur'dan Japonya'ya harb esiri götürmekte olan Rakuyo isimli Japon nakliye gemisi, Çin denizinde torpitolandı. 4 Amerikan denizaltı gemisi [1] tarafından kurtarılan 151 harb esiri arasında Perth mürettebatından 4 kişi bulunuyordu. Bunların, Perth'in son muharebesi hakkında verdikleri bilgiler aşağıdaki gibidir:-

28 - Şubat saat takriben 23 10 da, Sunda boğazında iken, sancak taraf gözcülerinden biri yeşil 10° kerterizinde siyah bir karaltı gördü ve birkaç dakika sonra Perth, (A) ve (B) taretleri ile ateş açtı. Görülen geminin bir konvoya refakat ettiği ve «Çok yakın geçen muhriplerin 0.5 pusluk makinelitüfeklerle ateş açtıkları» anlaşıldı.

Perth, ilk isabeti ön bacayı sıyırarak geçen ve güvertede patlıyan bir mermi tarafından saat 23 30 da aldı. Bundan sonra, birçok mermi isabetlerinden sonra Perth (A) tareti ilerisinden torpito isabeti aldı. Bundan 10 dakika sonra da sancak taraftan ve baş makine dairesinden bir torpito isabeti daha aldı ve Albay Waller «Gemiyi terketmeğe hazır ol» emrini verdi.

Perth, muhtelif cihetlerden gelen mermi isabetleri almağa devam etti ve takriben 1 - mart saat 00 25 te iskele taraftan ve (X) tareti hizasından üçüncü bir torpito isabeti daha aldı. Gemi batarken Albay Waller «Gemiyi terkediniz, herkes başının çaresine baksın» emrini verdi. Perth, saat 00 35 te battı.

Muharebe esnasında, Perth, neticesi bilinmemekle beraber sancak ve iskeleden 4 er torpito attı, ertesi gün sabahleyin düşmana ait üç nakliye gemisi ile bir tadil edilmiş uçak taşıt gemisinin, Banten körfezi kumsallarında kıçları üzerine dikilmiş oldukları görüldü.

[1] Sealion, Bab, Queenfish, Pampanito isimli denizaltılar.

KROKİ 1

JAVA DENİZİ MUHAREBESİ

Harekât sahnesi

ABDA Bölgesi ————

Genişletilmiş ABDA bölgesi - - - - - - -

ABDA Bölgesi

CHINA

BURMA

THAILAND

FRENCH INDO-CHINA

CAMBODIA

Gulf of Siam

Tongking Gulf

HAINAN

FORMOSA

Eastern Sea

Pasifik Okyanusu

China Sea

LUZON

PHILIPPINE ISLANDS

Sulu Sea

MINDANAO

SULU ARCHIPELAGO

Celebes denizi

ANDAMAN ISLANDS

NICOBAR ISLANDS

KOTA BHARU

PENANG

MALAY PENINSULA

SINGAPORE

SUMATRA

PADANG

PALEMBANG

ANAMBA ISLANDS

NATUNA ISLANDS

BORNEO

PONTIANAK

BALIKPAPAN

CELEBES

MENADO

KEMA

Molucca Sea

AMBOINA I.

CERAM

Yeni Gine

Banda Sea

Flores Sea

Java denizi

BAWEAN I.

Java denizi muharebesi

JAVA

SURABAYA

FLORES

TIMOR

Arafura Sea

CHRISTMAS I.

COCOS KEELING IS

Hint Okyanusu

PORT DARWIN

Gulf of Carpentaria

AUSTRALIA

ABDA Bölgesi

30° 25° 20° 15° 10° 5° 0° 5° 10° 15° 20°

100° 105° 110° 115°E 120°E 125° 130° 135° 140°E

T.S.D/H.S. (457)

KROKİ 2

27 - Şub. - 947
Java denizi muharebesine ait diyagram
Tahmini unsurlara göre çizilmiştir.

Anahtar
Müttefik filosu
Nachi ile Haguro
Jintsu ile 2. Muh. Flt.
Naka ile 4. Muh. Flt.
Bilinmiyen rotalar
Encounter

Japon konvoyu
27 - Şub. S. 17 00

BAWEAN I

112° 30′ E.
6° 00′ S.
6° S
15′
30′
45′
N

Mil mikayası
Yarda 10000 5000 0 5 10 Mil

111° 30′ E.
6° 30′ S.

5. Japon torpito hücumu
22 45 - 46
15. Şekle bak.

Java ile De Ruyter battı.

1. Japon torpito hücumu.
16 33 - 16 52
6. şekle bak.

Jintsu ve 2. Muh. Flt.
Nachi ile Haguro
Naka ile 4. Muh. Flt.

Batavia'ya
Perth ile Houston

2. Japon torpito hücumu
17 00 - 17 14
7. şekle bak.

16,250 Ca.
30,000 Ca:
19,500 Ca:

4. Japon torpito hücumu
S: 19 36
14. şekle bak.

Exeter isabet aldı

3. Japon torpito hücumu
17 38 - 17 55
11. şekle bak.

İskeleden muhrip ücumu rapor edildi.

S: 23 30 da Encounter Kortenaer'in mürettebatını topluyor.

Electra battı.
S: 18 00

Kortenaer battı

Amerikan muhriplerinin hücumu 18 14
12. şekle bak.

Encounter

İngiliz muhriplerinin hücumu S: 17 35
10. şekle bak.

Witte de With 300° ve 9300 yardadan muhribe ateş açtı.

Sancaktan yapılan muhrip hücumu

Electra
Jupiter
Encounter
De Ruyter
Exeter
Houston
Perth
Java
Edwards
Alden
Ford
Paul Jones
Witte de With
Kortenaer

Jupiter battı.

Exeter ile Witte de With Surabaya'ya dönüyor.

Amerikan muhripleri Surabaya'ya dönüyor.

Tanjong Bendoh
Renbang

27 - Şub. Gouden Leeuw tarafından 10 metre hattı içine dökülen maynlar

5 kulaç hattı
27 - Şub. gecesi dökülen maynlar
10 kulaç hattı

JAVA
Toeban
Tanjong Kedok
Surabaya'ya

111° E
112° E

